

143. Perjantaina 9 päivänä joulukuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus vuoden 1994 kolmanneksi lisätalousarvioksi 5810

Hallituksen esitys n:o 220
Lisätalousarvioaloitteet n:ot 49—62
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 5817

Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79

3) Ehdotus laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta 5818

Hallituksen esitys n:o 271
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 39

4) Ehdotus laiksi valtion kiinteistölaiksesta 5819

Hallituksen esitys n:o 214
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78

5) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5829

Hallituksen esitys n:o 297
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

6) Ehdotukset tullilaiksi ja laiksi tullilaitoksesta annetun lain muuttamisesta 5846

Hallituksen esitys n:o 257
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

7) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna 1995 5847

Hallituksen esitys n:o 182
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

8) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5862

Hallituksen esitys n:o 185
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

9) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..,

Hallituksen esitys n:o 188
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 36

10) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä ,,

Hallituksen esitys n:o 183
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

11) Ehdotukset laiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 5863

Hallituksen esitys n:o 208
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 40

12) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta 5866

Hallituksen esitys n:o 264
Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

Esitellään:

13) Ed. Puiston ym. lakialoite n:o 92
laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta ... 5866

14) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 3
kansaneläkelaitoksen valtuutettujen joh-
tosäännön muuttamisesta ”

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

15) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25
hallituksen esityksestä eräiksi muutoksiksi
oppisopimuskoulutusta koskevaan lain-
säädäntöön (HE 216) ”

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi en-
simmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edus-
tajat Aho E., Alho, Andersson, Isohookana-
Asunmaa, Jurva, Kanerva, Koistinen, Lahikai-
nen, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Ran-
ta, Riihijärvi, Rätty, Suhonen, Viinanen, Vist-
backa ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensim-
mäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat
Kanerva, Vuorensola, Alho ja Ranta.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä sairauden takia ed. Jurva sekä yksityisasi-
oiden takia edustajat M. Pietikäinen ja Rätty.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. M ä k i - H a k o l a : Arvoisa puhemies!
Suuri valiokunta kokoontuu ensi keskiviikkona
14.12.1994 kello 13.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Eduskunnan
valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsijamiesten
kokous pidetään perjantaina 16.12.1994 kello

12.30 suuren valiokunnan kokoushuoneessa.
Kokouksessa suoritetaan eduskunnan tilintar-
kastajien vaali.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus vuoden 1994 kolmanneksi lisätalousar- vioksi

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 220
Lisätalousarvioaloitteet n:ot 49—62
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtio-
varainvaliokunnan mietintö n:o 76. Viime keski-
viikkona pidetyssä täysistunnossa julistettiin
yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lisätalousarvioehdotuksen
yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

P ä ä l u o k k a 23

Luku 01 Valtioneuvosto hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 24

Luku 30 Kansainvälinen kehitys yhteistyö

Keskustelu:

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies!
Ehdotan III vastalauseen mukaisesti, että mo-
mentille 24.30.66 otettaisiin lisäystä 50 000 000
markkaa, joka on säästynyt turvapaikan hakijoi-
den määrärahasta. Raha käytettäisiin siis kehi-
tysyhteistyöhön.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Kan-
natan lämpimästi ed. Luukkaisen tekemää ehdo-
tusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Luuk-
kainen ed. U. Anttilan kannattamana ehdotta-
nut momentille 66 lisäystä 50 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 78 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 50 Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa sekä luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 25

Luku 50 Vankeinhoitolaitos ja luku 99 Oikeusministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 26

Luku 05 Lääninhallitukset ja luku 75 Poliisi-toimi hyväksytään.

Luku 90 Rajavartiolaitos

Keskustelu:

E d. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan ed. Jurvan ym. lisätalousarvioaloitteen n:o 50 mukaisesti momentille 70 lisäystä 20 000 000 markkaa pelastushelikopterin hankkimiseksi rajavartiolaitokselle.

E d. S e i v ä s t ö : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäkipään ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Mäkipää ed. Seivästön kannattamana ehdottanut momentille 70 lisäystä 20 000 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 50 mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 127 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 27

Luku 01 Puolustusministeriö hyväksytään.

Luku 10 Puolustusvoimat

Keskustelu:

E d. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ehdotan III vastalauseen mukaisesti, että momentilta 16 vähennettäisiin 502 000 000 markkaa puolustusmateriaalin hankintoihin osoitettavista määrärahoista eli että Hornetien hankintaa ei aikaistettaisi eikä näin tarvitsisi myöskään ottaa lisää velkaa valtiolle.

E d. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. U. Anttilan kannattamana ehdottanut momentilta 16 vähennettäväksi 502 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 45 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 28

Luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle, luku 40 Tullilaitos, luku 60 Rakennushallinto, luku 86 Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, luku 87 Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen ja luku 99 Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Pääluokka 29

Luku 01 Opetusministeriö, luku 07 Opetushallitus, luku 08 Kansainvälinen yhteistyö, luku 10 Korkeakoulut, luku 19 Muut korkeakoulumenot, luku 39 Opintotuki, luku 42 Valtion yleisivistävät oppilaitokset, luku 43 Lukiot, peruskoulut ja musiikkioppilaitokset, luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset, luku 65 Kunnalliset ja yksityiset ammatilliset oppilaitokset, luku 69 Aikuiskoulutus, luku 90 Taiteen tukeminen, luku 92 Valtion taidemuseo, luku 94 Kirjastotoimi sekä luku 98 Liikunnan ja nuorisokasvatustyön tukeminen hyväksytään.

Pääluokka 30

Luku 31 Hinta- ja tulotuki, luku 32 Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasa-painottamistoimenpiteet, luku 34 Muut maatalouden menot, luku 36 Kala-, riista- ja porotalous, luku 84 Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos, luku 86 Yksityismetsätalous, luku 96 Eräät metsätalouden menot sekä luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Pääluokka 31

Luku 32 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen, luku 57 Henkilö- ja tavaraliikenteen tuet ja korvaukset sekä luku 58 Radanpito ja radanpitoon liittyvät valtionavut hyväksytään.

Pääluokka 32

Luku 44 Teknologian kehittämiskeskus ja luku 49 Kera Oy hyväksytään.

Luku 50 Teollisuuden ja sitä palvelevan tutkimuksen edistäminen

Keskustelu:

Ed. **Jokinie mi**: Arvoisa puhemies! Ehdotan luvun 50 momentin 88 perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään valtion osakkeiden myynnin Rautaruukki Oy:ssä eduskunta edellyttää, että hallitus osaltaan antaa Transtech Oy:n tehtaiden tulevaisuuden ja työllistämisedellytysten varmistamiseksi tukensa junavaunutilausten saamiseksi kotimaasta ja ulkomailta sekä ryhtyy lisäksi muihin tarvittaviin erityist toimiin.”

Ed. **Luttinen**: Rouva puhemies! Ehdotan I vastalauseen mukaisesti, että momentti 88 poistettaisiin. Se merkitsee sitä, että kolme valtionyhtiön yksityistämishanketta tässä vaiheessa poistuisivat samalla lisäbudjetista.

Lisäksi ehdotan, jos tämä tulee hyväksytyä kaikesta huolimatta, momentin perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: ”Valtion luopuessa 1/3:n määrävähemmistöasemasta Valmet Oy:ssä eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa suomalaisen osakeomistuksen säilymistä vähintään määrävähemmistöosuutena eli 33,3 prosenttina sekä säilyttää kotimaisen omistuksen ja valtion riittävän määräysvallan Valmet Oy:ssä.”

Siitä huolimatta, että ed. Jokiniemen lausumaehdotus oli vähän erikoinen, kannatan sitä. Sillä yritetään nyt peitellä jälkiä.

Ed. **von Bell**: Arvoisa puhemies! Kannatan myös ed. Jokiniemen tekemää ponsilausumaehdotusta.

Ed. **Laaksonen**: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luttisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Sen lisäksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että momentti 88 hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena, mikä tarkoittaa sitä, että Valmetin, Kemiran ja Rautaruukin osalta valtioneuvoston pyytämät valtuudet peruutetaan ja että myös luovutettiin Ensoa koskevista, aikaisemmin myönnettyistä valtuuksista.

Ed. **Apukka**: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen tekemää ehdotusta.

Ed. **Lahti-Nuutila**: Arvoisa puhemies! Kannatan molempia ed. Luttisen tekemiä ehdotuksia, mutta erityisesti sitä, jota ei ole vielä kannatettu, siis momentin 88 poistamista tarvoittavaa ehdotusta.

Ed. **Luukkainen**: Arvoisa puhemies! Ehdotan III vastalauseen mukaisesti, että momentin 88 perusteluissa lausuttaisiin: ”Eduskunta edellyttää, että Valmet Oy:n aseviennissä noudatetaan Suomen ulkopoliittisia tavoitteita ja Suomea sitovia kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.”

Ed. **UAnttila**: Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaisen tekemä lausumaehdotus on erinomainen, ja siksi kannatan sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että momentti 88 hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. Luukkainen ed. U. Anttilan kannattamana on ehdottanut momentin 88 perusteluihin III vastalauseen mukaista lausumaa.

Ed. Luttinen ed. Lahti-Nuutilan kannattamana on ehdottanut, että momentti 88 poistettaisiin.

Ed. Luttinen ed. Laaksosen kannattamana on lisäksi ehdottanut, sen varalta että momentin 88 poistamista tarkoittavaa ehdotusta ei hyväksytä, momentin perusteluissa lausuttavaksi: ”Valtion luopuessa 1/3 määrä vähemmistöasemasta Valmet Oy:ssä eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa suomalaisen osakeomistuksen säilymisen vähintään määrä vähemmistöosuutena eli 33,3 prosenttina sekä säilyttää kotimaisen omistuksen ja valtion riittävän määräsvallan Valmet Oy:ssä.”

Ed. Jokiniemi ed. Luttisen kannattamana on ehdottanut momentin 88 perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään valtion osakkeiden myynnin Rautaruukki Oy:ssä eduskunta edellyttää, että hallitus osaltaan antaa Transtech Oy:n tehtaiden tulevaisuuden ja työllistämisedellytysten varmistamiseksi tukensa junavaunutilausten saamiseksi kotimaasta ja ulkomailta sekä ryhtyy lisäksi muihin tarvittaviin erityistoimiin.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

P u h e m i e s : Äänestyksissä ehdotan menettäväksi siten, että ensin äänestetään momentin 88 poistamista tarkoittavasta ed. Luttisen ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys momentin 88 poistamista tarkoittavasta ed. Luttisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 68 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 5)

Eduskunta on tässäkin äänestyksessä hyväksynyt mietinnön.

Äänestys momentin 88 perusteluja koskevasta ed. Luttisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 81 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 21. (Ään. 6)

Eduskunta on tässäkin äänestyksessä hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Jokiniemen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Jokiniemen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 46 jaa- ja 133 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 19. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Jokiniemen ehdotuksen.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 44 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 26. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 51 Yritystoiminnan alueelliset rahoitus-toimenpiteet

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentin 32.51.49 perusteluissa lausuttaisiin II vastalauseen mukaisesti näin: ”Eduskunta toteaa, että Enontekiön—Muonion liittämiseksi valtakunnan sähköverkkoon on myönnetty investointiavustusta 37 miljoonaa markkaa eli

noin 80 prosenttia, kun taas Utsjoen Sähköosuuskunnan osalta avustusta on myönnetty 90 prosenttia, ja katsoo tämän johdosta investointiavustusten myöntämisvaltuuden korottamisen mahdollistavan Enontekiön—Muonion kohdalla avustuksen nostamisen samoin 90 prosentiksi, mikä antaisi paremmat edellytykset elinkeinotoiminnalle, ja edellyttää valtioneuvoston ja asianomaisen ministeriön ryhtyvän toimiin Enontekiön—Muonion avustuksen saattamiseksi samantasoisiksi kuin Utsjoella.”

Ed. **Tennilä**: Rouva puhemies! Kannatan ed. Apukan ehdotusta.

Ed. **Luttinen**: Rouva puhemies! Ehdotan, että momentti 49 hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Ed. **Lahti-Nuuttila**: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luttisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Luttinen ed. Lahti-Nuuttilan kannattamana ehdottanut, että momentti 49 hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Ed. **Apukka** ed. **Tennilän** kannattamana on ehdottanut momentin 49 perusteluihin II vastalauseen mukaista lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään uusien avustusten myöntämisvaltuutta koskevasta ed. Luttisen ehdotuksesta ja sitten momentin perusteluihin lisättävää lausumaa koskevasta ed. Apukan ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Luttisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 53 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 20. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Apukan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 141 jaa- ja 28 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 28. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 52 Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen ja luku 85 Ulkomaankaupan edistäminen hyväksytään.

Pääluokka 33

Luku 01 Sosiaali- ja terveysministeriö, luku 04 Tarkastuslautakunta, luku 08 Kansanterveyslaitos, luku 09 Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ja luku 12 Valtion koulukodit hyväksytään.

Luku 15 Perhekustannusten tasaus

Keskustelu:

Ed. **Mäkipää**: Rouva puhemies! Ehdotan lisätalousarvioaloitteen n:o 57 mukaisesti, että momentille 51 lisätään 10 000 000 markkaa ja että momentin perusteluja muutettaisiin niin, että äitiyspakkauksen arvo nostetaan välittömästi 1 000 markkaan.

Ed. **Hiltunen**: Rouva puhemies! Kannatan ed. Mäkipään ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Mäkipää ed. Hiltusen kannattamana ehdottanut, että momentille 51 lisättäisiin 10 000 000 markkaa ja että momentin perusteluja muutettaisiin lisätalousarvioaloitteen n:o 57 mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 45 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 16 Yleinen perhe-eläke, luku 17 Työttömyysturva, luku 18 Sairausvakuutus, luku 19

Eläkevakuutus, luku 20 Tapaturmavakuutus, luku 28 Muu toimeentuloturva, luku 29 Pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden vastaanotto, luku 32 Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto, luku 57 Lomatoiminta ja pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 34

Luku 06 Työvoimapolitiikan toimeenpano

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan III vastalauseen mukaisesti, että momentille 62 lisättäisiin 62 000 000 markkaa työllisyysperusteiseen valtionapuun investointeihin.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen ekologisesti kestävää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. U. Anttilan kannattamana ehdottanut momentille 62 lisäystä 62 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 72 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 20. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Työministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Pääluokka 35

Luku 01 Ympäristöministeriö sekä luku 25 Vesi- ja ympäristöhallinto hyväksytään.

Luku 45 Asunto- ja rakennustoimi

Keskustelu:

Ed. Laaksosen: Arvoisa puhemies! Ehdotan II vastalauseen mukaisesti, että momentille 56 otettaisiin lisäyksenä 100 000 000 markkaa.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laaksosen ed. Apukan kannattamana ehdottanut momentille 56 lisäystä 100 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 72 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 21. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokka 36

Luku 01 Markkamääräisen velan korko hyväksytään.

Esitellään tulot.

Osaosto 11

Luku 01 Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot, luku 04 Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut, luku 06 Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut, luku 08 Valmisteverot, luku 10 Muut verot ja luku 19 Muut veronluonteiset tulot hyväksytään.

Osaosto 12

Luku 24 Ulkoasiainministeriön hallinnonala, luku 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala, luku 30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, luku 32 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, luku 33 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala ja luku 39 Muut sekalaiset tulot hyväksytään.

Osaosto 13

Luku 01 Korkotulot ja luku 05 Valtion liikelaitosten voitot tuloutukset hyväksytään.

Osaosto 15

Luku 01 Valtiolle takaisin maksettavat lainat hyväksytään.

Luku 02 Valtion nettolainanotto

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan III vastalauseen mukaisesti, että momentilta 15.02.01 vähennetään 460 000 000 markkaa eli siis ei oteta lisää velkaa valtiolle.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. U. Anttilan kannattamana ehdottanut, että momentti 01 poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 9 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Talousarvion tasapainoa koskeva lausuma hyväksytään.

Yleisperustelut*Keskustelu:*

Ed. Luttinen: Rouva puhemies! Ehdotan I vastalauseen mukaisesti, että yleisperusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

1) ”Eduskunta toteaa, että valtionyhtiöiden omistusasemaan lisäbudjetissa tehdyt muutokset on puutteellisesti valmisteltu ottamatta huomioon valtionyhtiöiden alue- ja rakennepoliittista merkitystä valtion harjoittamassa teollisuuspolitiikassa. Tämän vuoksi eduskunta edellyttää, että hallitus valmistele kiireellisesti eduskunnalle valtionyhtiöpolitiikkaa koskevan selonteon, jonka pohjalta eduskunta voi suorittaa omat linjauksensa valtionyhtiöiden kehittämiseksi.”

2) ”Eduskunta toteaa, että lisäbudjettien määrän vähentämiseksi hallituksen tulisi arvioida määrärahatarpeet huolellisemmin sekä budjeto-

da kaikki tiedossa olevat menot varsinaiseen talousarvioon.”

Ed. Laaksonen: Arvoisa puhemies! II vastalauseen mukaisesti ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: ”Eduskunta toteaa, että valtioneuvosto on omalla toiminnallaan vienyt tilanteen siihen, että edellytykset valtion ja ammatillisten järjestöjen luottamukselliselle yhteistyölle työllisyyden parantamiseksi tarvittavan kokonaisuohjelman aikaansaamisessa ovat olennaisesti heikentyneet, ja edellyttää, että valtioneuvosto tunnustaen virheensä pyrkii luottamuksen rakentamiseen sellaisen kokonaisuohjelman aikaansaamiseen, jossa tavoitteena on muun muassa kestävä ja nopea kokonaistuotannon kasvu, julkisten palvelujen turvaaminen, työajan uudelleen jakaminen, välittömien työllistämistoimien lisääminen sekä oikeudenmukainen verotus.”

Ed. Lahti-Nuutila: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luttisen tekemiä ehdotuksia.

Ed. Apukka: Rouva puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Luttinen ed. Lahti-Nuutilan kannattamana ehdottanut, että I vastalauseeseen sisältyvät 1) ja 2) lausuma hyväksyttäisiin.

Ed. Laaksonen on ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että II vastalauseeseen sisältyvä lausuma hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Luttisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen 1) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 72 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 26. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luttisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen 2) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 73 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 26. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 34 ei-ääntä, 3 tyhjä; poissa 26. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy mietinnön toiseen ponteen sisältyvään ehdotukseen lisätalousarvioaloitteiden n:ot 49—62 hylkäämisestä.

Mietinnön kolmanteen ponteen sisältyvät ehdotukset lisätalousarvion julkaisemisesta ja soveltamisesta hyväksytään.

P u h e m i e s : Kun valtiovarainvaliokunnan mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia lähetetään valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta pitää kokouksen välittömästi tämän täysistunnon keskeydyttyä.

2) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79. Eilen pide-

tyssä toisessa varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Luukkainen ed. Backmanin kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen sijasta vastalauseessa ehdotettu lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Luukkaisen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 28. (Ään. 18)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

4 §

Keskustelu:

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 4 § hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on nimelläni jätetyssä lakialoitteessa n:o 81 eli vero tulisi 12 kuukauden jaksoissa maksettavaksi.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Backmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Backman ed. Luukkaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin lakialoitteen n:o 81 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Backmanin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 26. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 ja 11 § hyväksytään keskustelutta.

Uusi 11 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että uusi 11 a § hyväksyttäisiin lakialoitteen n:o 91 mukaisesti. Pykälä kuuluu seuraavasti: "Ajoneuvoveroa ei peritä henkilöiltä, joille on myönnetty invaliditeetin perusteella autoveron palautus tai vammaisten pysäköintilupa."

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ukkolan tekemää ehdotusta, joka perustuu yli sadan edustajan allekirjoittamaan aloitteeseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Ukkola ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin uusi 11 a § lakialoitteen n:o 91 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 11 a §:ää, "jaa"; ed. Ukkolan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 86 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 27. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Ukkolan ehdotuksen.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin n:ot 80 ja 81 sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

P u h e m i e s : Koska valtiovarainvaliokunnan mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 271

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 39

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 39. Eilen pidetyssä ensimmäisessä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §

Keskustelu:

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämän pykälän I momentti saa sen muodon kuin on I vastalauseessa ehdotettu. Tämä tarkoittaa vammaispalvelulakia ja vammaisten saamia etuuksia.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. U. Anttilan tekemää, erittäin hyvää ja oikeudenmukaista ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. U. Anttila ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. U. Anttilan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 75 ei-ääntä; poissa 31. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

19 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paakkinen ja ed. Alho merkitään läsnä oleviksi.

P u h e m i e s : Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 14.20.

Täysistunto keskeytetään kello 13.48.

Täysistuntoa jatketaan

kello 14.20

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

4) Ehdotus laiksi valtion kiinteistölaitoksesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 214
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78. Eilen pidetyssä ensimmäisessä varsinaisessa täysistunnossa ed. Laaksonen ed. O. Ojalan kannattamana ehdotti, että asiasta pyydetäisiin valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 5 momentissa tarkoitettu lausunto perustuslakivaliokunnalta. Kun lausunnon pyytämisen keskeyttäisi asian asiallisen käsittelyn, on siitä ensin tehtävä päätös. Kehotan sen vuoksi seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä tästä ehdotuksesta.

Keskustelu lausunnon pyytämisestä perustuslakivaliokunnalta:

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Minusta tämä on hyvä esitys.

Keskustelu lausunnon pyytämisestä perustuslakivaliokunnalta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että asiasta pyydetäisiin lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Laaksosen ehdotus hyväksyttävä.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 74 ei-ääntä; poissa 35. (Ään. 22)

Eduskunta on päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Joku varmasti ihmetteli, kun minulla ei ollut mitään sanomista. Mutta kun pari minuuttia mietin, niin minulla onkin sanomista tähän asiaan.

Mitä tulee ensinnäkin tähän äänestykseen perustuslakivaliokuntaan lähettämisestä, niin mielestäni se oli sikäli tarpeetonta, että perustuslakivaliokunnalla ei ole tähän asiaan mitään sanomista. Perustuslakivaliokunta olisi voinut tietysti vaadittaessa päättää, että tämä asia mahdollisesti käsitellään vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä, mutta tuskinpa perustuslakivaliokunta puuttuu työmarkkina-asioihin verrattaviin asioihin. Näin ollen tämä perustuslakivaliokuntaäänestys oli siinä mielessä tarpeeton, mutta sehän on tässä vaiheessa ohi.

Rouva puhemies! Minä olen ollut tässä asiassa mukana tamperelaisten pyynnöstä. VAL 211 -ammattijärjestö pyysi aikanaan olemaan mukana tässä asiassa, joka koskee rakennushallituksen eräitten toimintojen yhtiöittämistä. Ongelman tässä on se, että vaikka eduskunta aikanaan vuonna 92 valtion toimintojen ja laitosten yhtiöittämistä koskevassa mietinnössään on lausunut ja edellyttänyt kunkin laitoksen osalta, että kyseisen valtion laitoksen yhtiöittämisessä tulisi työntekijöiden eläke- ja muut työsuhtekysymykset järjestää sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä, näin ei tässä tapauksessa ole tapahtunut. Se on tässä ongelma ja varsin erikoinen ongelma sikäli, että meillähän on yhtiötetty suuria valtion laitoksia, mm. Posti ja Valtionrautatiet. Niin kuin täällä valiokunnan mietinnössä todetaan, Valtionrautateiden sekä Postin henkilöstöneuvottelut olivat sujuneet kohtuullisen hyvin, ja sanoisin, että henkilökunta on ollut varmasti niihin kohtuullisen tyytyväinenkin.

Rakennushallinnon eräiden osien yhtiöittämistä ja muodostettavaa hienoa yhtiötä, Engel Kiinteistöyhtymä Oy:tä, koskien henkilöstön

aseman järjestelyt ovat pahasti kesken. Niissä on ajautettu tietyllä tavalla vallan törmäyslinjalle. Tässä ei ole kysymys kovin suuresta työntekijämäärästä, kuitenkin varsin suuresta, 3 500 ihmistä. Kun nämä neuvottelut eivät ole johtaneet tulokseen, heistä 1 000 jää työttömäksi, ja niiden osalta, joiden työsuhde on mahdollisuus säilyttää, palkkausneuvottelut ja yleensä työntekijän asemaa uudessa yhtiössä koskevat neuvottelut ovat ajautuneet karille. Tämä on varsin harmillista. Jos yhtiöittämistä valtion laitoksissa johdetaan tällä tavalla, että työntekijät joutuvat kärsimään siten kuin tässä tapauksessa rakennushallituksen eräiden osien yhtiöittämistä koskien, silloin ollaan kyllä ehdottomasti väärällä linjalla. Ymmärrän näiden ihmisten huolen, jotka ovat tässä asiassa ottaneet yhteyttä.

Aikanaan tein kirjallisen kysymyksen, tavon omaisen kirjallisen kysymyksen, tiedustellakseni valtiovarainministeriön kantaa. Vastaus oli kovin mitätön. Siinä selvitettiin vain tilannetta, minkälainen se oli, mutta ei tähän asiaan otettu kantaa. Se oli varsin vaisu ja vaatimaton vastaus. Puheenvuoroissani olen kuitenkin asettunut selkeästi tukemaan näitä työntekijöitä. Katsonkin, että perustelulausuma, joka vastalauseessa on, päinvastoin kuin perustuslakivaliokuntaan lähettämisen, on sellainen asia, jossa puututaan todelliseen asiaan. Siinähan lukee, ”että valiokunta edellyttää” — toisin sanoen tässä salissa hyväksyttynä ”eduskunta edellyttää” — ”valtion kiinteistölaitoksen muodostamisessa noudatettavan liikkeen luovutustilannetta koskevaa säännöstöä ja että henkilöstön eläke-etuudet turvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä”.

On tullut mieleeni, kun katsellaan Postin ja Valtionrautateiden yhtiöittämistä ja niissä tapahtuneita neuvotteluita, sovinnollisia neuvotteluita, henkilökuntakysymyksistä, onkohan tässä kysymys siitä, että tämä on tietyllä tavalla Viinasektorilla, valtiovarainministerin sektorilla, kun sen sijaan Valtionrautatiet ja Posti ovat olleet Norrbackin sektorilla. Onkohan tässä Viinasektorin parhaaksi noudattaa tällaista kivenkova ja kylmää linjaa? Tämä panee kyllä epäilemään, että näin on tapahtunut, koska tämä on siellä Viinasektorilla.

Rouva puhemies! En vie eduskunnan aikaa sen enemmän kuin totean nämä näkemykseni. Tämä menettely on väärin. Jos tällä tavalla henkilökuntaa kohdellaan valtion laitosten yhtiöittämisen yhteydessä, sitä tämä yhteiskunta, tämä eduskunta, kai ei ole tarkoittanut, kun se on aikanaan vuonna 92 antanut tuon lausuman sii-

tä, miten näitä henkilöstöasioita pitäisi hoitaa. Toivottavasti eduskunta tämän asian käsittelyn yhteydessä antaa sellaisen lausuman, joka patistaa myöskin valtiovarainministeriön taholla neuvotteluihin tässä asiassa sillä tavalla, että henkilöstön asiat saadaan samalla tavalla kuntoon kuin suurien yhtiöiden, Posti-Telen ja myöskin Valtionrautateiden, osalta.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi esitti, että perustuslakivaliokunta voisi tutkia periaatteessakin vain lainsäätämisyjärjestystä, mutta valiokunnan perinteisiin tehtäviin kuuluu myös oikeusturvakysymysten kontrollointi lainsäädännössä. Tässähan nimenomaisesti loukataan rakennushallinnon työntekijöiden oikeusturvaa. Heidän asemansa pudotetaan heikommaksi, kuin yksityisellä sektorilla työsopimusasteessa olevien henkilöiden asema on liikkeen luovutustilanteissa.

Edelleen tässä loukataan yksilökohtaisia työsopimuksia lailla, kun mahdollistetaan yksipuolinen heikentäminen, siinäkin täysin päinvastoin kuin yksityisellä sektorilla tällä hetkellä työsopimuslain mukaan tilanne on. Meillähan perinteisesti on katsottu, että tällaisten sopimusten suoja perustuu perustuslaissa omaisuudensuojaan, yleensä sopimusten suojaan yksipuolisia lainsäätäjän loukkauksia vastaan.

Tässä suhteessa hallituspuolueet haluavat toivottavasti tasapuolisesti sitten mahdollistaa varsinaiseen omistusoikeuteenkin valtion lainsäädäntötoimin puuttumisen, ilman että sitten vedottaisiin näihin vaikeutettuihin säätämisyjärjestyksiin. Tässä on tosiasiallisesti paljon suuremmista intresseistä yksittäisen työntekijän kohdalla kysymys kuin esimerkiksi maanomistuksen osalta täällä monissa niissä tapauksissa, joissa keskustan ryhmä on halunnut vaikeutettuja säätämisyjärjestyksiä käytettäväksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi yritti perustella omaa äänestyskäyttäytymistään eli sitä, ettei hän kannattanut asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan lausuntoa varten, sillä että perustuslakivaliokunnalla ei ole tämän asian kanssa mitään tekemistä. Tämä osoittaa, että ed. Aittoniemi ei ole tutustunut perustuslakivaliokunnan toimintaan siltä osin, mitä tulee valtionlaitosten yhtiöittämiseen. Perustuslakivaliokunta on aikaisemminkin puuttunut näihin asioihin.

Todettakoon, että meillä on pöydällä tälläkin hetkellä mm. Valtion pukutehtaan yhtiöittämi-

nen, jossa mietinnössä puolustusvaliokunta viittaa perustuslakivaliokunnan kannanottoihin valtionlaitosten yhtiöittämisen osalta. On todettava se, että juuri perustuslakivaliokunnan aikaisempiin kannanottoihin vedoten esimerkiksi valiokuntamme on pitänyt välttämättömänä sitä, että eläke- ja muut työsuuhdekysymykset on järjestettävä sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä. Tässä mielessä olisi ollut välttämätöntä, että olisimme uudelleen käsitelleet tämän asian perustuslakivaliokunnassa, jotta asia olisi käynyt selväksi.

Ymmärrän kyllä sen, että nykyisin hallituspuolueen kansanedustajana ed. Aittoniemi on unohtanut aikaisemmin käyttämänsä hyvät puheenvuorot ja äänestää nyt eri tavalla kuin aikaisemmin.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan puuttua ed. Aittoniemen puheenvuoroon siltä osin, että hänen puheensahan oli ihan oikein. Nyt vain toivoisi tietysti, että hän suurimman hallituspuolueen jäsenenä voisi omassa ryhmässään tätä asiaa viedä eteenpäin.

Kysymyshän on nimenomaan siitä, että nyt rakennushallituksen työntekijät joutuvat aivan eri asemaan, kuin aikaisemmin yhtiöitettyjen valtion laitosten työntekijät ovat joutuneet.

Tässä tilanteessa peräisin kyllä naisverkostolta myös toimia. Nythän on kysymys siitä, että rakennushallituksessa epäoikeudenmukaisen kohtelun kohteeksi joutuvat nimenomaan naiset ja pääasiassa siivoojat. Onko niin, että eduskunnassa ei löydy silloin tasapuolista kohtelua, kun tällaisista ihmisryhmistä on kysymys. Silloin, kun on ollut miesvaltaisista Posti-Telestä ja VR:stä kyse, ei olisi tullut kuuloonkaan tällaisen hyväksyminen. Valitettavasti tätä ei saatu perustuslakivaliokuntaan, mutta nyt toivoisin, että täällä todella erityisesti naisetustajat miettivät, mikä on oikeus ja kohtuus.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi puheenvuorossaan totesi, että hallitus on tässä asiassa valinnut väärän linjan. Juuri näin asia on! Aivan kuten ed. Myller hetki sitten totesi, tämän asian onnettomin ja masentavin puoli on se, että tässä lyödään heikompia ihmisiä.

Katselen tuon laidan oikeisto- ja porvaripuolueita ja tiedän, että siellä on kansanedustajia, joiden sydän on kohdallaan. Katseeni osuu ed. Kauppiseen; ed. Kallis on tällä hetkellä jo oppo-

sition puolella, mutta on käsitykseni mukaan muitakin itsenäisesti ajattelevia porvaripuolueitten kansanedustajia.

Vetoan ed. Aittoniemen puheenvuoroon: Tässä on tapahtumassa kohtuuton vääryys ja epäoikeudenmukaisuus. Olen monet kerrat kuullut, kun porvaripuolueen kansanedustajat puhuvat täällä, miten suomalaisen yhteiskunnan ja yrityselämän ongelma on huono henkilöstöpolitiikka ja henkilöstökulttuuri. Nyt eduskunnan enemmistö, jos asia etenee näin, on ikään kuin siunaa-massa ja tukemassa huonoa, epäoikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa. Toivon, että löytyy sen kaltaisia takinkääntäjiä hallituspuolueitten riveistä, joita nyt ed. Aittoniemi tässä asiassa edustaa.

Ed. Lahti-Nuutila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta on ollut aiemmin vastaavanlaisissa tilanteissa hyvin jämmäkkä ja torjunut henkilöstön todella raa'an kohtelun näissä organisaatiomuutoksissa.

Ed. Aittoniemi oli aivan oikeassa tiivistäessään lain epäkohdat äskeisessä puheenvuorossaan. Kun ed. Sasi eilen täällä puolusti tätä mietintöä, hän ilmaisi asian niin, että mietinnön tekstissä olisi turvattu henkilöstön asema sekä neuvotteluihin että myös neuvottelujen jälkeen. On syytä tässä yhteydessäkin todeta, että näin ei todellakaan tapahdu, vaan nyt pitää edellyttää sitä, että vastalauseessa ilmaistu lausuma hyväksytään eduskunnassa.

Eduskunta on aiemmin vastaavia lausumia saattanut hyväksyä yksimielisesti, ja nyt todella ihmetyttää, jos tässä tapauksessa ei tätä lausumaa hyväksytä, kuten tehtiin, kun mm. pienempiä valtion virastoja ja laitoksia yhtiöitettiin. Kyllä meidän eduskunnan on pidettävä nyt tässä todella pienipalkkaisten palkansaajien puolta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laaksolle totean, että ei minun tarvitse puolustella äänestyskäyttäytymistäni. Minä en ole mikään laumaeläin, vaan minä äänestän juuri, niin kuin minun vähäiset pienet aivoni sanovat ankaran ja tarkan harkinnan jälkeen, ja niin kuin sanottu, olen niiden sanojen takana, mitä esitin tässä asiassa.

Mitä tulee perustuslakivaliokunta-asiaan, en lähde ed. Koskisen kanssa tästä väittelemään, mutta jos tässä mietinnössä on valtiovarainvaliokunnan mietintöä vuoden 92 valtiopäiviltä referoitu oikein, siinä puhutaan "tulisi työntekijöiden" jne. Se ei ole ehdoton. Se on tietyn asteinen

suositus, ja näen edelleen, että tällaiset työehtosopimuksiin liittyvät asiat ovat työuomioistuinten asioita, jos niikseen ovat, eivätkä perustuslakivaliokunnan. Tästä syystä olen sitä mieltä, että asian käsittelyä jatketaan täällä ja sen jälkeen äänestetään tuosta ponnesta aikanaan. Kyllä minä ihan täysin selvällä järjellä tämän tein.

Ed. Gustafsson tietysti tarkoitti positiivista asiaa, kun puhui takinkääntäjistä. Ei tässä mitään takinkääntäjiä olla. Tässä äänestetään sen mukaan, kuin henkilökohtaisesti näkee asian olevan oikein. Takinkääntäjä-sana on vähän huono. Teidän olisi pitänyt käyttää kauniimpaa sanaa, kun varmaan myönteisessä mielessä, ed. Gustafsson, tarkoittitte. Ei tässä muutenkaan mitään takinkääntäjiä olla. Kyllä tässä hallituksen asioita tuetaan, niin kuin hallitusryhmään kuuluvan kansanedustajan kuuluu. Mutta yksittäisissä asioissa, jos lähtee siitä, että se ei sovi minun ajatteluuni, ei se sitten sovi, istutaan oppositiossa tai hallituksessa.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Hallituksen esityksen hyväksyminen johtaa ehdottomasti työttömyyden lisääntymiseen maassamme. Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 4 sanotaan näin: "Nykyisen käsityksen mukaan uusien organisaatioiden ulkopuolelle saattaa jäädä noin 1 000 henkilöä." Siis hallitus itsekin esittää tällaisen arvion. Hallituksen esityksen perusteluissa on kyllä joitakin lisälauseita sopeuttamistoimista jne., mutta kuten on käynyt ilmi, henkilöstö on täysin epävarma, heille on täysin epäselvää, miten työsuhteet jatkuvat. Tämän kaltainen seikka on ollut pohjana silloin, kun eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunut oikeusturvakysymyksenä kannanoton siitä, että tällaiset henkilöstöasiat pitää ratkaista ennen kuin organisaatiomuutos toteutetaan, jos se yleensä toteutetaan. Tämän perustuslakivaliokunta on lausunut, ja juuri perustuslakivaliokunnan lausuntoihin perustui myös se valtiovarainvaliokunnan kanta vuodelta 92, jota nyt esillä olevan asian yhteydessä toistetaan valtiovarainvaliokunnan tuoreessa mietinnössä.

Sitä tässä hämmästelän, miksi hallitus ei ole ottanut huomioon sitä, mitä perustuslakivaliokunta on oikeusturvanäkökohtien osalta lausunut, jonka kannan valtiovarainvaliokunta ja eduskunnan täysistunto ovat aikaisemmin hyväksyneet. Miksi hallitus jatkuvasti syrjäyttää tällaisen eduskunnan tahdonilmaisun?

Nyt esillä oleva asia ei ole täysin uusi. Itsekin muistan, miten jo 1,5 vuotta sitten saatuani tieto-

ja tällaisten suunnitelmien olemassaolosta puhuin tässä salissa juuri esillä olevasta asiasta enakkoon. Myöskin siinä yhteydessä, kun eduskunta käsitteli TVL:n korjaamokysymystä eli siis tielaitoksen organisointia, otin esille puheenvurossani tämän asian. Siis itse olen ollut selvillä tämän suunnitelman olemassaolosta ja olen koettanut varoittaa asiasta.

Ellei näitä henkilöstökysymyksiä ratkaista henkilöstöä tyydyttävällä tavalla, saattaa olla esimerkiksi sellainen tilanne, että henkilöt siltä osin, kuin heidän työsuhteensa jatkuu, otetaan uusina työntekijöinä, mikä merkitsee sitä, että eläketurva olennaisesti heikkenee, jos näin menettellään. Minä en tunne yksityiskohtia, millä tavalla neuvotteluissa esimerkiksi eläketurvakysymys on ollut esillä.

Mielenkiintoista on sekin, että hallituksen esityksen perusteluista ei mitenkään ilmene, millä tavalla tämä on laskettu taloudellisesti edulliseksi valtiolle, onko se todella edullinen taloudellisesti ja mitä se sitten maksaa toisaalta yhteiskunnalle työttömyysturvamienona, asianomaisten henkilöiden kärsimyksenä, taloudellisina vaikeuksina jne. Tällaiset laskelmat kokonaan puuttuvat. Olen aikaisemmin, jo toista vuotta sitten, kuullut, että henkilöstön taholta oli pyydetty osoittamaan, mitkä ne laskelmat ovat, joilla tämän taloudellisuus osoitetaan, mutta ei sellaisia laskelmia ole esitetty. Täällä kyllä väitetään, että tämä on taloudellisesti valtiolle edullista.

Haluaisin todeta, että vaikka tässä vaiheessa kysymys on lähinnä naistyöntekijöistä, tämä ratkaisu vaikuttaa myös pienipalkkaisiin miehiin, koska myös heitä on valtion näissä tehtävissä, joista nyt on kysymys. Kun tähän kytkeytyy laajemmin nykyisen rakennushallinnon organisaatiomuutos, sitä kautta tämä koskee paitsi erittäin laajaa naistyöntekijäryhmää myöskin miehiä. Tämä on siis siinä mielessä yhteinen kysymys. Oli karmeaa kuulla täällä eilen puheenvuoroissa, että tässä on edellytetty jopa 25 prosentin palkanalennuksiin suostumista. Eihän tällaista voi pitää inhimillisenä.

Minua hämmästytti eilen kansanedustaja Sasin puheenvuoro, kun hän sanoi, ettei eduskunnan pidä sokeentua työnantajapolitiikkaan, siis eduskunnan ei pidä ottaa kantaa oikeusturvakysymyksiin. Se oli hämmästyttävää, koska hän itse on juuri valtiovarainvaliokunnan jäsenenä aikaisempiin perustuslakivaliokunnan lausuntoihin viitaten ollut ilmeisesti valmis hyväksymään sen, mitä valtiovarainvaliokunta on mie-

tiintöön kirjoittanut. Siellä otetaan kantaa juuri työnantajanäkökulmasta. Miten juristikansanedustaja voi näin sotkeentua puheenvuorossaan?

Vielä enemmän olin hämmästyneyt, kun ed. Aittoniemi alkoi käyttää samaa ed. Sasin eilen lausumaa perustelua, että eduskunnan ei pidä sotkeutua työnantajapolitiikkaan, vaan se on työtuomioistuimen asia. Eli minä sanoisin, ed. Aittoniemi, että te olitte nyt paljon enemmän metsässä kuin kertaakaan aikaisemmin. Minulle se oli käsittämätöntä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei mustaa saa valkoiseksi eikä päinvastoin. Minun puheenvuoroni selkeästi tuki sitä työntekijäjoukkoa, joka on tässä joutunut paineen alaiseksi, ja sillä siisti. Tärkeätä tässä asiassa on aikanaan lausuma, josta äänestetään täällä salissa. Se ratkaisee tietyllä tavalla tämän asian, jos eduskunnan sanalla on mitään painoarvoa. Tämä asia on minulle selvä, niin kuin äsken lausuin. Edelleen olen sitä mieltä, että tämä asia ei kuulu perustuslakivaliokuntaan, vaan käsiteltäväksi täällä sillä tavalla, kuin tässä nyt edetään ja pyritään saamaan mahdollisimman onnistunut ratkaisu eduskunnan kannalta.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Eilisesssä keskustelussa ed. Sasi todellakin totesi hämmästyttävästi sen, että eduskunnan ei tulisi sotkeentua liiaksi työntekijöiden ja työnantajien välisiin asioihin. Myös minusta tämä puhe oli käsittämätöntä. Lähden siitä, että kyllä eduskunnan tulee lakeja säätäessään kantaa myös niiden seuraukset. Tämän lain — samoin kuin tulevien Hankintakeskuksen, Pukutehtaan ja edeltävien vastaavan tyyppisten lakien — seurauksista eräänä keskeisimpänä voitaneen pitää, niin kuin täälläkin on ilmi tullut, henkilöstön asemaa, henkilöstön eläkevastuita ja henkilöstön siinä yhteydessä ratkaistavia työsuhteita. Näistä meidän on todella kannettava täällä vastuumme, tiedettävä, mitä tapahtuu. Itse asiassa lähtisinkin siitä, että ellei henkilöstön asemaa ole selkeästi sovittu, näitä lakeja ei pitäisi hyväksyä, ei siis ennen kuin neuvotteluteitse on päästy henkilöstön asemasta kunnollisiin ja ennen kaikkea oikeudenmukaisiin ratkaisuihin.

Täällä on viitattu usean kertaan siihen, että eduskunta on jo aiemmin, joulukuussa 1992, liikelaitosten eduskuntakäsittelyn yhteydessä lausunut valtiovarainvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan mietintöjen pohjalta, että yhtiöittämistilanteessa saattavat eläke-etuudet heikentyä

kohtuuttomasti. Valiokunnat viittasivat kannanotoissaan siihen, että eläkkeistä olisi sovittava ennen yhtiöittämistä siten, että kohtuuttomilta eläkeleikkauksilta vältyttäisiin. Samalla molemmat valiokunnat viittasivat myös siihen, että tällaista kohtuullisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon, mitä valtion henkilöstön osalta eläkeratkaisuissa oli sovittu.

Nyt on käynyt ilmi, että näille eduskunnan perusteellisille lausumille on viitattu kintaalla jatko-yhtiöittämissä. Minusta olisi hyvin tärkeää, että eduskunta pystyisi tekemään jonkinlaisen linjaratkaisun yhtiöittämiskysymyksissä silloin, kun käsittelemme henkilöstön asioita.

Täällä on jo käsitelty aiemmin erilaisia yhtiöittämissä. Uusimuotoisista liikelaitoksista on yhtiöitetty viime vuonna Valtion ravitsemiskeskus, Valtion painatuskeskus, Valtion tietokonekeskus, Rahapaja sekä Posti-Tele, ja nyt meillä on käsiteltävänä rakennushallitus. Tänäkin käsitellään Valtion pukutehdas. Seuraavana lienee Valtion hankintakeskus, jota koskeva esitys on parhaillaan talousvaliokunnan käsittelyssä. Kun henkilöstökysymyksiä on käsitelty jokaisen yhtiöittämisen yhteydessä hieman eri tavalla, tuntuinkin käsittämättömältä, että emme ole päässeet minkäänlaisiin linjaratkaisuihin siitä, kuinka valtio kohtelee omaa henkilöstöään.

Arvoisa puhemies! Minusta on hyvin tärkeätä, että eduskunta voisi ottaa ja ottaisi selkeästi kantaa kokonaisuutena näihin asioihin siitä syystä, että valtiovarainministeriön kanta esimerkiksi vaihtelee, näyttää siltä, vähän tilanteen mukaan. Esimerkiksi Valtion hankintakeskuksen yhteydessä valtiovarainministeriöstä on ilmoitettu, että kyseessä olevassa tapauksessa ei voida noudattaa liikelaitoksen yhtiöittämistä koskevaa periaatetta. Meille on ilmoitettu suoraan, että työntekijöiden eläkeoikeus määräytyy uuden työnantajan palveluksessa, siis TELin mukaisesti. Tämähän tarkoittaa sitä, että mahdollisen lisäeläketurvan ottaminen olisi näin ollen täysin sopimusvarainen asia. Ellei siis asiasta ole sovittu tai toisin säädetä, uudella yhtiöllä ei ole minkäänlaisia velvollisuuksia kustantaa työntekijöille entistä VELin mukaista eläkettä. Toisin sanoen nämä kaikki jäisivät, ellei niistä eduskunnassa sovita, neuvottelujen varaan. Valtiovarainministeriön kanta esimerkiksi tässä yhteydessä on ainakin ollut tämänlainen, eli siihen ei voi millään tavalla luottaa.

Täällä on viitattu myös muistaakseni ed. Sasin puheessa siihen, että näitä oikeuksiaahan voi perätä jälkikäteen. Näin varmasti on, mutta tämä tie

on todella tuskallinen ja hidas. Nythän meillä on tästäkin asiasta esimerkki, edellä mainitsemaani valtiovarainministeriön tulkintaa siitä, että tässä ei noudateta liikelaitoksen luovutusperiaatetta, että eläke- ja muut edut määräytyvät sen mukaan, mitä uusi yhtiö sopii. Tästä nimenomaisesti asiasta on esimerkkinä ollut Helsingin kärjäoikeuden päätös, joka koski erään Painatuskeskuksen henkilön eläke-etuutta. Tämä asia on tällä hetkellä käsiteltävänä korkeimmassa oikeudessa, ja siellä asian käsittely kestää 2—3 vuotta. Tällaisiin yksilökohtaisiin ratkaisuihin on todella hyvin vaikea mennä. Lähden edelleenkin siitä, että eduskunnan on kyettävä ottamaan vastuunsa siitä, kun me näitä lakeja säädämme, mikä on henkilöstön kohtalo, mikä on oikeudenmukainen ratkaisu.

Rouva puhemies! Tässä nimenomaisessa asiassa, mitä nyt käsittelemme, minusta vastalauseessa esitetty ponsi siitä, että noudatettaisiin liikkeen luovutustilannetta ja sitä koskevia periaatteita, on vähin, mitä voimme tehdä henkilöstön puolesta. Toivon tietysti todella, että tämä ponsi menisi läpi. Muussa tapauksessa tietysti tuntuu siltä, että eihän tässä muuta mahdollisuutta olisi kuin hylätä koko asia.

Tuntuukin siltä, että itse asiassa näiden yhtiöittämisasioiden ei tulisi antaa mennä läpi tällä ollenkaan, ennen kuin henkilöstön asema on todella tavalla tai toisella varmistettu tai edes se, minkälaisia periaatteita ja minkälaista lakia noudatetaan silloin, kun henkilöstön asemasta on kyse uudessa tilanteessa. En todellakaan ymmärrä sitä, että esimerkiksi minkäänlaista varmuutta ei ole eduskunnalla siitäkään, voidaanko vai eikö voida noudattaa liikkeenluovutusperiaatetta silloin, kun valtion laitoksia ja virastoja yhtiöitetään.

Herra puhemies! Kyllä nämä asiat olisi tullut etukäteen selvittää ja varmistaa. Tästä syystä minun mielestäni perustuslakivaliokunnan käsittely olisi ollut todella paikallaan ja pidän valitettavana, että eduskunta ei halunnut perustuslakivaliokunnan tulkintaa näin keskeisessä asiassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Luhtanen toi puheenvuorossaan esiin juuri sen, miten erilainen käytäntö yhtiöittämissä on ollut, ja peräsi sitä, että pi-

täisi olla yhdenmukainen linjaus. Yhdenmukaisesta linjasta todella ei ole ollut. Lähinnä se on koskenut, jos sitä on ollut, nimenomaan miesvaltaisia työpaikkoja. Mutta nyt, kun on kysymys naisvaltaisista työpaikoista ja matalapalkkaisten naisten työpaikoista, on otettu todella kylmä ja härski käytäntö. Ei voi mitään muuta todeta kuin näin. Kun yhtiöittäminen jo muutoinkin on tuonut turvattomuutta työntekijöille, sitten eduskunnan toimenpiteillä, jos hallituksen esitykset menevät lävitse, turvattomuutta yhä vain kasvatetaan.

Tänä päivänä on listalla myös Valtion puku-tehtaan yhtiöittäminen. Siinä olemme tekemisissä aivan samanlaisen asian kanssa. Yhtenäinen linja kyllä jatkuu silloin, kun on heikoista ratkaisuista kysymys, mutta silloin, kun olisi ollut kysymys työntekijöiden paremmasta turvallisuudesta, sitä linjasta ei ole.

On vastuuntuntonota mielestäni tältä eduskunnalta se, jos me tietoisina teemme tällaisia ratkaisuja kuin nyt hallitus on esittämässä. Työntekijät mitä todennäköisimmin joutuvat kärjäoikeuden kautta yksitellen hakemaan etuisuuksiaan. Tämä on kyllä hyvin arveluttavaa myös eduskunnan kannalta.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmin puheenvuoroon on syytä vielä täydennyksenä sanoa se, että eduskunta on kyllä tehnyt tämän linjauksen, millä tavalla menetellään sekä henkilöstön eläke- että muiden työsuuhdekysymysten osalta, kun laitoksia ja virastoja yhtiöitetään. Kysymys tässä nyt on siitä, että hallitus ei ole omissa esityksissään noudattanut eduskunnan tahtoa. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että eduskunta vielä kerran päättää siitä menettelytavasta, jonka se näkee hyväksi, oikeudenmukaiseksi ja järkeväksi, kun valtion virastoja ja laitoksia yhtiöitetään. Tästä syystä on nimenomaan aihetta korostaa sitä, että jokainen edustaja, joka vuoden 1992 valtiopäivillä oli luomassa tätä käytäntöä, pitää käytännön voimassa ja hyväksyy nyt vastalauseessa uudelleen toistetun, jo kertaalleen eduskunnan tekemän päätöksen.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Eilen tämän asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käytin aika kovaa sanontaa. Puhuin oikeusmurhasta ja voin toistaa, että olen edelleen sitä mieltä. Olen tosi pahoillani, että tämä eduskunta ei päättänyt lähettää asiaa perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi. Aivan kuten ed. Lahti-Nuutti-

la äsken totesi, hallitus ei ole noudattanut eduskunnan tahtoa. Eduskunnan tahto on hyvin yksiselitteisesti täällä vuonna 1992 päätetty, ja nyt hallitus, porvarihallitus nimenomaan, rikkoo näitä periaatteita raskaasti. Minusta on tosi valitettavaa, että nimenomaan nämä yhtiöittämiset, yksityistämiset, mitä tapahtuu, tehdään porvarihallituksen aikana ja jäljet ovat tuhoisia.

Olen tänään juuri lukenut englantilaisen tutkijan Brenda Martinin tutkimustuloksista, joissa hän pitää nykyisin monissa Euroopan maissa, nimenomaan monissa EU-maissa ja myös Pohjoismaissa, meneillään olevaa yksityistämiskampanjaa tuhoisana. Tämä brittitutkija on tutustunut useiden maiden yksityistämispolitiikkaan, ja useimmiten sitä vievät eteenpäin nimenomaan konservatiivi-porvarihallitukset. Hänen tutkimustuloksistaan voidaan todeta, että tämä yksityistämispolitiikka ei ole tuonut tullessaan parempia palveluita tai taloudellisia näkymiä. Päinvastoin seurauksena on ollut läntisissä maissa lama, rahamarkkinoiden ailahtelevuus, perusrakenteiden ja julkisten palveluiden romahtaminen, jyrkkenevä yhteiskunnallinen kahtiajako, ennätyksellisen laaja kodittomuus sekä koko ajan heikentyvä yhteisöllisyyden ja kansallisen moraalin tunne.

Sen takia on hyvä myös tämän asian yhteydessä muistuttaa vähän isommista periaatteista, kun täällä aikaisemmin käydyissä äänestyksissä tehtiin päätöksiä eräiden valtionyhtiöiden yksityistämisestä. Se on ollut helppo tietää, että se on kokoomuksen linja. Mutta se, että keskustapuolue on valmis hukkaamaan suomalaista kansallisuusmaisuuksia, on ollut ainakin minulle yllätys, mutta keskustan jäljetkin ovat nyt nähtävissä ja tunnettavissa.

Tämän asian osalta totesin jo eilen, että peli olisi pitänyt todella viheltää poikki. Eduskunta ei mielestäni vielääkään saisi tätä asiaa ottaa kolmanteen käsittelyyn, ennen kuin henkilöstön asemaa koskevat järjestelyt on turvattu tyydyttävällä tavalla. Olen, totta kai, sitä mieltä, että asian kolmannessa käsittelyssä vähintään, mitä täällä voi tapahtua, on se, että opposition yhteiseen vastalauseeseen liittyvä perustelulause hyväksytään. Se on minusta vähintään, mitä voi olla, että tämä eduskunta osoittaa sen verran ryhtiä, että se muistuttaa, että hallituksen on noudatettava niitä lähtökohtia, jotka eduskunta on aikaisemmin hyväksynyt. Jos sitä ei nyt täällä hyväksytä, siitä on tehtävä johtopäätös, joka koskee hallituspuolueita, että hallituspuolueet ovatkin romuttamassa kaikki ne periaatteet,

mitä aikaisemmin on hyväksytty. Silloin henkilökunta myös valtion eri laitoksissa tietää, että tämä hallitus onkin käyttänyt vain keppihevoseina tätä periaatetta ja nyt katsoo olevansa vapaa rikkomaan sopimuksia. Niinhän se kyllä rikkoo muitakin sopimuksia, välipuhesopimusta kuntien valtionosuuksista ja muista, mutta edes sen verran ryhtiä toivoisi, että tämän asian osalta palataan päiväjärjestykseen ja pidetään kiinni aikaisemmin hyväksytyistä kannoista.

En tässä yhteydessä puhu enempää siivoojien työstä, josta eilen käytin pitkän ja perusteellisen puheenvuoron. Siivoojathan ovat se ryhmä, joka kaikkein eniten tässä kärsii, toki muutkin ryhmät, mutta erityisesti heidän osaltaan työsuhteen ehdot heikkenevät dramaattisesti. Siivoojat ovat myös se ryhmä, joka joutuu nimenomaan irtisajettujen listalle.

Arvoisa puhemies! Jos todella ei ennen kolmatta käsittelyä saada varmuutta, että tämä ponsi voidaan hyväksyä, minusta ei silloin jää paljon muuta vaihtoehtoa kuin esittää lakiesityksen hylkäämistä. Sinällään kyllä olen pitänyt ihan järkevänä sitä linjausta, että valtion puolella kiinteistöhallinto yhdistetään. Sieltä on varmasti saatavissa tiettyjä hyötyjä, mutta tapa, millä tämä on hoidettu, pistää arvelemaan, onko sekään ratkaisu ainakaan niissä käsissä, mihin sitä ollaan viemässä, hyvin hoidettu. Yleensä olen sitä mieltä, että tällainen keskitys olisi paikallaan, mutta tapa, miten tehdään, kyllä kertoo jotakin johdon tavasta toimia johtajina. Jos me kansanedustajat hyväksymme sen linjan, että johtajat saavat mielin määrin ja mielivaltaisesti kohdella työntekijöitä, kyllä eduskunta näyttää omalta osaltaan erittäin huonoa esimerkkiä. Jos ajatellaan suomalaista kilpailukykyä tulevaisuudessa kansainvälisillä markkinoilla, niin kyllä kai suurimmat haasteet ovat nimenomaan johtamisjärjestelmissä, pelisääntöjen kunnioittamisessa jne. En usko, että me suomalaiset selviämme sillä, että täällä lähdetään rikkomaan sovittuja pelisääntöjä.

Ed. A i t t o n i e m i: Arvoisa puhemies! En voi olla kiinnittämättä huomiota erääseen asiaan, ja se on se, että kun olen täällä pitänyt 3 500 työntekijän puolta, jotka tässä joutuvat kärsimään, osa hyvin merkittävästi, osa ehkä vähän vähemmän, niin vasemmisto-oppositiossa kansanedustajat ovat pyörineet kuin kissa pistoksissa. He eivät ole hyväksyneet sitä ollenkaan, että porvaripuolelta joku kansanedustaja voi tulla heidän reviirilleen, toisin sanoen puolustaa

tavallista kansalaista, työntekijää. Eri puheenvuorot täällä ovat kiertäneet ja kaartaneet tätä asiaa.

Minun esitykseni oli kai varsin selvä. Lähdin siitä, että perustuslakivaliokunnassa tämä asia ei muutu miksikään. Sen sijaan, jos lain hyväksymisen yhteydessä saadaan sovittua perustelulausuma, se saattaa antaa pontta niille pyrkimyksille, että näiden ihmisten asema turvataan. (Ed. Paloheimo: Ed. Aittoniemi uskoo ponsiin!) Mutta tämä ponsi on erittäin huono. Se on huonoin ponsi, mitä olen koskaan nähnyt. Siitä ei saa ensinnäkään juuri mitään selvää. Kaiken lisäksi se ei käsittele kuin osittain tätä ongelmaa. Ponsi pitäisi laatia uudelleen sillä tavalla, että se selkeästi käsittelee juuri tätä ongelmaa, ettei taas käy samalla tavalla kuin vuoden 92 perustelulausuman osalta, että sitä ei hyväksytty eikä toteuteta.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me tietenkin ilolla tervehdimme sitä, että hallitusrintamasta edes yksi kansanedustaja on edes joskus työntekijöiden etujen huomioimisen kannalla. Mutta olemme arvostelleet ed. Aittoniemeä siitä, että te olette epäjohdonmukainen tällä linjalla. Jos te olisitte ollut johdonmukainen, te olisitte kannattanut asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan, joka olisi voinut ottaa kantaa tähän asiaan. Siitä me olemme teitä arvostelleet, emme mistään muusta. Toivoisimme tietenkin, että useampikin hallituspuolueiden kansanedustaja uskaltaisi olla työntekijöiden etujen kannalla. Mutta ilmeisesti vaalit ovat vielä liian kaukana.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ei ole huono asia se, että ed. Aittoniemi on aktiivinen puheenvuorojen käyttäjä. Sen vuoksihan me eduskuntaan olemme tulleet. Minusta se on rikkaus, että täällä puhutaan. Mutta ajattelin, että ed. Aittoniemen kannattaisi energiastaan käyttää suurin osa esimerkiksi kustapuolueen eduskuntaryhmässä, jotta edustaja voisi valistaa omia kansanedustajakollegoitaan. Minusta jotakin tavottoman luonnotonta on, että näin inhottavassa, väärämielisessä asiassa keskusteluun ei osallistu hallituspuolueiden kansanedustajista kuin ed. Aittoniemi, joka vastustaa tätä asiaa, näin haluan uskoa, ja kokoomuksen ed. Kimmo Sasi. Mitä porvaripuolueiden kansanedustajat oikein häpeävät tässä asiassa, etteivät halua puolustaa omia näkökantojaan?

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Olisin toivonut, että tämä asia olisi saanut hieman vakavamman käsittelyn. Kuvaavaa tälle käsittelylle on se, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto syyttävät toisiaan siitä, kumpi on enemmän työntekijää vastaan ja kumpi enemmän työntekijäystävällinen. Tuntuu siltä, että tässä pyritään pelamaan myös ihmisten peloilla ja käyttämään niitä poliittisesti hyväksi. Sanon, että se ei ole missään tapauksessa hyvä asia.

Haluan myös korostaa sitä, että ei pitäisi olla niin vanhoillinen, että lähtee siitä, että mikään ei saa muuttua. Kyllä tässä yhteiskunnassa tarvitaan muutoksia ja myös valtion virastot tarvitsevat muutosta. Toki siitä pitää lähteä, että muutokset ovat mahdollisimman inhimillisiä ja pyritään ottamaan ihmisten toiveet ja turvallisuus mahdollisimman pitkälle huomioon.

Haluan korostaa sitä, että on tärkeitä, että laitoksen johto ja työntekijät mahdollisimman nopeasti sopivat auki olevista kysymyksistä, koska heillä on yhteinen intressi. Uuden yrityksen täytyy olla mahdollisimman kilpailukykyinen, jotta siinä työpaikat kyetään säilyttämään. Jos yrityksen lähtökohta on se, että se ei kykene kilpailemaan markkinoilla, merkitsee se sitä, että yritys ajautuu vaikeuksiin ja ne työpaikat, joita täällä nyt ollaan lupailemassa, taatusti siinä tilanteessa häviävät. Mielestäni tärkeitä on, että ymmärrämme, mikä on työntekijöiden todellinen etu tässä asiassa.

Haluan myös korostaa sitä, että kun valtion laitoksia on osakeyhtiötetty, niin loppujen lopuksi työntekijät ovat olleet varsin pian hyvin tyytyväisiä tehtyihin järjestelyihin siitä syystä, että on saatu selvästi modernimpi liikkeenjohto ja myös työntekijöiden koulutukseen on panostettu huomattavasti enemmän näissä yrityksissä. Lisäksi tärkeitä on myös se, että kun toiminta on ollut huomattavasti tehokkaampaa, palkkakehitys näissä yrityksissä on ollut selvästi parempaa kuin se olisi ollut, jos yritys olisi säilynyt valtion laitoksena.

Mitä tulee työntekijöiden asemaan, mielestäni juridiikka on suhteellisen selvä. Sitä on selostettu myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä. Täysin selvää on, että tältä osin mennään ”kirjan mukaan” eli meidän oman oikeusjärjestyksemme mukaan.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että vuorokausi on mennyt lähes hukkaan. Nimittäin suunnilleen tähän aikaan eilen ed. Sasi käytti lähes samanlai-

sen, ehkä hieman karkeamman puheenvuoron, jossa kannustettiin työnantajaa käyttäytymään vielä vastuuttomammin kuin tänään pidetyssä puheenvuorossa.

Haluaisin painottaa vielä kerran, kun on sanottu, että ponsi on huono ja se pitäisi tehdä uudelleen ja pitäisi eräät asiat jättää pois, että ponsi osaaalle on aivan hyvä, ja osaviini käsiin tämä toivottavasti tullaan antamaan. Mielestäni on myös aivan edesvastaustonta, että puhutaan tässä tilanteessa uudelleen kilpailukykyisen aseman antamisesta yritykselle, kun sitä on kuitenkin jo edeltänyt erittäin kova, rankka saneeraaminen ja kilpailukykyiseksi tekeminen. Tässä mielessä tuntuu siltä, että suomalainen kapitalismi nähtävästi on vain siivoojien varassa. Tämä "vain" on painotettu sen vuoksi, että he ovat joutuneet nyt maksamaan kohtuuttoman suuren osan siitä, mitä kutsutaan kansainväliseksi kilpailukykyksi. Mielestäni olisi oikein, että salissa nyt edes äänestettäisiin ponnin puolesta ja annettaisiin näin moraalinen velvoite työnantajalle toimia lakien ja asetusten mukaan.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tiennyt, että ed. Sasilla on ollut hyvin kylmä suhtautuminen työntekijöitä kohtaan, mutta haluaisin nyt kysyä, onko hänen mielestään todellakin työntekijöiden etu, kuten hän mainitsi, että heidän palkkansa saattaa laskea jopa 40 prosenttia. Nimittäin Engel Kiinteistöpalveluyhtymän edustajat ovat nyt tarjonneet siivoojille työtä pääsääntöisesti 31 markkaa tunti, jos ei ed. Sasi sitä tiedä. On ilmoitettu, että päivittäinen työaika on enintään 7,5 tuntia, eli palkkaa alennetaan kahdella tavalla: ensin suoranaisella alennuksella, sitten vielä työtuntimäärää pudottamalla. Laskelmien mukaan palkka saattaa alentua jopa 40 prosenttia. Tämä minusta ainakin on täysin epäoikeudenmukaista ja kohtuuttonta.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Sasi puheenvuorossaan totesi, että aiemmin valtion laitoksia ja virastoja yhtiöitettäessä työntekijät ovat voineet olla ainakin suhteellisen tyytyväisiä saavutettuun lopputulokseen myös työehtojen ja eläkeoikeuksien osalta, on juuri sanottava tässä yhteydessä se, että silloin todella me eduskunnassa yksimielisesti verojaostosta valtiovarainvaliokuntaan ja suureen saliin laadimme sellaisen lausuman, joka loi nimenomaan raamit sille, että yhtiöittäminen voi tapahtua työntekijöiden kan-

nalta inhimillisesti. Tässä yhteydessä nyt todella ihmetyttää se, että ed. Sasi on muuttanut jyrkästi linjaansa, ja tätä on syytä arvostella. Todellakin olisin toivonut, että ed. Sasi olisi eduskunnan vuoden 92 valtiopäivillä tekemän perustelulausuman kannalla edelleen, jolloin myös hyväksyttäisiin vastalauseen ponsiesitys, mikä merkitsisi sitä, että tilanne rauhoittuisi ja voitaisiin odottaa todella inhimillisiä tuloksia siitä, että rakennushallintoa järjestetään uudelleen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hämmästelen suuresti niitä tulkintoja, joita puheenvuorostani on esitetty, mutta se kuvastaa sitä linjaa, että vasemmistoliiton edustajat kertovat, kuinka demarit ovat työntekijäepäystävällisiä, ja demarit, kuinka keskustalaiset ovat työntekijäepäystävällisiä. Minusta tällainen pisteitten poimiminen epärehellisin keinoin ei ole mielestäni asianmukaista keskustelussa. Sen haluan sanoa.

Valiokunta on yksimielisesti hyväksynyt seuraavan lausuman, jonka haluan nyt lukea: "Valiokunta toteaa, etteivät toisaalta valtion ja Engel Kiinteistöyhtymä Oy:n ja toisaalta virkamies- ja työntekijäjärjestöjen väliset neuvottelut ole toistaiseksi johtaneet neuvotteluratkaisuihin. Valiokunta kiirehtii näitä neuvotteluja siten, että Engel Kiinteistöpalveluyhtymä Oy voisi aloittaa häiriöttömästi toimintansa."

Tässä on eduskunnan selvä tahto, ja nyt on kyse vain siitä, että halutaan tehdä politiikkaa ponnella, joka olisi pikkuisen parempi kuin tämä lausuma. Jos olisi vähän tiukempi ponsi hyväksytty valiokunnassa, olisi varmasti esitetty vielä hieman tiukempaa ponna. Nyt on vain politiikoinnista kyse eikä asioiden hoitamisesta. Työntekijöille on tärkeintä se, että asiat tulevat hoidetuiksi.

Mitä tulee palkkakehitykseen, haluan todeta esimerkiksi Postin osalta, että sen jälkeen, kun se on laittanut toimintoja uusiksi, tehostanut toimintoja, palkkakehitys Postissa on selvästi parempaa kuin se on ollut valtionhallinnon palveluksessa. Uskon, että Engel Kiinteistöpalveluyhtymän osalta kehitys tulee olemaan sama, kun se lähtee uudestaan liikkeelle ja tehostaa toimintaansa. Uskon, että siellä on hyvät edellytykset sille, että myös siivoojien palkkatasa voidaan melko nopeassa tahdissa nostaa selvästi enemmän kuin voitaisiin nostaa julkisella sektorilla.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt lienee kuulijoiden muistis-

sa, mitä ed. Sasi sanoi. Sen sijaan nimenomaisesti oppositio on edellyttänyt valiokunnassa, että Valtion kiinteistölaitoksen muodostamisessa noudatetaan liikkeen luovutustilannetta koskevaa säännöstä ja henkilöstön eläke-etuudet korvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä. Kuka tahansa ymmärtäväinen kuulija huomaa eron näiden kahden eri kannan välillä. Ne eivät ole välttämättä ristiriidassa, mutta tämä täydentäisi erinomaisella tavalla sitä, mitä ed. Sasi sanoi aikaisemmin. Tämä olisi se oikeudenmukainen turva, joka voitaisiin työntekijöille antaa, ja tässä ei edellytetä mitään muuta kuin se, mikä on yleinen tapa ja laki. Tässä mielessä ihmettelen, jos ed. Sasi kokee tämän itselleen vaikeaksi.

Se, että hän on kansallisen kokoomuksen jäsen ja minä olen Suomen sosialidemokraattisen puolueen jäsen, lienee tunnettu tosiasia ollut kaikkien niiden vuosien aikana, kun me eduskunnassa olemme olleet. Emme me yhtäkkiä tule ilman puoluetta oleviksi. Mutta minä toivotan tervetulleeksi jokaisen jäsenkirjasta riippumatta äänestämään tämän päätöksen puolesta.

Ed. **L a h t i - N u u t t i l a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi puheenvuorossaan luki valiokunnan mietintöä ja antoi meille sen käsityksen, että siinä tekstissä olisi kysymys nimenomaan eduskunnan lausumasta. Näinhän ei ole, vaan siinä vain valiokunta toteaa ja valiokunta kiirehtii, ja me kaikki tiedämme, että tämä osa ei mene edes eduskunnan vastaukseen mukaan, vaan nimenomaan asia edellyttää sitä, että me hyväksymme varsinaisen ponnin, tai käytetään siitä nyt nimitystä perustelulausuma, jota vastalauseeseen edellytetään.

Valtiopäivillä 92 nimenomaan lähdettiin yhdessä juuri tästä ajatuksesta, että hyväksytään yhdessä tällainen perustelulausuma, jossa eduskunta edellyttää tiettyjä asioita. Silloin sillä on myös vaikutusta ja tehoa. Tätä perustelulausumaahan tarvitaan juuri sen vuoksi, että hallitus ei noudattanut eduskunnan aiemmin ilmaisemaa tahtoa, ei huolehtinut työsuhteasioista eikä eläkeasioista yhtiöittäessään osan rakennushallinnosta ja muuttaessaan osan siitä laitokseksi. Kun meillä oli myös tiedossa se alkuasetelma, että neuvottelut eivät suju, tuhat ihmistä ollaan irtisanomassa ja loppujen palkkoja alentamassa 20—30 prosentilla, näimme välttämättömäksi sen, että hallitus on pantava järjestykseen. Minä en usko, että välttämättä Engelin tai Kiinteistölaitoksen johto olisi ollut tässä niin voimakkaasti

asialla vaan nimenomaan valtiovarainministeriö, joka vastustaa kaikkia inhimillisiä ratkaisuja.

Ed. **P u l l i a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilisiltana käydyssä keskustelussa ed. Sasi totesi, että rakennushallinto ja sen henkilökunta tarvitsevat ravistelua tässä yhteydessä. Me olemme nähneet, mitä se ravistelu merkitsee. Se merkitsee sitä, että palkat laskevat, ja tällä on osoitettu, että 30—40 prosentilla. Tämä on mielenkiintoinen siinä katsannossa, että äsken ed. Sasi vertasi Postiin ja totesi, että palkat saattaisivat nousta. Ensin lasketaan 30—40 prosentilla, ja näin muodostuu uusi kantaluku, josta sitten tulevaa palkkakehitystä arvioidaan. Saattaa jopa olla, että ed. Sasi oli jälleen kerran oikeassa. Kun ensin on laskettu 40 prosenttia palkkoja jälkeenjääneelle henkilökunnalle, sitten joskus saattaa siihen tulla joitakin yleiskorotuksia tai muuta sellaista lisää. Näin ed. Sasin optio toteutuu ja hän on ollut jälleen kerran oikeassa.

Ed. **L a a k s o** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan myös omalta osaltani torjua ed. Sasin väitteet siitä, että kysymys olisi jonkinlaisesta politikoinnista. Eihän kyse ole mistään muusta kuin siitä, että vasemmistossa ja vihreissä me haluaisimme, että eduskunta olisi aiemmin tekemiensä päätösten takana eli sen takana, että eläke- ja muut työsuhderykymykset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä. Oma mielenkiintoni on myös sillä, että valtiovarainvaliokunta ei tätä asiaa, siis Valtion kiinteistölaitosta, käsitellessään ole päässyt tämän kaltaisesta lausumasta yksimielisyyteen, kun esimerkiksi puolustusvaliokunta Valtion pukutehtaan yhtiöittämistä käsitellessään on päässyt tämän kaltaisesta lausumasta yksimielisyyteen.

Tärkeää on tietenkin tässä yhteydessä se, että eivät ainoastaan henkilöstön palkat laske vaan myös tarkoituksena on sanoa noin tuhat henkilöä irti. On selvää, että tätä kautta varmastikin palkanmaksukyky tosiaankin ed. Sasin mainitsemalla tavalla lisääntyy yhtiön osalta, mutta kansantaloudellisesti luonnollisesti näiden tuhannen irtisanottavan osalta tulee runsaasti kustannuksia, joita ei näytetä tässä yhteydessä lainkaan otettavan huomioon. En voi muuta todeta kuin sen, että ilmeisesti, kun tarkoituksena on maksaa tulevaisuudessa 31 markan tuntipalkkoja, ed. Sasin eilisestä puheenvuorosta sai sen käsityksen, että tämäkin on liikaa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mehän kaikki tiedämme, että kokoomuksen ohjelmat ekososiaalisesta markkinataloudesta ovat täysin toisaalla kuin kokoomuksen käytännön politiikka. Nyt tämä väärinlukeminen, taittovirhe, näkyy leviävän myös eduskunta-asiakirjoihin. Todella yllättäen ed. Sasi väitti, että toteamus, joka valiokunnan mietinnössä on, olisi sisällöltään vastaava kuin ponsiesitys. Toteamus Engel Kiinteistöpalveluyhtiö Oy:n häiriöttömästä toiminnasta voisi pitää sisällään esimerkiksi Pihkalan kaartin tyyppisen Työrauha Oy -järjestelmän henkilöstön oikeutettujen etujen murtamiseksi. Ehkä tätä nyt kokoomus tarkoittaaakin lausumallaan, mutta se on täysin päinvastaista kuin se, mitä ponnassa edellytetään.

Ed. Lahti-Nuutila oikoikin myös eduskunnan tahdonilmaisujen eroa silloin, jos tehdään löysää tekstiä mietintöön tai jos selkeytetään se edellyttämismuotoon, ponteen. Toivoisi, että kokoomus pitäisi taittovirhelasinsa puolueen sisäisessä käytössä ja pystyisi asiallisempaan tekstin ymmärtämiseen täällä yleisissä saleissa.

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Vaikka nyt on jo kaikki sanottu, mitä minunkin on pitänyt sanoa, haluan vielä kerran muistuttaa, että hallituksen mielestä kilpailukyvyn parantaminen näinä vuosina on samaa kuin ihmisen pois potkiminen eli työttömäksi jättäminen.

Vaikka en ole ollutkaan valtiovarainvaliokunnan kokouksissa käsittelemässä asiaa, minua ainakin hirveästi hämmästyttää asioiden valmistelu. Vuodesta 92 lähtien on ollut erilaisia työryhmiä. Työryhmiin on osallistunut eri henkilöstöjärjestöjä ja, mikä vielä kummallisinta, eri ministeriöt ovat antaneet omat lausuntonsa. Tiedämme, että tässäkin hallituksessa on monta naisministeriä, mutta ainakaan lausunnon antajilta ei ole näkynyt mitään, että he olisivat olleet mitenkään poikkiteloin. Kun kuulutettiin, että meidän naisverkoston kansanedustajien pitäisi asiaan puuttua, tosiaan oikealle päin vetoan varsinkin hallituksen naisministereihin, eli he ovat olleet hyvin toimettomia.

Siinä mielessä olen ed. Sasin kanssa samaa mieltä, että meillä on mielestäni vähän sekavat pelisäännöt siitä, milloin me voimme puuttua työntekijöiden ja työnantajien välisiin neuvotteluihin. Joskus meidän pitää olla aivan hiljaa, mutta tämä tapaus osoittaa, että eduskunnan tulee puuttua tähän toimintaan juuri sen takia, että pelisäännöt ovat aivan epäselvät siinä, mitkä

ovat henkilöstön eläke-etuudet ym. Esitys on annettu liian aikaisin. Pelisääntöjen olisi pitänyt olla selvät. Meidän edustajien ei pitäisi käydä tällaista suukopua vaan yrittää saada läpi edes vähäpätöinen ponsiesitys, joka tosiaan turvaa, ettei ihmisiä jälleen joutuisi tuhansia työttömiksi tai olemaan entistä huonommalla palkalla. Tämä ei ole varmaan kenenkään edustajan tahdon mukaista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 297

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohdattaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Käsillä olevassa lakiesityskokonaisuudessa on kaksi hyvin tärkeää asiaa. Ne ovat oikeastaan hyvin eriluontoisia, mutta tietyllä tavalla liittyvät yhteen, ja kannattaa todella panna merkille, että koko Suomesta valittavien Euroopan parlamentin edustajien vaaliasian kuntoon saattaminen tulee edellyttämään vielä kahden esityskokonaisuudenkin käsittelyä. Nyt käsitellään vain tämä ylimenokausi, ja erikseen on vielä perustuslakivaliokunnan käsittelyssä esitys siitä pysyvistä järjestelmästä, miten näitä kansanvaaleja toimitetaan.

Nyt käsillä olevan esityksen kaksi tärkeää asiakokonaisuutta ovat ensinnäkin toimitettavien kansanvaalien ajankohta ja toiseksi se kysymys, voiko Suomesta valittu Euroopan parlamentin jäsen olla tavalla tai toisella eduskunnan jäsen. Väinö Linna kirjoittaa Pohjantähti-trilogiassaan Koskelan vanhasta isännästä Jussista,

joka närkästy, kun hänen piti yhtä aikaa olla paimenessa ja istua valokuvaajan mallina. Se nyt vielä yleensä ihmisiltä luonnistuu, mutta täyttää kansanedustajan tehtävä kahdessa parlamentissa, jotka kokoontuvat samaan aikaan, on ylivoimaisen vaikeata. Tämä on toinen asiakohta.

Arvoisa puhemies! Aloitan tarkastelun toimitettavien kansanvaalien ajankohdasta. Hallituksen ehdotus on 20 päivä lokakuuta 1996, joka on tulevien kunnallisvaalien ajankohta. Siis melkein kahden vuoden päähän siirretään vaaliajankohta. Omassa vastalauseessani olen ehdottanut, että kansanvaali toimitettaisiin 1 päivänä lokakuuta 1995, siis noin kymmenen kuukauden kuluessa. Tämä ajankohta on se, jota myös lakia valmistellut työryhmä puolsi. Sitä ajankohtaa puollettiin myös niissä eduskuntaryhmien ja oikeusministeriön virkamiesten tapaamisissa, joita oikeusministeriö hyvin kiitettävällä tavalla pariinkin otteeseen järjesti.

Jos hallituksen esittämä ajankohta toteutuu, olemme tilanteessa, jossa maassa käydään loppukesästä ja alkusyksystä 1996 kahta hyvin erilaista vaalikampanjaa samaan aikaan: Toisaalta kunnallisvaaleja varten on tuhansia ehdokkaita ja käsitellään paikallisia hyvin tärkeitä asioita sinänsä. Toisaalta satakunta europarlamenttiin toivorikasta yrittäjää käy valtakunnallista tai usean vaalipiirin rajat ylittävää vaalikamppailua siitä, miten Suomen asioita Euroopan parlamentissa pitäisi ajaa.

Arvoisa puhemies! Eilisessä keskustelussa viittasin siihen vihreiden kalliina pitämään periaatteeseen, että pitää ajatella globaalisti ja toimia lokaalisti, mutta tällainen toiminta ja vaalikamppailu, jota nyt hallitus esittää, menee kyllä yli kaiken käsityskyvyn. Äänestäjiä varmasti tulee tämä tilanne hyvin pahalla tavalla hämmentämään. Sen sijaan ensi lokakuussa toimitettavat vaalit olisivat puhtaat eurovaalit niissä keskusteltavine teemoineen. Silloin äänestäjille hyvin selvästi tulisi esille se, mitä eri ryhmät haluavat Suomen puolesta Euroopassa tehdä ja mistä ne eivät ole ehkä niin kiinnostuneita.

Unionin kannalta vuosi 1996 on hyvin tärkeä. Silloin valmistellaan ja pidetään hallitusten välinen konferenssi yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta Maastrichtin sopimuksen mukaisesti. Suomen näkökulmasta on äärettömän hankalaa, jos meidän omat europarlamentaarikkomme vaihtuvat juuri tuona vuonna 1996. He joutuvat silloin laiminlyömään osallistumistaan tämän konferenssin valmisteluihin käydessään vaalikamppailua kotimaassa, ja uudet edustajat eivät

täysipainoisesti tietenkään voi päästä mukaan tähän eurooppalaiseen isoon tapahtumaan, jos vaalit ovat lokakuun lopussa 1996. Jos taas vaalit ovat lokakuussa 1995, saamme edustajat, jotka täysipainoisesti ja pitkäjänteisesti voivat valmistautua tuohon parlamentin kannalta tärkeään konferenssiin. Tiedetään, että parlamentille on annettu mahdollisuus osallistua jo tuon tärkeän konferenssin valmisteluihin.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, minun on hyvin vaikea nähdä mitään järkeä, mitään rationaalista järkeä siinä, mitä hallitus esittää vaalin ajankohdasta. Poliittinen oivallus siinä on tietysti se, että siirretään vaalit mahdollisimman kauaksi eduskuntavaaleista, pidetään ne yhdessä kunnallisvaalien kanssa, jolloin hallituspuolueet voivat laskea, että äänestäjät äänestävät hallituspuolueiden ehdokkaita myös Euroopan parlamentin vaaleissa. Nykyiset hallituspuolueet varmasti lähtevät siitä, että hallitusvastuu tulee ensi eduskuntavaalien jälkeen vaihtumaan.

On syytä torjua tällainen poliittinen keinotelo tässä yhteydessä ja valita näiden vaalien ajankohta nimenomaan suomalaisten äänestäjien valinnanvapautta ja harkintamahdollisuutta silmälläpitäen. Suomi ei ole mikään Iso-Britannia, jossa pääministeri määrää vaalien ajankohdan, vaan siitä eduskunta joutuu ottamaan vastuun ja tänä päivänä tässä salissa päätetään äänestyksessä vaalien ajankohta.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että ulkoasiainvaliokunta yksimielisesti tähdensi sitä, että vaalit on pidettävä peräti vuoden 95 alkupuolella. Oikeusministeriöstä saadun selvityksen mukaan sekin olisi teknisesti mahdollista, mutta juuri vaalikamppailun erottaminen ensi eduskuntavaalikamppailusta puoltaa lokakuun alkua 95, ja luulisin, että se mahtuu vielä, tulkinalla ainakin, ulkoasiainvaliokunnan tarkoitukseen.

Arvoisa puhemies! Sitten on tämä kaksoismandaatin kieltö. Siitä on itse asiassa perustuslakivaliokunnan mietinnössä kaksikin vastalauseita, joissa on täsmälleen saman sisältöinen säännösehdotus: valiokunnan puheenjohtajan, ed. Niinistön yhdessä ed. Varpasuon allekirjoittama vastalause, ja sitten toinen vastalause, jossa allekirjoittajina ovat edustajat Moilanen, Laine, Vähänäkki ja allekirjoittanut, ja tähän ed. Kaarilahti on yhtynyt. Perustelut vähän vaihtelevat näissä vastalauseissa. Niiden perusajatus on, että estetään se, että eduskunnan Euroopan parlamenttiin valitsema edustaja olisi ensi eduskuntavaaleissa ehdokkaana. Silloin hän ei voisi tulla myös-

kään tietenkään valituksi eduskuntaan. Jos myöhemmin uuden eduskunnan aikana joku näistä nyt eduskunnassa valittavista vaihtuisi, hänen sijaansa uudesta eduskunnasta valittava edustaja ei voi jatkaa eduskunnan jäsenenä. Tämä on kaksoismandaatin jotakuinkin täydellinen kieltö.

Niin kuin hyvin tiedetään, nämä kaikki säännökset vaativat viiden kuudesosan enemmistön tässä eduskunnassa, ja nyt voidaan tietysti vastata ed. Niinistön ym. ja allekirjoittaneen vastalauseisiin, että kiireelliseksi tulo voidaan estää. Tällöin uusi eduskunta huhtikuussa todennäköisesti jo säätäisi tuon voimaan kahdella kolmasosalla, ja tämän säännöksen 2 momentti, jossa kielletään Suomen eduskunnassa olevaa edustajaa, jos hänet on valittu Euroopan parlamentin jäseneksi, toimimasta Suomen eduskunnassa, toteutuu siinä vaiheessa. Tämä lykkäys on tietysti kansavallan kannalta harmillinen, mutta se ei ole mitenkään perin juurin ongelmallinen. Se toimii sitten pienellä viiveellä omalla tavallaan siinä yhteydessä.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että ulkoasiainvaliokunta puoltaessaan tätä aikaista vaalien ajankohtaa painotti nimenomaan, että Euroopan parlamentin Suomesta valituilla jäsenillä täytyy olla pitkäjänteinen ja johdonmukainen mahdollisuus tehdä tätä työtään. Tämä oli ulkoasiainvaliokunnan yksimielisen kannanoton referointi, ja kaksoismandaatin torjuvasta näkökulmasta voidaan tietysti päätellä myös jotain, vaikka se nyt rivien välistä on sieltä luettava.

Arvoisa puhemies! Eilisessä keskustelussa viitasin siihen, että Euroopan unionin säädös 70-luvulta estää kaksoismandaatin kieltämisen, mutta niin kuin silloin totesin, perusteluilla, joita en käy tässä toistamaan, säännös on jäänyt vaille voimaa ja vaikutusta Euroopan unionin eräissä jäsenmaissa ja myös Euroopan unionin toimieliimissä, mistä sitä nimenomaan on tiedusteltu.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyy ponsiehdotus, jossa valiokunta nimenomaan edellyttää, että kun siirrytään pysyvään järjestelmään tämän välikauden jälkeen ja säädetään Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalilaki, niin siinä yhteydessä kaksoismandaatin kieltö toteutetaan tarvittaessa lainsäädäntöteitse. Se, mitä tässä olen esitellyt ja mistä tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään ehdotukset, tähtää välittömästi samaan. Valiokunnan enemmistön näkemyslähete siitä, että kaksoismandaatin kieltö toteutettaisiin puolinaisesti niin, että tänne jäisi Euroopan parlamenttiin ja Suomen parlamenttiin

valitulle edustajalle pakastejäsenyys Suomen eduskunnassa odottamaan hänen mahdollista paluutaan.

Arvoisa puhemies! En tee käsittelyn pohjaa koskevaa ehdotusta tässä yleiskeskustelussa, koska niin kuin alussa totesin, tässä on kaksi hyvin erilaista asiaa, vaalien ajankohta ja toisaalta kaksoismandaatin kieltäminen. Voin olettaa, että edustajat suhtautuvat vähän eri tavoin näihin kahteen ehdotukseen, joten pohjasta äänestäminen ei ole mielekäästä.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan muutosta I vastalauseen mukaisesti ensimmäisen lakiehdotuksen 4 §:ään, ja neljännessä lakiehdotuksessa vastalauseeni merkitsee sitä, että valiokunnan enemmistön ehdottaman 8 a §:n sijaan otettaisiin I ja III vastalauseessa oleva samasanainen 7 a -säännös, joka siis merkitsee kaksoismandaatin tehokasta kieltämistä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Nikulan kanssa samaa mieltä siitä, että ns. kaksoismandaatti on torjuttava kokonaan. Kaikki ne, jotka ovat tutustuneet eurokansanedustajan työhön ja yrittävät pitää huolta myös työskentelystä eduskunnassa, tietävät, että näitä kahta tehtävää ei ole mahdollista yhdistää. Jos haluaa hoitaa täysipainoisesti sekä kansanedustajan työn että työn europarlamentissa, jomastakummasta on luovuttava.

On aika mielenkiintoista, että ed. Väyrynen on perustellut kaksoismandaatin oikeutusta sillä, että eurokansanedustaja voisi olla kyllä läsnä eduskunnan istunnoissa enemmän kuin esimerkiksi pääministeri ja ulkomaankauppaministeri. Tässä hän on varmasti oikeassa, mutta hänen johtopäätöksensä on väärä. Eikö johtopäätöksen pitäisi olla se, että pääministeri ja ulkomaankauppaministeri ovat liian vähän eduskunnassa läsnä ja siksi näitä kahta tehtävää ei pitäisi yhdistää?

Huvittavaa tässä keskustelussa on ollut myös se, että monet niistä kansanedustajista, jotka aikaisemmin olivat sitä mieltä, että kaksoisedustusta ei EU:n säännöstön takia voida kieltää, ovat nyt tulleet aivan oikealle kannalle, kaksoismandaatin kieltämisen kannalle, sen jälkeen, kun on tullut kyse ed. Väyrysen mahdollisesta tulevaisuudesta. Tähän on liitetty myös nyt osalla niistä kansanedustajista, jotka haluavat aivan oikein kieltää kaksoismandaatin, näköala siitä, että ed. Väyrynen saataisiin näin pois parlamentista.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Nikulan kanssa eri mieltä vaalijankohdasta, kuten eilenkin täällä totesin. Itse olisin pitänyt parhaimpana sitä, että ensimmäiset vaalit olisi järjestetty jo ensi keväänä eduskuntavaalien yhteydessä, mutta kun se ei ollut mahdollista syystä taikka toisesta, pidän parempana, että ne järjestetään syksyllä 96.

Mitä tulee kaksoismandaattikysymykseen, niin kuten eilen totesin, minusta tätä esitystä, mitä perustuslakivaliokunnan enemmistö esittää, ei tulisi hyväksyä eduskunnassa. Minusta toisaalta olisi voitu miettiä koko varamiesjärjestelmää perusteellisesti. Olen nimittäin sitä mieltä, että myöskään ministereiden ei pitäisi voida istua eduskunnassa kansanedustajina. Jos tällöinen varamiesjärjestelmä luodaan, että tuli sitten kansanedustaja valituksi europarlamenttiin tai hallitukseen, niin hänen tilalleen tulee varamies, siis jos sellainen lakiesitys tulee sitten, kun pysyvä laki säädetään, silloin voin kannattaa sitä esitystä, mutta en tällöisistä tilapäistä kaksoismandaattia, mitä nyt ollaan muuttaman edustajan takia luomassa. Sitä en voi hyväksyä ja siksi tulen äänestämään ed. Nikulan ehdotuksen mukaisesti tässä asiassa, mutta en vaalijankohda-asiassa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä vastustan myös jyrkästi kaksoismandaattiajattelua. Se perustuu johonkin sellaiseen illuusioon, että Suomessa on niin korvaamattomia ihmisiä, niin paljon muita ihmisiä parempia ihmisiä, että kannattaa pitää heitä samanaikaisesti europarlamentissa ja Suomen parlamentissa, sen sijaan että pidettäisiin parasta ja toiseksi parasta, toista europarlamentissa ja toista Suomessa. Nämä korvaamattomat ihmiset haluavat juuri tätä kaksoismandaattia, jota siis vastustan jyrkästi.

Sen sijaan, mitä tulee vaalien ajankohtaan, olen siinäkin ilmeisesti ed. O. Ojalan kanssa aika lailla samoilla linjoilla sen tähden, että ne edustajat jotka nyt europarlamenttiin valitaan, eivät tähän tehtävään ehdi perehtyä kunnolla, jos vaalit ovat syksyllä 1995. Jos vaalit ovat syksyllä 1996, tästä tulee kunnollinen kausi ja he ehtivät paneutua tehtäväänsä huomattavasti paremmin.

Toinen seikka, jota ed. Nikula, ryhmätoverini, ei ottanut esiin, on kustannuskysymys. Olen kuullut, en tiedä pitääkö se paikkansa, että vaalien erillinen järjestäminen maksaisi noin 100 miljoonaa markkaa. Jälleen täytyy huomata, että siis 100 miljoonaa maksettaisiin siitä merkillisestä ajatuksesta, että sillä tavoin saataisiin kuusitoista

hieman parempaa edustajaa europarlamenttiin kuin toisella tavalla, siis 100 miljoonan markan arvoiset hieman paremmat ihmiset tällä toisella järjestelmällä. Olen aika skeptinen sen suhteen.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensin haluan vain todeta, että minusta olisi ollut suotavaa, että perustuslakivaliokunta olisi saanut tuotua nyt saliin mietinnön, joka olisi koskenut kokonaisuudessaan hallituksen alkuperäistä esitystä eli jossa olisi ollut sisällä myös se osa tästä esityksestä, joka käsitteli vaalijärjestystä, millä 1996 syksyllä vaalit pidetään.

Mitä ajankohtaan tulee, haluan ed. Nikulalle huomauttaa, että ulkoasiainvaliokunta ei ollut suinkaan yksimielinen, vaan hyvin tiukan äänestyksen jälkeen päätettiin niukan enemmistön pohjalta ehdottamaan vaalin aikaistamista. Itsekin pidän, totta kai, parempana syksyä 96 johtuen siitä, että tällä saatiin nyt ensimmäiseen Eurooppa-parlamenttivaltuuskuntaan paras mahdollinen edustus Suomesta ja Suomen parlamentista.

On hyvin tärkeää, että näiden kuudentoista ihmisen, jotka antoivat suostumuksensa tulla valituiksi, edellytyksiä tulla valituiksi ei enää ehdokasvalinnan jälkeen muuteta. Kaikki ovat läheneet siitä, että vaalit pidetään 1996 ja mitään kaksoismandaattikieltoa ei tule. Sen vuoksi minusta on syytä huomauttaa myös, että jo ehdokkaiksi valittujen kuudentoista ihmisen Euroopan, parlamentin tulevien jäsenten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että vaalien ajankohtaa ei lähdetä muuttamaan.

Mitä tulee kaksoismandaattikysymykseen, minusta varamiesjärjestelmä parhaimmillaan johtaa juuri siihen samaan tulokseen kuin täysi kielto. Siirtymäajan kysymyksestä, ed. Laakso, on nyt kysymys. Tällä me elämme siirtymäkauden täydennysvaaleihin eli 1996 lokakuuhun saakka, ja sen jälkeen tilannetta arvioidaan seuraavan eduskunnan hyväksymän lainsäädännön pohjalta. Tuossa vaiheessa on mahdollisuus ottaa tämä asia uudelleen esiin.

Varamiesjärjestelmä tuo aivan saman tuloksen asiallisesti. Minusta se on paljon käyttökelpoisempi ratkaisu siirtymäajaksi asiallisesti ottaen kuin täysi kielto.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näistä asioista voidaan perustellusti olla monta eri mieltä. Mielestäni asiat ovat vyöryneet niin pitkälle, että esimerkiksi vaalijankohdan muuttaminen siitä, mitä se hallituksen

esityksessä on, ei mielestäni ole oikeudenmukais- ta eikä perusteltua.

Toisaalta, kun ed. Nikula yhtenä perusteluna esitti erillisajankohdalle tässä tapauksessa sitä, että ihmisten on vaikea mahdollisesti orientoitua siihen, että yhtä aikaa äänestetään kunnallisista luottamushenkilöistä ja europarlamentin jäsenyydestä, niin en usko, että siitä tosiasiaa tulee valitsijoille ongelmia. Viittaan vain siihen, että esimerkiksi Ruotsissa äänestetään samalla kertaa kolmen eri luottamustehtävän haltijat.

Mitä tulee ns. kaksoismandaattiin, mielestäni ehdotus, mikä valiokunnasta on tullut, tosin erimielisenä, on tässä vaiheessa tyydyttävä. Se ei ole tietenkään paras mahdollinen, mutta mielestäni se on hyvää, mihin valiokunta ilmoittaa tähtäväänsä, että pysyvästi tullaan säätämään niin, että kaksoisjäsenyyttä ei ole. Asiallisesti ottaenhan nytkin estetään tällä valiokunnan ehdottamalla muodolla se, että yhtä aikaa sama edustaja olisi Suomen eduskunnan ja europarlamentin jäsen, joten siinä mielessä tämäkin ehdotus kieltää kaksoismandaatin.

Totean vielä, että ns. varamieskysymyksessä mielestäni olisi pitänyt muuttaa lakia ja ryhtyä puhumaan varaedustajista.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula jätti liian vähälle huomiolle asian käsittelyssä sen, että marssijärjestys tuntuu nyt olevan hieman outo, koska nyt jo eduskuntaryhmät ovat valinneet nämä henkilöt ja juuri siinä ajatuksessa, että he ovat siellä vähintään syksyyn 1996. Tässä olisi pitänyt edetä sitten toisella tavalla eli ensin suorittaa päätös täällä ja sen jälkeen vasta eduskuntaryhmät olisivat valinneet henkilöt europarlamenttiin.

Henkilökohtaisesti katson vähän samalla tavalla kuin ed. Helle äsken, että kyllä hallituksen esitys ja valiokunnan enemmistön kanta estää kaksoisedustuksen. Koska valiokunnan puheenjohtaja on varannut puheenvuoron, ajattelen ääneen: Jos nyt kaksoisedustus yksinkertaisesti kielletään, mitä se merkitsee vaalikelpoisuudelle, joka on yleinen ja luovuttamaton oikeus tietyn ikäisille suomalaisille? Onko se tässä uhattuna vai ei? Se on ehkä asia, josta olisi jatkossa hyvä keskustella.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Nikulan pitämään puheenvuoroon haluaisin todeta, että minusta on ymmärrettävää, että välikaudella voidaan joutua tekemään erikoisjärjestelyjä, mutta

ajatellen varsinaisesti vaalilla valittavia europarlamentaarikkoja jotakin voisi kyllä jättää kansan omankin harkinnan varaan. Olen tuntenut, ja sanon sen suoraan, syvää vastenmielisyyttä niitäkin säännöksiä kohtaan, joita olemme aikaisemmin tehneet koskien erilaisia presidentin toimikausien rajauksia tms. Minun mielestäni kyllä kansa osaa tällaiset yksityiskohdat päättää, on näyttänyt osaavan oikein hyvin. Myös tämän kaksoismandaatin suhteen kanta on ehdottoman kielteinen, ja minusta se on ymmärrettävää. Tämä tulee kyllä hyvin esille.

Toinen asia on se, että on tietysti aika erikoista, kun olemme vuosikymmeniä puhuneet varamiesjärjestelmästä, että nyt vasta, kun tulee kysymykseen europarlamentti ja Suomen eduskunta, asia ajankohtaistuu, vaikka on ihan selvää, että valtioneuvoston jäsenen osalta tämä tilanne on vähintään yhtä omalaatuinen. Hän sekä äänestää itselleen täällä luottamusta että on vapautettu suurimmasta osasta muuta työtä kuin oman kannatuksensa esittämisestä, jonka tietysti varamieskin tajuaa. Mutta mielestäni varamiesjärjestelmää kannattaisi ehkä pohtia tulevaisuutta silmälläpitäen hieman laajemmin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastoin kuin muistaakseni ed. O. Ojala näen, että valtioneuvoston jäsenen läsnäolo eduskunnassa myös kansanedustajana on positiivista sikäli, että yhteydenpito valtioneuvoston jäsenten ja eduskunnan välillä on läheisempää, koska ministerit ovat täällä kansanedustajina varmasti useammin, kuin jos olisivat ulkopuolella. Samaa ehkä saattaisi sanoa europarlamentin jäsenistökäin. Kun he ovat täällä istunnoissa, keskustelu kansanedustajien ja euroedustajien välillä saattaisi syventää meidän näkemystämme ja tietämystämme Euroopan unionin toiminnasta, mutta toisaalta kuudentoista edustajan poissaolo eduskunnasta häiriinnyttäisi aika voimakkaasti eduskunnan toimintaa. Siinä mielessä olen ehdottomasti kaksoismandaatin vastaisella kannalla.

Mitä tulee varamiesjärjestelmään, se on sikäli ongelmallinen, että kun kansa valitsee vaalipiiristä jonkun ykkösehdokkaan, joka saa eniten ääniä, niin tämä ehdokas menee täältä pois ja sen sijaan kakkosehdokas jää Suomen eduskuntaan. Minä katson, että se ei ole perusteltua. Näin ollen kaksoismandaatti ei sovi tältäkään kannalta lainkaan. Varaedustaja täällä ja pääedustajaksi tietyllä tavalla valittu poissa täältä ei ole tietenkään kansan tahdon mukaista.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaisia välikauden erityisjärjestelyitä ei olisi tarvinnut ottaa edes käyttöön, jos eurokansanedustajiksi valitut kansanedustajat olisivat olleet ryhdikkäitä ja tunnustaneet sen tosiasian, että ei voi olla supermies, ei voi olla superkansanedustaja, joka pystyy tekemään kaksi hommaa. Tässä on ihan täysi työ hoitaa tavallisen kansanedustajan tehtävät, saati että pitäisi vielä ottaa eurokansanedustajan tehtävät. Jos olisi ollut moraalista ryhtiä näillä kansanedustajilla, jotka valittiin eurokansanedustajiksi, tällaista keskustelua ei olisi tarvinnut käydä.

Se, minkä vuoksi pyysin vastauspuheenvuoron, oli ed. O. Ojalan puhe varamiesjärjestelmän laajentamisesta. Olen kannattanut ja kannatan edelleenkin tämän järjestelmän käyttöönottoa nimenomaan valtioneuvoston jäsenten tapauksessa siitä huolimatta, että esimerkiksi Englannissa tällaista järjestelmää ei ole, vaan siellä pääministeriä myöten äänestetään. Mutta siinä on kyllä sellaisia asioita, jotka tulivat vierustoverin tapauksessa esille. Kun on vaaliliitossa ja varamies astuisi tilalle, niin siinäpä käykin niin, että varamies ei välttämättä ole samasta puolueesta kuin eurokansanedustajaksi tai valtioneuvoston jäseneksi nimitetty kansanedustaja. Tällaisia ongelmia ei tässä yhteydessä ainakaan ole pohdittu. Jos tällaiseen järjestelmään mentäisiin laajemmin, se ilmeisesti vaatisi huomattavasti laajemman pohdinnan myös siitä, pitäisikö kieltää vaaliliitot vai pitäisikö mennä vaalirenkasiin. Tämän tyyppiset ongelmat nousevat esille.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman arasti pyysin puheenvuoron, koska puhun jossakin määrin omasta asiastani, kun olen lähdössä europarlamenttiin, mutta en malttanut olla hiljaa, kun ed. Eero Paloheimo mainitsi, että tässä on puhuttu niin kuin EU-kansanedustajat olisivat jotenkin parempia ihmisiä. Minusta täällä on käyty keskustelua vähän siihen tyyliin, ikään kuin eurokansanedustajat olisivat enemmänkin ihmiskunnan pohjasakkaa, niin suuri huoli edustajaverieilla on ollut meidän moraalistamme ja työkyvystämme. Me kuitenkin kaikki tiedämme, että täältä piti lähteä kuusitoista kansanedustajan Strasbourgii ja Brysseliin vuodenvaihteessa, ja monelle meistä on osoitettu vetoomuksia siitä, että suostuisimme, koska omien vaalienne takia lähtijöitä ei toki ollut helppo saada. Sen takia minusta tässä kaksoisedustuskeskustelussakin on jossakin määrin hurskastelun makua. Tiedän, että monet

kansanedustajat, jotka ovat lähdössä, ovat joutuneet käymään hyvin kipeitä keskusteluja omien vaalityöryhmiensä ja valitsijoihensa kanssa, niin minäkin tehdessäni omia päätöksiä.

Olen ed. Halosen kanssa samaa mieltä siitä, että silloin, kun on kysymys kansan valinnoista, vaalitulanteesta, ei kauhean paljon tarvitsisi luoda ylipäätään sääntöjä vaan luottaa siihen, että ihmiset osaavat äänestää oikeita ihmisiä tähän taloon ja myöhemmin oikeita ihmisiä myös europarlamenttiin.

Mitä tulee vaalien ajankohtaan, olisin ollut itse ehdolla maaliskuun eduskuntavaaleissa, jos hallituksen esitys olisi lähtenyt siitä, että vaalit olisivat keväällä tai ensi syksynä. Kun hallituksen esitys lähtee siitä, että vaalit ovat vasta 1996, päätin, etten ole ehdolla. Nämä asiat ovat aika monimutkaisia, ja toivon, että sellainen joidenkin edustajaverien syyllistäminen, jota täällä on harjoitettu täysin rinnoin ja estoitta, voitaisiin vähitellen lopettaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ed. M. Laukkanen erityisesti kiinnitti huomiota siihen, että tämä ehdotus on paloitetu kahteen osaan, joista ensimmäinen osa hallituksen esitystä on tavallaan vasta tulossa ja hallituksen tulee antaa uusi esitys varsinaista vaalitoimenpidettä varten, joka järjestetään ilmeisesti lokakuussa 96. Valiokunnan sisälläkin tästä on ollut moitteita jyräämisväitteisiin asti. Kuitenkin sattui niin, että täällä kuusitoista europarlamenttiin jo nimettyä itse pyysivät kirjallisesti, että valiokunta toimisi mahdollisimman nopeasti ehkä juuri niistä syistä, joihin puolestaan ed. Seivästö viittasi: Olisi hyvä tietää, milloin mandaatti alkaa, ja erityisesti, milloin se loppuu.

Kun valitut henkilöt eivät kirjallisesti uudelleen ilmoittaneet, ettei asialla olisikaan kiirettä, niin ainakaan minä en halunnut valiokunnassa ottaa sitä vastuulleni, että tämä lakiesitys paljon laajempaan käsiteltäisiinkin täällä mahdollisesti vasta joulun ja uudenvuoden välissä. On nimittäin niin, että varsinainen vaalitoimitusta koskeva lainsäädäntöpuoli on tässä varsin monimutkainen, eikä valiokunnalla olisi ollut mitään mahdollisuuksia saada sitä valmiiksi tähän päivämäärään mennessä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Markku Laukkanen totesi, että varamiesjärjestelmä melkein korvaa kaksoisedustuksen kiellon. Itse asiassa varamiesjärjestelmän käyttöönotto, esitys siitä, heijastaa haluttomuutta kieltää kaksoisedustus. Eihän mistään muusta ole kysymys kuin yrityksestä löytää sellainen tapa, jolla voidaan olla kieltämättä kaksoisedustusta, jonka me kaikki yksimielisesti olemme todenneet miltei mahdottomaksi, tai ainakin valtaosa meistä taitaa olla sitä mieltä, että on mahdotonta hoitaa molempia tehtäviä.

Tärkeää on myös nähdä se, että varamiesjärjestelmä antaa mahdollisuuden erilaiseen poliittiseen peliin. Olennaista tietenkin varamiesjärjestelmässä olisi se, että me hyväksyisimme sen käytön myötä sen, että eduskuntavaaleissa ehdokkaaksi asettunut ja mahdollisesti valittava ei ryhtykään hoitamaan kansanedustajan tehtävää, vaan ryhtyy hoitamaan jotakin muuta tehtävää. Samalla tietenkin tämä merkitsisi sitä, että itse asiassa kansa valitsisi toisenlaisen eduskunnan, kuin mikä loppujen lopuksi alkaisi eduskunnan tehtäviä hoitaa. Eli varamiesjärjestelmä on hyvin kyseenlainen menettely, johon ei pitäisi näin vähäisen selvityksen perusteella ryhtyä. (Ed. Koski: Se on väliaikainen!) — Sanon väliaikaisuudesta sen, että pelkään, että jos me nyt väliaikaisesti otamme tämän käyttöön, se tulevaisuudessa muuttuu pysyväksi.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalin aikaa koskevasta keskustelusta myönnän, että se on hankala asia, kun sitä ei saatu sovittua. Pidin sitä itsestään selvänä ja sovituna, kun oikeusministeriön neuvotteluissa kaikki eduskuntaryhmät, jotka kutsuttuina olivat paikalla, olivat samaa mieltä lokakuusta 95. Sitten se vain yhtäkkiä repesi, ja silloin minusta eduskunnan jäsenen velvollisuutena on tietää, että jos lakiin pannaan päivämäärä, niin se päivämäärä on varma silloin, kun laki on toisessa käsittelyssä hyväksytty. Mutta silti myönnän, että tämä on henkilökohtaisesti hankala.

Halusin sanoa ed. Iivarille, että ei tässä ole tarkoitus ketään syyllistää. Lainsäätäjän velvollisuutena on aina toivoa parasta ja epäillä pahinta, mutta siinä ei ole koskaan mitään henkilökohtaista. Tämä on kuitenkin se työ, joka meidän on tehtävä. Myönnän, että vuoden 95 vaalit maksavat 100 miljoonaa markkaa. Se on demokratian hinta, vaalit maksavat aina. Jos hintaa pidetään kohtuuttomana ja katsotaan, että sen takia voi-

daan luopua Suomen edun ja demokratian toteutumisen kannalta parhaasta vaihtoehdosta, niin sitten se 100 miljoonaa varmaan on käytettävissä johonkin kansanvallan kannalta parempaan projektiin.

Hallituksen edustajien estyneisyydestä eduskunnan jäsenyydestä on keskusteltu vuosikymmenet, muistelen näin, ja aina sama asetelma: Oppositio on sitä lämpimästi kannattanut, ja hallituspuolueissa sitä on ankarasti vastustettu, aivan siitä riippumatta, mitkä puolueet ovat oppositiossa ja mitkä hallituksessa.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varaedustajakysymys täällä on laajentunut koskemaan jo ministereiden kansanedustajuutta. Olen sitä mieltä, että asia on huomattavasti monimutkaisempi ja monitahoisempi, kuin tullaan ajatelleeksi. Itse suhtaudun hyvin varovaisesti tällaiseen muutokseen, joten sitä on syytä todella monipuolisesti harkita. Se ei automaattisesti ole sellainen asia, mikä sen kuvitelmaan olevan.

Huomautan, että olen ymmärtänyt, että tulevaisuudessakin, säädetään tässä melkein minkälaisia lakeja vain, ns. pelaamisen mahdollisuus tulee säilymään, koska en pysty ymmärtämään sellaista tilannetta, että estettäisiin esimerkiksi kansanedustajaa asettumasta eurovaaleissa ehdokkaaksi taikka päinvastoin kansanedustajain vaaleissa estettäisiin europarlamentissa istuvaa ryhtymästä ehdokkaaksi. Todennäköisesti, jos päädyimme siihen, että yhtä aikaa ei voi olla molemmissa, tulee tilanne, jolloin asianomaisen on valittava, jos tulee valituksi, tai asia ratkaistaan etukäteen niin, että jos tulee valituksi, luopuu edellisestä tehtävästä. Tässä on ongelmia aika paljon. Kuten jo sanoin, nähdäkseni kun pyörät ovat pyörineet tällä tavalla kuin täällä on todettu, valiokunnan esitys on ihan kohtuullinen myös näiden ongelmakohtien osalta.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn aika lailla niihin näkemyksiin, joita ed. Helle vastauspuheenvuorossaan totesi.

Edelleen syyllistämistä: Kyllähän tätä keskustelua seuranneena täytyy tunnustaa, että aivan perusteettomasti on syyllistetty näitä poikkeuksellisella tavalla poikkeukselliseksi ajanjaksoksi valittavia nykyisen eduskunnan jäseniä, jotka ovat joutuneet hyvin vaikeaan valintatilanteeseen ja hankalaan ajankohtaan. Siinä mielessä hallituksen esityksen puutteet ovat ikään kuin

kaatuneet yksittäisten kansanedustajien niskaan, väärään kohteeseen.

Kansanedustaja-ministereiden varamiehistä käyty keskustelu on aika yllättävää. Täällä kokee neet parlamentaarikot ryhtyvät kannattamaan varamiesjärjestelmää ministerien tilalle, kun perinteiseen parlamentarismiin käsitteeseen juuri kuuluu, että parlamentti keskuudestaan valitsee ministerit, jolloin vastuunalaisuussuhde ja vuorovaikutus parhaimmin toimii. Varmasti viime vuosiltakin löytyy kokemuksia siitä, että jos ministeri on eduskunnan ulkopuolelta, eduskunnan ja sen eduskuntaryhmien on vaikeampi vaikuttaa hänen kannanottoihinsa, vaikeampi saada palautetta. Edustuksellinen kansanvalta parlamentin kautta toimii heikommin. Ei pitäisi vaikuttaa hallitus- ja oppositioasetelmien tähän, minkälaiseksi mielletään toimiva tehokas parlamentarismi. Ihan oppositioasemasta huolimatta vastustan kyllä sitä, että tätä hyvin poikkeuksellista ja väliaikaista varamiesjärjestelyä lähdetäisiin laajentamaan siitä, mitä tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä tarkkaan harkitusti on esitetty.

Ed. M. Laakkaneen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä todeta, että täysi kaksoismandaatin kieltohan on tällä hetkellä voimassa kolmessa EU-maassa. Sopii siis kysyä, miksi meidän pitäisi tavallaan puoleentoista vuoden takia, 18 kuukauden takia, kiirehtiä tekemään tällainen täysi kieltö siirtymäkauden ratkaisuksi, kun kerran varamiesjärjestelmällä hankimme myös sen lisäajan, että seuraava eduskunta voi asiaa huolellisesti pohtia, ja varsinkin kun varamiesjärjestelmä tuottaa asiallisesti ottaen aivan saman lopputuloksen.

Niistä edustajista, jotka nyt on valittu Euroopan parlamenttiin ja mahdollisesti ovat kansallisen parlamentin vaaleissa ensi keväänä ehdokaina, ei, ed. Laakso, kannata huolestua. Ydinhan on siinä, että kansalaiset tietävät, että asia on näin. Kun he käyvät vaaliurnille, he tietävät myös äänestäessään, että nämä ovat mahdollisesti jatkamassa Euroopan parlamentissa sen puolitoista vuotta, joksi ajaksi varamies nousee tänne, tai tekevät siinä vaiheessa valinnan, että jatkavatkin täällä. (Ed. Ukkola: He ovat vain keräämässä ääniä!) — Se on minusta toinen kysymys. Ei pidä tällaista poliittista arviota tähän päätöksentekoon nyt kytkeä millään tavoin.

Tämä antaa myös, rouva puhemies, mahdollisuuden arvioida varamiesjärjestelmää laajemminkin. Nythän täällä on jo puhuttu valtioneuvoston jäsenten varamiesjärjestelmästä. Sitä ei

tässä yhteydessä tietenkään pidä avata, ja perustelen suurin piirtein samoin argumentein kuin ed. Koskinenkin. (Ed. Laakso: Täytyy valita varaministerit!) Tosin seuraavat vuodet tulevat osoittamaan, miten työllistettyjä valtioneuvoston jäsenet tulevat Euroopan unionin ministerineuvoston töissä olemaan. Veikkaisin, että joidenkin ministerioiden kohdalla se on jokaviikkoista. Tämän kysymyksen ja käytännön myötä saattaa asia nousta uudelleen esiin.

Rouva puhemies! Lopuksi vain totean vielä ed. Nikulallekin tästä ajankohdasta, siitä että vaalit olisivat yhtä aikaa kunnallisvaalien kanssa. Ei tässäkään asiassa pidä äänestäjiä aliarvioida. Kyllä äänestäjät ovat paljon viisaampia kuin tässä salissa monesti luullaan.

Ed. Palohiemon (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Iivarin vastauspuheenvuoron aikana siitä syystä, että ajattelin sanoa hänelle, että ainakaan minulla ei ollut tarkoitus syyllistää ketään ja se, mitä puhuin kaksoismandaatin heikkouksista, ei tarkoittanut yksinomaan europarlamentaarikon, EU-parlamentaarikon, ja Suomen kansanedustajan samanaikaista, kaksinaista edustamista, vaan myös esimerkiksi samanaikaista olemista kunnanvaltuustossa ja eduskunnassa. Se, että se on melko yleistä, viittaa siihen, että kuvitellaan, että jotkut ihmiset ovat niin erinomaisia, että kun he hoitavat näitä kahta asiaa samanaikaisesti, niin ne tulevat paremmin hoidetuiksi, kuin jos hoitaisivat vain yhtä ja seuraavaksi paras ihminen hoitaisi sitä toista tehtävää. Tämä kaksoisedustuksen mahdollisuus ei varmasti pidä paikkaansa kokonaisuudessaan.

Myös ed. Iivarin huomautti siitä, että hän on lähtenyt EU-parlamentaarikoksi juuri siltä pohjalta, että hän voi olla siinä tehtävässä syksyyn 96 saakka. Minusta se on erittäin merkittävä argumentti, painava argumentti, tässä yhteydessä, koska useimmat ovat ilmeisesti tehneet sen päätöksen juuri siltä pohjalta, että on oletettu vaalien olevan syksyllä 96.

Ed. Mäkelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa pyysin puheenvuoroni ed. Laakson puheenvuoron jälkeen. Hän intoutti minut pystyyn, kun hän puhui varamiesjärjestelmän antamista mahdollisuuksista poliittiseen peliin, ja pelin politiikkahan on ollut aina sellainen iskulause, jonka perässä on ylösnousut.

Siitä sanoisin, että yhdyin näkemykseen, että varamiesjärjestelmällä kyllä vinoutetaan koko

eduskunnan rakennetta, ja en voi henkilökohtaisesti hyväksyä sitä, että pidetään joitakin henkilöitä äänten kerääjinä. Eri ihmiset nousevat eduskuntaan kuin ne, joita kansa on halunnut, ja näin vääristetään tätä järjestelmää. Voi olla, että ihmiset ovat viisaampia, kuin luulenkään, ja ymmärtävät, mihin tällä varamiesjärjestelmällä tähdätään. Mutta kuitenkin pelkään, että kaikki eivät sitä käsitä. En tätä hyväksy. Eli ei mitään kaksoismandaatteja, ei varamiesjärjestelmiä, vaan ne, jotka ryhtyvät europarlamentaarikoiksi, ryhtyvät vain siihen, ja muut ihmiset ovat tarjolla oman maan asioitten ajamiseen.

En näe siinä mitään ongelmaa, että eri ihmiset ovat Suomen eduskunnassa ja eri henkilöt europarlamentissa. Asiat voidaan yhdistää niin, että puolueet ja Suomen eduskunta, jotka ovat nämä kuusitoista euroedustajaa lähettäneet sinne, kytkevät nämä tänne niin, että edustajat tulevat säännöllisin välein tiedottamaan, mitä europarlamentissa tapahtuu, kertovat omille taustajoukoilleen sekä koko eduskunnalle.

Minusta on ollut kohtuutonta, että täällä koko ajan puhutaan yhtenä nippuna kuudesta toista europarlamentaarikosta, joka hamuavat sekä Suomen että europarlamentin edustusta. Tällä hetkellä ymmärtääkseni kolmesta on ryhdikkäästi jo asettautumassa vain europarlamentin edustajiksi ja enää kolme kuvittelee kykenevänsä hoitamaan edustuksen sekä Suomen että Euroopan parlamentissa.

Ed. Paloheimo sanoi, että tämä on verrattavissa siihen, että on kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen ja samalla eduskunnan jäsen. Se olisi samaa kuin olisi europarlamentissa mukana; vertaaminen näin on aivan järjetöntä.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. **H a u t a l a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä keskustelussa on hieman suhteettomasti painotettu nyt Euroopan unionin parlamenttiin valittujen henkilöiden oikeusturvaa. Sittenkin keskeinen kysymys on äänestäjien oikeusturva. Kaikkein keskeisin ongelma on se, että nyt lähetettävät edustajat ovat saaneet kansalaisilta valtuutuksensa maaliskuussa 1991, jolloin maailma ja Euroopan unionin olivat aika toisen näköisiä. Siitä näkökulmasta mielestäni olisi ollut suotavaa, että EU-vaalit olisi järjestetty mahdollisimman aikaisin Suomen jäsenyyden toteutuessa.

Vihreiden eduskuntaryhmässä keskusteltiin jo

kauan aikaa sitten siitä, että oikea ajankohta olisi ollut tammikuu 95, jolloin myös olisi ratkennut ongelma kaksoismandaateista ja muista sitä kautta, että silloin siirtymäkautta ei olisi oikeastaan tullut lainkaan ja kaikki olisivat voineet vapaasti olla tai olla olematta ehdolla EU-vaaleissa. Mutta näinhän ei tapahtunut. On vedottu hyvin monenlaisiin käytännön syihin. Ei ollut mahdollista järjestää näitä vaaleja, koska EU-kansalaisilla on niissä äänioikeus, ja se olisi taas ollut mahdotonta järjestää jne. Oikeusministeriö olisi voinut toimia johdonmukaisemmin.

Sitten kysymys kaksoismandaatista. Uskon, että se toteutuu joko ed. Nikulan tekemän ehdotuksen pohjalta tai sitten vaaleissa, eli äänestäjät todennäköisesti tulevat valitsemaan eduskuntaan semmoisia henkilöitä, jotka ovat myöskin tosimelessä eduskunnan jäseniksi käytettävissä. On hyvä, että keskustelu kaksoismandaatista on laajentunut myöskin ministereihin. Itse olen sitä mieltä, että ministerin tilalle tulisi nostaa varaedustaja edustajien keskuuteen siksi ajaksi, kun kansanedustaja toimittaa ministerintehtäväänsä.

Toinen kysymys on se, että jollain tavalla pitäisi ottaa vakavasti valittavien euroedustajien ja Suomen eduskunnan välinen keskusteluyhteys, joka on erittäin keskeinen ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. **P u l l i a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta Suomi voi hyvin olla se neljäs EU-valtio, jossa kaksoismandaatti on täydellisesti kielletty heti alusta lähtien. Silloin se peli on harvinaisen selvä.

Mutta siihen, mikä koskee varaedustajuutta tässä yhteydessä, suhtaudun ed. Helteen tavoin hyvin arvellen. Minusta siinä aukaistaan tie kyllä varaedustajuuteen ylipäättäänkin. Se aukeaa sitten kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin, ja niin kuin ed. Hautalan äskeisestä puheenvuorostakin kävi ilmi, miltei mihin tahansa. Ed. Hautalan puheenvuoro oli sikäli hyvällä paikallaan, että voin siihen heti kommentoida, että minusta ministeriasia on pikemminkin hoidettava sillä tavalla, että meillä on ministeri ja varaministeri, jolloin EU-edustus ministeritasolla, ministerineuvostotasolla, voidaan hoitaa sillä tavalla, että kotimaassa asiat tulevat hoidetuiksi ja siellä Brysselissä asiat tulevat hoidetuiksi.

Mutta missään nimessä minusta ei pitäisi avata tietä varaedustajuudelle, koska siitä se leviää.

Sen jälkeen tulee aivan uskomaton taktikoinnin ja pelaamisen mahdollisuus. Vaalit tulevat olemaan hyvin värikkäitä, ja niissä mahdollisuus on koko ajan spekulatiivisena mukana. Toisin sanoen selvä "ei" kaksoismandaatille jo nyt.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen nyt käsiteltävänä olevalla osesityksellä, jonka perustuslakivaliokunta pilkkoi, on kiire. Kiireellisyys johtuu siitä, että olemme nimenneet kuusitoista edustajaa Euroopan parlamenttiin. Heidän tulevaisuutensa ja toimimisen käytännön järjestelyjen kannalta on välttämätöntä, että laki saadaan mahdollisimman pian voimaan.

Tällä väliaikaisella lainmuutoksella ei ole taudellisia vaikutuksia juurikaan, mutta ratkaisumalliin sisältyy periaatteellisesti muutama merkittävä ja jopa moraalisesti arveluttava kohta, mm. se, että sallitaan ns. pakastevirkojen syntyminen eduskuntaan sekä seuraavien eduskuntavaalien tuloksen vääristymisen mahdollisuus.

EU-säädökset eivät yksiselitteisesti, kuten ed. Nikula totesi, kiellä lailla estämästä kaksoismandaattia. Ongelmana täällä, kuten puheenvuoroissa on todettu, on se, että olemme ehtineet nimetä nämä kuusitoista edustajaa Euroopan parlamenttiin. Suotavaa olisi ollut, että tämä lakiesitys olisi täällä salissa käsitelty ennen kuin heidät on nimetty, mutta aikatauluongelmat lähinnä voidaan katsoa itse Euroopan unionin jäsenyyteen liittyviksi.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö päätyi esittämään järjestelmää, jossa kaksoismandaatti eli toimiminen Euroopan parlamentin edustajana sekä jäsenenä Suomen eduskunnassa tehdään mahdollisimman vähän houkuttelevaksi pienentämällä edustajanpalkkiota ja ottamalla käyttöön varamiesjärjestelmä vuonna 96 järjestettäviiin Euroopan parlamentin edustajien vaaleihin asti. Kuten valiokuntakin toteaa, kummankin tehtävän hoitaminen yhtä aikaa on käytännössä mahdotonta. Mielestäni periaatetta, että vain tehdystä työstä maksetaan palkkaa, pitäisi soveltaa myös eduskunnassa.

Valiokunta edellyttää, että kaksoismandaatti estetään vasta ensimmäisiin Euroopan parlamentin vaaleihin mennessä. Asian estämiseen jo tässä vaiheessa ei ole mitään asiallista syytä. Varamiesjärjestelmän käyttöönotto ei poista esityksen periaatteellisia ongelmia. Edustajaksi Euroopan parlamenttiin valitun osallistuminen seuraaviin eduskuntavaaleihin maaliskuussa 95 ja varamiesjärjestelmän käyttöönotto luovat

mahdollisuuden, jossa eduskuntavaalien tulos saattaa vääristyä varamiehen noustessa pieneläkin äänimäärällä automaattisesti eduskuntaan. On myönnettävä, että vaalikelpoisuuden menettäminen eli tässä ehdokkaaksi asettumisen estäminen lain pykälällä ei välttämättä ole kaikkein optimaalisin ratkaisu. Mutta, arvoisa puhemies, koska on nähtävissä, että ilman kaksoismandaatin estämistä lailla kansalaisten harhauttamisen mahdollisuus on olemassa, on oltaava kansalaisille täysin selvää, että valituksi tullut edustaja myös tosiasiallisesti hoitaa saamansa luottamuksen edellyttämää tehtävää täällä eduskunnassa.

Pelkkä edustajantoimen keskeyttäminen ajaksi, jolloin hoitaa Euroopan parlamentin tehtäviä, sallii ns. pakastevirkojen syntymisen, koska kansanedustaja voi halutessaan tai mikäli ei tule valituksi seuraavissa Euroopan parlamentin vaaleissa 96 EU-edustajaksi syrjäyttää varamiehen ja tulla takaisin hoitamaan edustajan tehtäviä Suomen eduskunnassa. Katson, että ihmisen on pystyttävä tekemään valintoja, kipeitäkin. Kaikkien vallankäyttöpaikkojen hamuaminen ei ole mielestäni oikein.

Tulen kannattamaan yksityiskohtaisessa käsitellyssä ed. Nikulan ehdotusta, että neljänteen lakiehdotukseen lisätään 7 a §.

Vielä haluaisin sanoa, että ed. Halonen totesi asiallisesti täällä, että kansan harkinnalle on jätettävä sijaa. Kun asiaa käsitellään pysyvässä lainsäädännössä, uskon, että tämä näkökulma otetaan huomioon.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitti vain huomiota ed. Kaarilahden väite siitä, että tavallaan vaalitulokset vääristyisi. Jos tätä pohdintaa jatketaan, niin sitten vaalitulokset vääristyy eduskunnan vaalikauden aikana jatkuvasti, kun täältä edustajia nimitetään erilaisiin tehtäviin, eli minusta tässä ei ole millään tavalla erilaisesta asiasta kysymys.

Itse kuitenkin kuulun niihin edustajiin, jotka eivät hyväksy sitä, että voisi hoitaa yhtä aikaa kahta tehtävää. Kyllä kylmä realiteetti on se, että kun hoitaa tehtävää Brysselissä ja Strasbourgissa, niin mahdoton on samana aikaan hoitaa myös edustajan tehtävää täällä Helsingissä. Siinä mielessä on ihan hyvä, että on mahdollisuus varajäsenen tulla sellaisen edustajan tilalle, joka toimii Euroopan parlamentissa.

Mutta en todella ymmärrä ed. Kaarilahden väitteitä siitä, että vaalitulokset jotenkin vääristyy, koska sama määrä ehdokkaita on ääniä kerää-

mässä, on siellä mukana europarlamentaarikkoehdokas tai ei.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota samaan asiaan, jonka jo aiemmin asian käsittelyssä tässä salissa kerroin, elikkä siihen, että pitäisi meidän nyt kohtuuden nimessä ymmärtää edes jonkin mittaan niitä itse valitsemiamme ehdokkaita, jotka tässä poikkeuksellisessa välivaiheen tilanteessa ovat olleet käytettävissä EU-parlamentaarikon töihin. Silloin, kun asiaa alettiin käsitellä ja oli se vaihe, jossa ehdokkaita etsittiin, kävi kova ruikutus julkisuudessa ja vielä enemmän julkisuuden ulkopuolella ja valiteltiin sitä, että nyt europarlamenttiin on menossa lähinnä ehdokkaita, jotka itsekin haluavat jättää eduskunnan ja jatkaa uraansa vain siellä. Sitä todella pidettiin huonona asiana. Sen jälkeen ruikutus on kääntynyt täsmälleen päinvastaiseen suuntaan, kun ilmoitautui ihmisiä, jotka olivat myös mahdollisesti käytettävissä, nimenomaan olivat käytettävissä, myös Suomen eduskuntaan.

Minusta on todella oikeus ja kohtuus, että varamiesjärjestelmä edes tässä hyväksytään. Se toimii aivan järkevästi ja poistaa sen ongelman, että on päällekkäisiä töitä, joita ei kyetä riittävästi yhtä aikaa hoitamaan.

Aikataulun osalta sosialidemokraattien kanta oli alun perin se, että mahdollisimman nopeasti olisi varsinaiset vaalit, viimeistään 95 syksyllä. Pidän sitä periaatteellisesti edelleenkin oikeana kantana, mutta haluan silti sanoa, että aika monet ehdokkaat ilmeisesti lähtivät hallituksen esityksen tultua julkisuuteen siitä, että vaali on 96. Sen vuoksi pidän hyvin ymmärrettävänä sitä, että tämä aikataulu nyt on pitkälle myös hyväksytty. Katson, että sillä pitää myös olla osaltansa painoa, kun asiasta äänestämme.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron sanoakseni suunnilleen saman asian kuin ed. S-L. Anttila. Nimittäin eihän varamiesjärjestelmä ole mikään uusi asia. Europarlamentaarikon tehtävää huomattavasti mitättömämpiin tehtäviin valittuja kansanedustajia jättää eduskunnan. Kannattaa muistaa, että eivät varamiehet tule mistään tyhjistä, vaan heidät on valittu samassa vaalissa kuin meidätkin tänne. Meitä on täällä hyvin harvoja edustajia, jotka olisivat pelkästään omalla kannatuksellaan tänne tulleet. Me olemme jokainen käytännössä tarvinneet varamiestenkin saa-

mia, kenties vain vähän pienempiä äänimääriä kuin omat äänimäärämme. Tässä suhteessa pidän ratkaisua onnistuneena.

Sen sijaan kiinnitän huomiota siihen, että vaalien lykkääminen keinotekoisena pitkälle aiheuttaa myös europarlamentin päässä ongelmia sen takia, että Ruotsi järjestäneenä vaalit noin vuotta Suomea ennen, jolloin ne europarlamentaarikot, jotka nyt väliaikaisesti hoitavat tehtäviensä europarlamentissa ja jotka ovat joutuneet kohtuuttoman ajojahdin kohteeksi myös julkisuudessa — täälläkin on mm. ed. Kaarilahti puhunut hamuamisesta — ovat erilaisessa asemassa europarlamentin kannalta, koska he eivät ole kansan valitsemia. Sillä on tiettyä merkitystä Suomen asioiden hoidon kannalta.

Mutta niin kuin ed. Kalliomäki sanoi, niin ajetaan nyt tällä periaatteella eteenpäin. Tärkeätä on sitten vain se, että annamme myös arvon sille työlle, jota valitsemamme edustajat europarlamentissa tekevät, emmekä käytä tuon tyypistä kieltä, että kyse on jostakin hamuamisesta.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelen itse hyvin pitkälti saman suuntaisesti kuin äsken edustajat Kalliomäki ja Paasio. Oma käsitykseni näiden tehtävien hoidosta on myös sellainen, mihin ed. Sirkka-Liisa Anttilakin viittasi, että kyllä edustaja joutuu itse tekemään valinnan, kumpaa tehtävää suorittaa. Molemmat työt ovat päätoimisia ja täyspäiväisiä töitä.

Jotkut ovat täällä aika pontevasti vieläkin vaatineet ns. totaalikieltoa eli sitä, että sellaiselta Suomen kansalaiselta, joka olisi tullut valittua europarlamenttiin, vietäisiin vaalikelpoisuus osallistua Suomen eduskuntavaaleihin. Tätä ajattelua en ymmärrä johtuen siitä, että Suomen eduskunnan ja europarlamentin vaalikausien ero — toinen on neljä vuotta, toinen viisi vuotta — on sellainen, että meille syntyy tilanne, jossa esimerkiksi europarlamentissa viisi vuotta istunut vapautuu siitä tehtävästä muutamaa kuukautta sen jälkeen, kun Suomessa on maaliskuussa ollut eduskuntavaalit. Minusta olisi täysin kohtuuton, että tällaisessa tilanteessa euroedustaja ei voisi asettua Suomen eduskuntavaaleissa ehdokkaaksi ja mittauttaa täällä kannatustaan, ja miksei myös toisin päin.

Nämä lait pitää tehdä pitkällä sihdillä siten, että ne pystyvät vastaamaan näihin kysymyksiin ilman, että niihin liitetään juuri tällä hetkellä kyseessä olevien henkilöiden persoonaa tai muita aikaan liittyviä intohimoja.

Ed. **K a a r i l a h t i** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän ed. Paasion näkökulman varamiesjärjestelmän kannatettavuudesta, koska SDP on perinteisesti kannattanut pitkälistamallia. Itse katson kuitenkin, että tänä päivänä entistä enemmän ihmiset äänestävät henkilöä, ja silloin ihmisten on selvästi tiedettävä, että henkilö, jota he äänestävät, tulee myös valituksi tullessaan tehtäväänsä hoitamaan.

Ed. Vanhaselle huomauttaisin, että tämä laki on väliaikainen ja voimassa vain vuoteen 1996 asti. Hallitus todennäköisesti tulee pikaisestikin vuodenvaihteen jälkeen antamaan varsinaisen vaalilain.

Ed. **L a i n e**: Rouva puhemies! Käytin eilen lyhyehkön puheenvuoron tästä asiasta ja nyt hieman täydennän sitä. Tammikuussa tai viimeistään helmikuun alussa palataan täällä täysistunnossa toiseen osaan tätä lainsäädäntöä. Minusta on syytä jättää vähän ruutia siihenkin keskusteluun ja tämä keskustelu ehkä vähitellen alkaa tässä vaiheessa riittää.

Minua on häirinnyt kaiken aikaa se, että esillä olevaan asiaan monet ottavat kantaa jonkun henkilönimen perusteella. Täällä salissakin ja myös perustuslakivaliokunnassa on mainittu nimi Väyrynen. Mutta eihän tässä nyt ole kysymys siitä, miten suhtaudutaan ed. Väyryseen tai ed. Rönholmiin tai ed. Järvilahteen, ainakaan ensisijaisesti. Kyllä kai tässä itse periaateratkaisusta pitää olla kysymys. Näin ainakin itse pyrin tässä toimimaan.

Mitä tulee vaalin ajankohtaan, ilmoitin eilen, että perustuslakivaliokunnassa olen yhtynyt ed. Nikulan ja eräiden muiden mielipiteeseen. Vaikka olen nyt kuullut, että on todella ollut edustajia, jotka ovat suostuneet Euroopan parlamenttiin Suomen edustajiksi edellyttäen, että seuraava vaali on vasta 96 kunnallisvaalien yhteydessä, mistä hallitus on päättänyt ehdottaa ja mihin nyt eduskunta saattaa yhtyä, en tässä vaiheessa ehkä tule poikkeamaan siitä kannasta, jonka olen valiokunnan kokouksessa ottanut ja joka tuosta vastalauseesta näkyy.

Ymmärrän, että eduskunta on lähes yksimielinen siitä, että kaksoismandaatti pitäisi kieltää, mutta erimielisiä ollaan siitä, mikä on se tapa. Olen itsekin epäröinyt, mikä on paras tapa, mutta asetuin perustuslakivaliokunnassa ed. Nikulan ehdotuksen kannalle, jota on täällä sanottu totaalkielloksi. Myönnän, että tämä ei ole niin yksinkertainen asia kuin monet haluavat sanoa.

Valottaakseni hieman mitalin toista puolta

totean, että ehdokasasettelu ensi maaliskuun eduskuntavaaleihin alkoi kuluvan vuoden keväällä ja viimeistään nyt syksyllä, ja tämä tietysti puolueiden piirissä alkoi varmistua vasta loppuvuodesta. Kukaan ei silloin vielä voinut päätellä, kuka eduskuntavaaliehdokkaista mahdollisesti on ehdolla Euroopan parlamenttiin. Sitten suoritettiin puolueäänestykset, järjestöäänestykset tai jäsenäänestykset, mitä missäkin puolueessa nimenä käytettiin, ja näin oli muotoutumassa se lista, joka tulee maaliskuussa olemaan esillä varsinaisissa vaaleissa ja ennakköäänestyksessä. Vielä siihen mennessä ei ole ollut selvillä, mikä on kysymys Euroopan parlamentin edustuksesta, eikä itse asiassa vielääkään tarkkaan tiedetä, koska sopimushan ei ole selvä.

Toisin sanoen niille, joille Euroopan parlamentin ovi nyt on aukeamassa, ei oikeastaan ole vielä ollut kovin pitkää aikaa varmana se, tuleeko Euroopan parlamentin jäsenyys toteutumaan, ja vasta itse asiassa jonkin aikaa on ollut mahdollisuus kieltäytyä maaliskuun eduskuntavaaleista. Eräät edustajat ovat näin tehneet, ja niillä, jotka aikovat kieltäytyä, siihen varmasti vielä on mahdollisuus. Minä ymmärrän siis tämän puolen.

Mutta kun periaatteellinen näkökantani on se, että kahta tehtävää ei voi hoitaa eikä siihen pidä suostua, niin tämä on se näkökohta, jonka vuoksi olen kuitenkin perustuslakivaliokunnassa yhtynyt täydelliseen kieltoon. Kun eilen sanoin puheenvuorossani, että olen valmis kuulemaan muunlaisia perusteluja, jotka on kirjattu esimerkiksi perustuslakivaliokunnan mietintöön, en nyt ole havainnut niin painavia perusteluja, että voisin poiketa siitä, minkä kannan olen valiokunnassa omaksunut.

Minusta ed. Hautala oli siinä osassa puheenvuoroaan täysin oikeassa, kun hän puhui äänestäjien oikeusturvan ensi sijalle asettamisesta. Nyt meidän kaikkien tehtäväksi sitten asettuu, mikä on se tapa, jolla äänestäjien oikeusturvaa parhaiten puolletaan.

Ed. **N i n i s t ö**: Arvoisa puhemies! Haluan vielä muutamain sanoin puuttua siihen, miksi hallituksen esitys jaettiin kahteen osaan, erityisesti sen vuoksi, että nyt näyttää herättävän tietynlaisia sekaannusta se, että pykälät, jotka nyt valiokunnan mietinnössä ovat, olisivat jotenkin pysyvämpää laatua. Se ei pidä paikkaansa, ne on pohdittukin olemaan voimassa vain siihen tilanteeseen asti, kun Suomessa suoritetaan ensimmäiset varsinaiset europarlamentin jäsenten vaa-

lit tai oikeammin: kun tuossa vaalissa valitut henkilöt saavat valtakirjansa vaalien jälkeen, jota päivämäärää ei vielä tiedetä.

Se seikka, että paloitus tapahtui, johtui tosiaankin niiden kuudentoista omasta tahdosta. Olen edelleenkin vakuuttunut siitä, että tuota monimutkaista vaalilainsäädäntöä ei olisi mitenkään saatu, tuskinpa edes 1.1.1995, mennessä valmiiksi, jolloin kuitenkin valittujen todennäköisesti tulee ottaa tehtävä vastaan.

Näin ollen hallitus joutuu antamaan uuden esityksen. Varmasti perustuslakivaliokunnalle käy varsin hyvin, että sama esitys annettaisiin toiseen kertaan. Silloin siitä vain joutuu karsimaan ne ainesosat, jotka nyt ensimmäisessä aallossa täällä ovat. Joka tapauksessa tällainen muodollinen toimenpide joudutaan tekemään.

Täällä on puhuttu paljon siitä, mihin asti väliaikaisvaiheen tulisi kestää. Olen kuullut yleisemminkin samanlaista ajatuksenkulkua kuin se, minkä itsekin olen omaksunut. Väli vaiheen minusta olisi tullut olla mahdollisimman lyhyt eli meidän omiin eduskuntavaaleihimme 1995 asti tai sitten kunnallisvaaleihin asti.

Se, että oltaisiin puolessavälissä, 1995 lokakuussa, aiheuttaa tietynlaisia ongelmia. Oli nähtävissä, että halukkuus lähteä parlamenttiin oli suhteellisen pientä ja joka tapauksessa tuota halukkuutta selvästi tuli lisää sen jälkeen, kun hallitus päätyi siihen, että ensimmäinen vaali tapahtuu vasta lokakuussa 1996. Sekään ei tietysti ole ongelmaton ratkaisu. Ainahan on niin, että väli vaiheen tulisi kestää mahdollisimman lyhyen aikaa. Tämä on tämän ratkaisun ongelma.

Täällä on myös puhuttu paljon kaksoismandaatin kiellosta. Minun on hieman vaikea ymmärtää valiokunnan enemmistön kantaa. Enemmistöhan yhtyy yksimielisesti siihen näkökulmaan, että siinä hallituksen esityksessä, joka seuraavaksi annetaan, pitäisi säätää kaksoismandaatin kieltä lokakuusta 1996 tai joidenkin mielestä jo lokakuusta 1995 lähtien. Eli silloin tulisi absoluuttinen kaksoismandaatin kieltä. Varamiesjärjestelmään ei merkitse osaksikaan kaksoismandaatin kieltä. Tänne tulee varamies kaksoismandaatin haltijalle. Toiseen tehtävään tulee varamies, mutta kaksoismandaattia silloin hallitaan.

Miksi tämän ensi vaiheen lähtijöiden osalta pitäisi tällainen väliaikainen varamiesvaihe säätää? En ole ymmärtänyt niitä perusteluja, miksi tämä joukko olisi jotenkin eri asemassa. Olen itse eriävässä mielipiteessä perustellut niitä näkökulmia, joiden vuoksi minusta varamiesjärjestelmää

ei ole syytä edes tällä tavalla koeluontoisesti väliaikaisesti hyväksyä.

Haluaisin lisäksi viitata esimerkiksi siihen keskusteluun, jota käytiin ed. Vesa Laukkasen eronomuksen yhteydessä. Silloin kyllä kunnioitettiin kovasti äänestäjien tahtoa. Pidettiin täysin vääränä, jotkut jopa moraalittomana, sitä, että edustaja lähtisi, edustaja joka oli antanut melkoisen näytön siitä, että hänen todellinen tahtonsa ei enää ollut käyttäa valtaa tässä talossa. Eroa ei myönnetty, sillä katsottiin sen olevan hänen äänestäjiään kohtaan väärin.

Eikö nyt olla periaatteessa samassa tilanteessa? Ainakin ollaan hyvin saman kaltaisessa tilanteessa kuin siihen aikaan, jolloin meillä oli mahdollista asettua useammassa vaalipiirissä ehdokkaaksi keräämään ääniä vaaliliitolle, mutta ei suinkaan käyttäa kaikkia mandaatteja, jos olisi tullut useammastakin piiristä valituksi. Siinäkin kait haluttiin valintatilanteen todellisuutta ja äänestäjien tahtoa kunnioittaa.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi joudun kiinnittämään huomiota erääseen ongelmaan, joka tässä saattaa nousta. Se liittyy säätämisyjärjestykseen ja siihen, että jos nyt tässä salissa enemmistö päätyisikin vähemmistön kannalle eli kaksoismandaatin kieltoon, niin silloin olisi ehkä syytä jo nyt vähän keskustella siitä, onko siinä äänestysessä vähemmistö valmis julistamaan kiireelliseksi tuon esityksen.

Omalta puoleltani ilmoitan, vaikken alkuunkaan halua varamiesjärjestelmää hyväksyä, että jos käy niin, että varamiesjärjestelmään täällä päädytään, en tule estämään sen järjestelmän kiireelliseksi julistamista, vaikka olenkin siitä voimakkaasti eri mieltä. Jos nimittäin kaksoismandaattikiellon tai varamiesjärjestelmän käyttöönottoa ei saada kiireelliseksi täällä, päädytään kumpaankin tahansa ratkaisuun, jäädään tyhjän päälle, jolloin meillä on täydellinen kaksoismandaattijärjestelmä ilman varamiehiä. Se aiheuttaa kyllä suuria ongelmia ainakin niille kansanedustajille, jotka täällä aloittavat ensi keväänä. He saavat niskaansa nykyistäkin enemmän töitä eli myös niiden työt, jotka ovat lähteneet Brysseliin. Sen vuoksi toivoisin säätämisyjärjestyskäsitteitä hivenen ulos.

Haluan todeta, että itse en tule hävinneenkään asettamaan estettä sille, ettei saataisi joku järjestelmä aikaiseksi.

Ed. P a a s i o : Arvoisa puhemies! Ed. Niinistön maltillisen ja asiallisen puheenvuoron johdosta haluan kuitenkin edelleen palata varamies-

järjestelmään. Kysymys ei ole pimeästä tulevista kummituksista, jotka yhtäkkiä ilmestyvät hoitamaan tehtäviä, joihin heitä ei ole valittu. Kun muodollisesti katsotaan kaksoismandaatin jäävän haltijalle, kysymyshän ei ole kaksoismandaatin muodollisesta sijainnista vaan siitä, ehditäänkö hoitaa kaksia tehtäviä. Silloin varamies tulee tänne täysin kansanedustajan valtuuksin.

Otan yhden esimerkin Turun läänin eteläisestä vaalipiiristä, josta kumpikin olemme ed. Niinistön kanssa. Valtaosa kokoomuksen äänestäjistä tuossa vaalipiirissä oli sitä mieltä, että jonkun muun kuin ed. Niinistön pitäisi tulla tänne eduskuntaan, äänestivät jotakuta muuta ehdokasta. Mutta noittenkin äänien turvin ed. Niinistö täällä istuu ja suorittaa arvokasta tehtäväänsä mm. perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana.

Kun laskin samaa esimerkkiä, niin todennäköisesti kokoomuksen äänestäjistä suurempi osa on äänestänyt varamiehiä kuin niitä, jotka on kansanedustajiksi valittu. Heidän tahtonsa on ihan yhtä legitiimi kuin niitten, jotka ovat sattuneet äänestämään meitä, jotka olemme menneet läpi. Nimenomaan vaalijärjestelmän demokraattisen perinteen ja parlamentarismien vuoksi minusta on vähän kohtuutonta sanoa varaedustajia ikään kuin mandaattomiksi tässä suhteessa. Muuten ymmärrän hyvin sitä logiikkaa, johon ed. Niinistö viittasi. En vain yhdy siihen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja aivan oikealla tavalla kiinnitti huomiota siihen, että asiassa pitää kuitenkin lopullinen ratkaisu saada aikaan. Eilisessä keskustelussahan tämä nousi keskeiseksi asiaksi, kun perusteltiin sitä, miksi nyt on tällaiset väliaikaisratkaisut ja kaikki yritetty löytää, jotta kiireelliseksi julistaminen olisi asiallisesti mahdollista. Omalta vähäiseltä henkilökohtaiselta osaltani totean, etten missään nimessä tämän laatussa asiassa voisi ajatella, ettei lopullista ratkaisua pidä voida saada aikaan mahdollisimman pian. Kysymys on vain demokratiasta, ja katsotaan, kummatko argumentit ovat vahvempia, nekö, jotka meillä ed. Niinistön kanssa näyttävät olevan hyvin samanlaiset, vai ne, joita erikoisesti näyttää ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja edustavan, joka on siinä suhteessa keskustelussa oikeassa, että meistä vain harvat, ed. Rinne, ed. Koski ja eräät muut, ovat omilla äänillään kansanedustajina. Muilla

on ollut tukijoukkoja siinä, että olemme eduskuntaan tulleet valituiksi.

Ed. Hakami (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paasio on sinänsä ajatusenjuoksussaan looginen, kun hän tarkastelee asiaa varamiehen näkökulmasta ja korostaa sitä, että eipä eduskuntaan juuri kukaan pelkästään omilla äänillään ole tullut, mutta tarkastelunäkökulma on mielestäni väärä. Pitäisi pikemmin tarkastella siitä näkökulmasta, että jos tämä järjestelmä luodaan, mahdollistuu tilanne, jossa henkilö asettuaan ehdokkaaksi tietää olevansa estynyt Suomen parlamentin kansanedustajuutta hoitamasta. Mielestäni tilanne on aivan verrannollinen siihen, että joku asettuisi ehdokkaaksi ja tietäisi olevansa niin sairas, ettei kykene käytännössä tuota tehtävää hoitamaan. Hän tulisi valituksi, ja kun tulisi valituksi, ilmoittaisi, että lääkärintodistukseen perustuen ei kykene Suomen eduskunnan jäseneksi tulemaan. Jonkinlaista moraaliala tulisi edellyttää niiltä, jotka vaaleissa ehdokkaiksi asettuvat.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on vähän myönteisempi kuva äänestäjien käyttäytymisestä Turun eteläisessä vaalipiirissä kuin ed. Paasiolla. Veikkaan, että ne sosialidemokraatit, jotka olivat selvässä enemmistössä, jotka eivät häntä äänestäneet, halusivat ehkä vain nähdä eduskunnassa jonkun toisenkin sosialidemokraatin omasta vaalipiiristään.

Mutta jäin ihmettelemään sitä, että kukaan salissa, joka nyt vastustaa kaksoismandaattikieltoa, ei näytä kuitenkaan haluavan poistaa perustuslakivaliokunnan edellytysmuotoista pontta, että se poistetaan ja hallitukselle esitetään sellainen toivomus, että se poistetaan joka tapauksessa vuoden 1996 lokakuusta lähtien. En minä ymmärrä, miksi tämä välivaihe, joka minusta juuri on ongelmallinen varamiesjärjestelmälle monestakin syystä, olisi nimenomaan jotenkin otollisempi. Ajatellaanpa varamiesjärjestelmää. Joudutaan valitsemaan valiokunta. Siellä istuu ensin varamies, sitten tulee varsinainen. Onko asiayhteys molemmille esimerkiksi sama? Meitä saattaa olla kovin erilaisia samassa vaaliliitossakin. Tulee vaihdoksia. Tulee myös yllätysvaramiehiä, jos Euroopan parlamenttiin valitaankin kesken kautta esimerkiksi sieltä luopuvan tilalle täältä joku. En ymmärrä ollenkaan, että tämä välivaihe olisi jotenkin tyypillinen varamiesjärjestelmän koekenttä. Paremminkin ymmärtäisin pysyvän

tilanteen, mutta nyt ollaan menossa aivan päinvastoin.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ed. Niinistö pyysi lausumaan mielipiteensä siitä, vastustetaanko täällä esillä olevan asian kiireellisyyttä, jos hävitään tai voitetaan. Omalta osaltani, puhumatta mitenkään ryhmän kannasta, haluaisin todeta, että mielestäni ei minkään tahon ole syytä vastustaa esillä olevan asian kiireellisyyttä, koska ratkaisuhan on joka tapauksessa saatava. Sannon näin huolimatta siitä, että olen Euroopan unionin jäsenyydestä ja myös nyt esillä olevan asian osalta perustuslakivaliokunnan enemmistön kantaan nähden eriävällä kannalla, mutta mielestäni ei ole mitään syytä vastustaa kiireellisyyttä.

Niin, minulla ei oikeastaan nyt ollut aihetta enempään.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että lakiehdotus Euroopan parlamentin edustajien vaaleista joudutaan käsittelemään ikään kuin kahdessa osassa. Se on nyt tietysti välttämätön ratkaisu tässä tilanteessa, mutta perusongelma on tässäkin syntynyt siitä, että hallituksen valmistelu on laahannut niin paljon jäljessä. Jos tämäkin lakiehdotus olisi tullut ajoissa eduskuntaan, olisi ollut teoriassa mahdollista saada tämä kokonaisuudessaan käsiteltyä riittävän ajoissa.

Muutama seikka vielä lisää omat kommenttini.

Ensimmäinen koskee vaaliajankohtaa. Minusta pääkysymys siinä on nimenomaan kansalaisten ja valitsijoiden oikeus valita henkilöt ja vaikuttaa Euroopan parlamentin kokoonpanoon. Ymmärrän, että tilanteessa, jossa ryhmät ovat jo joutuneet nimeämään ehdokkaansa Euroopan parlamenttiin, tämä muuttuu tietysti asiansaisten asemaa ja tilannetta koskeväksi keskusteluksi, mutta paljon suurempi asia tietysti koskee äänestäjien vaikutusmahdollisuutta. Tämä eduskunta on valittu aivan toisenlaisissa olosuhteissa, jolloin EU-jäsenyydestä ei ollut mitään tietoa. Se oli aikoinaan yksi lisäperuste sille, että EU-kysymys alistettiin myös neuvoa-antavaan kansanäänestykseen. Näin ollen olisi edelleenkin suotavaa, jos löytyisi se yksimielisyys tai enemmistö, joka katsoisi, että vaalien oikea ajankohta on kuitenkin ensi vuoden kuluessa.

Lisään tähän vielä yhden näkökohdan, ja se on se, että Euroopan parlamenttiin lähtevien suomalaisedustajien asema tulee muuttumaan

vähän oudoksi sen jälkeen, kun niin Itävalta kuin Ruotsi tulevat ensi vuoden kuluessa suorilla vaaleilla omat edustajansa valitsemaan. Sen jälkeen suomalaisia edustavat edustajat ovat epäilemättä ikään kuin kierteisen epäsuoran mandaatin kautta vähän toisenlaisessa asemassa. Paras ratkaisu, joka tietysti edelleen olisi mahdollinen, olisi se, että olisi pystytty sopimaan uusien jäsenmaiden kanssa siitä, että vaalit toimeenpannaan samana ajankohtana, esimerkiksi mieluiten jo ensi vuoden kesäkuussa, kaikissa kolmessa uudessa jäsenmaassa.

Toinen seikka, jota kommentoin, on kysymys kaksoismandaatista. En pidä sen kieltämistä lailla tarpeellisena. En ole tällä kannalla ainoastaan sen vuoksi, että Euroopan parlamentin oma kanta on, että näin ei tulisi menetellä. Tästä voidaan poiketa. Siitä on eräissä maissa poikettu. Mutta niiden, jotka vetoavat muiden maiden esimerkiksi, tulisi ottaa huomioon se, että meidän vaalijärjestelmämme on toisenlainen. Meidän vaalijärjestelmämme on sellainen, että kansalaiset voivat suoraan määrittellä, kuka tulee eduskuntaan tai kuka tulee Euroopan parlamenttiin valituksi. He määrittelevät nimenomaan oman preferenssinsä sen suhteen.

Tilanne on hyvin toisenlainen niissä järjestelmissä, joissa on listavaaleja tai sen kaltaisia järjestelyjä. Tällaisessa tilanteessa kaksoismandaatti syntyy aivan toisenlaisissa olosuhteissa. Meillä on äänestäjällä täydet mahdollisuudet joko olla hyväksymättä tai hyväksyä se, että hänen edustajansa edustaa kahdessa elimessä samanaikaisesti. Jos hän hyväksyy tällaisen edustajan ja valitsee hänet kahteen paikkaan, se on äänestäjän ratkaisu, eikä siihen ole mielestäni millään lainsäädännöllä tai muulla tultava väliin. Toinen asia on, että käytäntö varmasti tulee hyvin pian opettamaan, että kaksoismandaatin hoito tulee olemaan jokseenkin mahdotonta. Mutta minusta siihen ei ole mitään lainsäädännöllistä tarvetta puuttua.

Kolmas seikka, jota lyhyesti kommentoin, koskee varamiesjärjestelmää. Jos edellinen näkökulma hyväksytään, että on vain ja ainoastaan äänestäjän asia viime kädessä ratkaista se, keiden hän halua edustavan itseään ja missä elimissä, silloin ei myöskään mitään varamiesjärjestelmää tarvita. Minusta varamiesjärjestelmä on sellainen kokonaiskysymys, että sitä tulisi tarkastella aivan europarlamentin tämänhetkisestä ylimenokausitilanteesta riippumatta. Jos siinä päädytään sellaiseen ratkaisuun, että Suomessa otetaan varamiesjärjestelmä käyttöön, olkoon sitten

näin, mutta silloin se tapahtuu ihan toisenlaisen harkinnan ja valmistelun perusteella. En pidä erityisen hyvänä, että meidän järjestelmäämme on nyt aivan tarpeettomasti vierasta elementtiä pyritty liittämään.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan vain tukea ed. Tuomiojan näkemystä siitä, että koko varamiesjärjestelmää pitää todellakin pohtia aivan erityyppisen valmistelun pohjalta toisenlaisella ajalla. Siihenhän perustuslakivaliokunnan mietintö nimenomaisesti tähtää, että pohdinta tehdään koskien syksyä 96. Nyt on väliaikaisjärjestelyistä kysymys. Tällä varamiesjärjestelmällä asiallisesti ja käytännössä hoidetaan myös kaksoismandaattikielto. On epäilty kaikenlaisia poliittisia argumentteja käyttäen, että vaalitulanteessa tällä halutaan johtaa ihmisiä harhaan. Tämä on hyvin avoin tilanne. Kansalaiset tietävät kaikista ehdokkaista, ovatko he Euroopan parlamentin jäseniä vai eivät, ja voivat itse tehdä johtopäätökset. Kansalaiset pystyvät tällaiset asiat näkemään ja siltä pohjalta myös kantaa ottamaan.

Rouva puhemies! Haluan vielä ed. Hautalalle todeta, että minusta on suuri merkitys sillä, että perustuslakivaliokunnan mietinnössä on kannettu huolta jo valituksi tulleiden kuudentoista edustajan asemasta ja heidän oikeusturvastaan. Otan vain sen esimerkin, että jos Suomen jäsenyys siirtyy vaikka huhtikuun 1 päivään ja uusi eduskunta valitsisikin keskuudestaan ne kuusitoista henkilöä, te kaikki kuusitoista olisitte tyhjän päällä. Minusta tämäkin malli, jonka perustuslakivaliokunta on mietinnössään ulos kirjoittanut, turvaa sen, että tämän eduskunnan valitsemat parlamentaarikot todellakin ovat jäseniä, Suomen ensimmäisiä jäseniä, alkaa Suomen jäsenyys sitten tammikuun 1 päivänä tai myöhemmin keväällä.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Ensin totean, että ilmeisesti vastauspuheenvuoronappini ei toimi jostakin syystä. Mutta käytetään nyt tämä puheenvuoro tässä vaiheessa.

Ensinnäkin ed. Håkämies totesi puheenvuorossaan, että tässä ollaan luomassa järjestelmää. Minä olen vakuuttunut siitä, että tähän on vasta järjestelmän alkupohdinta eli välivaiheen tai siirtymävaiheen säännöstö. Toivon mukaan eduskunnalla on sitten todella mahdollisuus perusteellisemmin paneutua jatkovalmisteluun, kuin tässä aikataulussa on ollut mahdollista.

Minua henkilökohtaisesti on ehkä julkisuudessa mutta myös täällä paikan päällä käydyssä keskustelussa hivenen häirinnyt se, että me ikään kuin haluamme nyt syyllistää niitä kansanedustajia, jotka ovat tavallaan lähteneet tämän siirtymävaiheen esitaistelijoiksi, ja heidän motiivejaan asetetaan eri tavoin kyseenalaisiksi keskustelun aikana. Minusta tulisi tehdä päinvastoin eli olla tukemassa tätä joukkoa, joka lähtee meitä edustamaan ja myös lähtee edustamaan Suomen kansaa, koska kaikki asianomaiset ovat myös vaaleilla valittuja. En ole havainnut, että esimerkiksi tähän asti valittujen virkamiesten osalta olisi edes julkisuudessa käyty tämän tyyppistä keskustelua kuin nyt käydään. Mutta ehkä kansanvalta edellyttää juuri sitä, että me ikään kuin ruodimme munaskuitaan myöten nämä ihmiset, ennen kuin heitä päästetään tehtäviinsä.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Mitä tulee eurovaalien ajankohtaan, olisin henkilökohtaisesti toivonut, että vaalit olisi järjestetty mahdollisimman pian, jo ensi vuoden aikana, ja mielellään samaan ajankohtaan kuin muissa maissa. Ruotsi todennäköisesti järjestää omat vaalinsa syys — lokakuussa. Tämä olisi ollut tärkeää myös siitä syystä, että euroedustajat olisivat mahdollisimman nopeasti saaneet oman legitimitteettinsä suoraan Suomen kansalta eivätkä vuoden 91 eduskuntavaalien valitsijoilta. Se olisi ollut tärkeää myös siitä syystä, että vuoden 96 huippukokous on erittäin tärkeä. Kun edustajat poistuvat syksyllä 96 europarlamentista, syntyy erittäin paha tautilanne ja uudet edustajat eivät ole ehkä riittävän hyvin olleet mukana, mitä huippukokouksen valmisteluun tulee.

Valitettavasti tässä kävi näin, että keskustapuolue sai tahtonsa lävitse. Olisi ollut mielestäni tärkeitä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kantaa, joka lähti vuoden 95 aikana pidettävistä vaaleista, olisi kuunneltu. Onhan kuitenkin kyseessä asia, jossa eduskunta tekisi päätöksen. Nyt olemme valitettavasti tietyn tosiasian edessä. Euroopan parlamenttiin lähtevät edustajat on valittu, ja tietyt heidän oikeussuojansa tietyllä tavalla edellyttää sitä, että otetaan huomioon ne ratkaisut, mitä hallituksen esitykseen sisältyy.

Mielestäni varamiesjärjestelmää ei voida pitää hyvänä siitä syystä, että se helposti vähentää parlamentaarikkojen ja eduskunnan arvostusta. Mielestäni tämä on sellainen asia, joka oikeusministeriön tulisi selvittää perusteellisesti, ennen kuin sellaista otetaan missään muodossa ylipääntänsä käyttöön.

Voidaan sanoa myös, että vahinko on se, että tätä koko lainsäädäntöä ei saatu yhtenä kokonaisuutena, koska kokonaisuutena käsitellen olisi ollut helpompi ottaa kantaa myös eri osiin.

Mitä tulee kaksoismandaatin kieltoon, mielestäni se olisi ollut luontevaa asettaa käyttöön siinä tilanteessa, kun on suoritettu ensimmäiset suorat vaalit Euroopan parlamenttiin. Nimittäin tässä mallissa, jota nyt esitetään vastalauseessa, on se ongelma, että mielestäni ei voida esittää kansalaisia asettumasta ehdolle sekä Euroopan parlamentin vaaleihin että eduskuntavaaleihin. Vaalikelpoisuus mielestäni edellyttää tätä.

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! Palaisin tähän asiaan vielä siltä osin kuin on todettu, että voidaan vakavan sairaudenkin vallitessa olla ehdokkaita ja sitten ikään kuin ilmoittautua työkyvyttömäksi. Näinhän voidaan nytkin menetellä, mutta näin ei vain menetellä. Meillä on varamiesjärjestelmä käytössä, ja meillä on keskuudessamme työtovereita, esimerkiksi ed. Piha on tullut tänne nimenomaan varamiesjärjestelmän kautta. Hän on täysivaltainen kansanedustaja aivan siinä kuin me muutkin. Itse olen tullut tänne varamiehenä kaksi kertaa, kun olin välillä virkavaapana eduskunnasta.

Tässä mielessä korostaisin samalla tavalla kuin ed. Kasurinenkin sitä, että emme me ole tässä nyt luomassa mitään järjestelmää, vaan ottamassa kertakäyttöratkaisun. Ylipäättänsä suhtaudun kyllä myös hyvin kriittisesti siihen, että me avaisimme laajemman käytännön varamiesjärjestelmälle ikään kuin systeeminä, mutta se on kokonaan toinen asia. Nimittäin jollakin tavalla nämä asiat pitää voida hoitaa nyt tänä ylimenokautena.

Kun ed. Sasi sanoi, että valitettavasti keskustapuolue sai tahtonsa läpi ja hallitus yksimielisesti esittää kokoomuksen vastustuksesta huolimatta tätä asiaa, niin kyllä eduskunnassa olisi löytynyt toisenkinlaisia enemmistöjä. Minusta tämä väliaika on keinotekoisien pitkä ja tulee aiheuttamaan matkan varrella ongelmia. Mutta tässä vaiheessa on syytä hyväksyä tämä esitys ja kannattaa luonnollisesti myös kiireelliseksi julistamista, jotta saadaan aikaan jokin järjestelmä.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ja mietinnössä on kysymys väliaikaisjärjestelystä, enkä näe tätä asiaa niin vaikeaksi ja hankalaksi kansanvallankaan kannalta kuin täällä on tuotu esille. Onhan kuitenkin nämä edustajat valittu tässä eduskunnassa ja he ovat

saaneet vaaleissa mandaatin Suomen eduskuntaan. Voimme muistaa myös sen, että meillä on aika pitkään ollut mm. presidentinvaalissa käytössä välillinen vaali ja vasta presidentti Koiviston toinen kausi tuli puolisuoralla vaalilla ja nykyinen presidentti valittiin suoralla kansanvaalilla. Eikä valitsijamiestenkaan suorittama presidentinvaali ole ollut lainkaan kansanvallaton, vaan siinäkin on kuulunut kansan ääni. Samoin tässä lyhyessä välivaiheessa kuuluu myös eduskunnan välityksellä kansan ääni, ja vuoden 96 syksystä se kuuluu suoraan.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! Ed. Paasiolle olisin halunnut todeta, kun hän väitti, että meillä on nykyisin käytössä varamiesjärjestelmä, että se ei ole sama varamiesjärjestelmä, jota nyt tässä valiokunnan mietinnössä esitetään. Tämän mietinnön neljännen lakiehdotuksen 8 a §:n mukaan edustajantoimi keskeytyy, jolloin varsinainen edustaja voi syrjäyttää tilalle tulleen varamiehen vuonna 96. Kun ed. Paasio sanoi, että hän on tullut varamiespaikalta tänne täysivaltaiseksi edustajaksi, se on aivan eri asia kuin tämä järjestelmä, mitä nyt tuodaan.

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! Sanon vielä sen verran, että niin se onkin erilainen. Jatkuvasti käytössä oleva varamiesjärjestelmä on pysyvämpi ja painavampi, ja tämä, jota me nyt sovellamme, on huomattavasti vähemmän vaarallinen. Korostan sitä, että kyseessä on kertakäyttöratkaisu, joka tehdään käytännön syistä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä ehdotetun ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §

Keskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen 4 § saa sen sisällön kuin on I vastalauseessa eli ensimmäiset kansanvaalit ovat 1 päivänä lokakuuta 1995.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Nikulan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Nikula ed. Pykäläisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Nikulan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 34 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 64. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien toisen lakiehdotuksen 1—3 §, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä ehdotetun neljännen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Uusi 7 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tähän neljänteen lakiehdotukseen lisätään 7 a § I vastalauseen mukaisesti, mikä merkitsee kaksoismandaatin selvää ja yksiselitteistä kieltoa.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Nikulan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Nikula ed. Kaarilahden kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin uusi 7 a § I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 7 a §:ää, ”jaa”; ed. Nikulan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 65. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta perustuslakivaliokunnan mietinnössä ehdotettujen

viidennen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

kuudennen lakiehdotuksen 91 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset tullilaiksi ja laiksi tullilaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 257

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 4—8 §, 4 §:n edellä oleva väliotsikko, 9—12 §, 9 §:n edellä oleva väliotsikko, 13—20 §, 13 §:n edellä oleva väliotsikko, 21—24 §, 21 §:n edellä oleva väliotsikko, 25—27 §, 25 §:n edellä oleva väliotsikko, 28 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 29 ja 30 §, 29 §:n edellä oleva väliotsikko, 31—33 §, 31 §:n edellä oleva väliotsikko, 34 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 35 ja 36 §, 35 §:n edellä oleva väliotsikko, 37—41 §, 37 §:n edellä oleva väliotsikko, 42—47 §, 42 §:n edellä oleva väliotsikko, 48—50 §, 48 §:n edellä

oleva väliotsikko, 51—54 §, 51 §:n edellä oleva väliotsikko, 55 § ja sen edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosään-
nös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna 1995

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 182

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8) ja 9) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Esillä on tärkeä asia, mutta koetan tässä lyhyesti tuoda esiin muutaman näkökohdan.

Ensiksi puhun yleensäkin leikkaamisesta ja sillä tavoin todettuna, miten asiat voivat myös suhteellisesti olla erilaisia vuosikymmenien kuluessa.

Jos ajattelempa noin 50 vuotta taaksepäin, sota oli Suomessa, kuten muissakin Euroopan ja monissa muissa maissa, päättynyt. Olimme menettäneet sodassa lähes 100 000 suomalaista, saman verran oli haavoittuneita. Sotakorvaukset piti rauhansopimuksen mukaisesti maksaa, ja samaan aikaan maahan tuli lähes puoli miljoonaa karjalaista. Asuttamisen, ihmisten työllistämisen, sotakorvaukset ja sodan vammat senaikainen sukupolvi hoiti. En tiedä, minkälaisia kansantaloudellisia ennustuksia tehtiin sen pohjalta ja laskettiin markan arvoa, julkisen ja yksityisen sektorin säästämistä, mutta joka tapauksessa senaikainen sukupolvi nämä asiat hoiti ja teki myös monia merkittäviä yhteiskunnallisia uudistuksia, jotka ovat edelleen sosiaalilainsäädännön ja työelämän perusteita Suomessa.

Tätä taustaa vasten tuntuu monesti jopa moraalittomalta se, että Suomessa enemmänkin keskustellaan koko ajan siitä, miten leikkaamalla päästään eteenpäin. Jos senaikaiset ihmiset olisi-

vat vain leikanneet etuuksia siitä kansantaloudellisesta näkökulmasta, joka oli olemassa, tuskin tämä maa olisi koskaan noussut.

Toinen merkittävä asia sisältyy 9) asiana olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuuksista annetun lain muuttamista koskevaan valiokunnan mietintöön.

Tässä on ensinnäkin se yleinen poliittinen näkökulma, että valiokunnan mietinnön takana oleva enemmistö eli hallituspuolueet olivat loppujen lopuksi samaa mieltä asioista ja siitä, miten näillä leikkaamisilla on tultu nyt tilanteeseen, joka ei ole kenenkään kannalta tyydyttävä. Samoilla perusteilla suurin piirtein oppositio laati vastalauseen ja esittää näitä ehdotuksia hylättäviksi.

Merkittävä asia valiokunnan mietinnössä on myös se, että me edellyttämme hallitukselta selontekoa. Ensi vaalien jälkeen valittavan uuden hallituksen pitäisi ensi syksyyn mennessä laatia eduskunnalle selonteko siitä, millä tavoin Suomessa sosiaali- ja terveysturva aiotaan yleensä järjestää ja rahoittaa. Osana tähän liittyvät valtionosuudet, tulonsiirrot ja yleensäkin tulevaisuuden näkymät siitä lähtökohdasta, mihin nyt on Suomessa ajautettu. Tämähän ei ole ensimmäinen kerta, kun valiokunta on tähän asiaan kiinnittänyt huomiota. Mutta kun näitä selvityksiä ei ole tullut, kokonaisuus hallituksella ei ole ollut siitä esittää ainakaan eduskunnalle eikä muutoinkaan julkisuuteen, miten näitä asioita aiotaan hallita lyhyellä ja pitkällä tähtäyksellä. Tätä ajankohtaa koko sosiaali- ja terveysturvan osalta onkin haluttu kiirehtiä. Tänä vuonnahan sosiaali- ja terveysturvamienot koko kansantaloudessa ovat runsaat 188 miljardia markkaa eli melkein yhtä paljon kuin valtion budjetti. Tässä mielessä kysymys on tavattoman tärkeästä asiasta.

Jos tarkastellaan hieman yksityiskohtaisemmin kuntien järjestämää sosiaali- ja terveysturvaa, voidaan todeta, että vuodesta 90 lähtien esimerkiksi toimeentulotukimienot ovat loppujen lopuksi edelleenkin yllättävän pienet, vaikka ne ovat kasvaneet. Ne ovat tänä vuonna runsaat 2,6 miljardia markkaa. Vuonna 90 ne olivat runsaat miljardi markkaa, eli nousua on puolistoista miljardia, joten aika vähällä useitten satojentuhansien ihmisten toimeentuloa paikataan. Elatustuen ja lasten kotihoidon tuen osalta on myös huomattavasti lisäystä, erityisesti lasten kotihoidon tuen osalta, jossa näyttävät luvut olevan 1,2 miljardia markkaa korkeammat kuin vuoden 90 luku 2,2 miljardia markkaa. Muilla sektoreilla —

päivähoidossa, kehitysvammahuollossa, kotipalveluissa, vanhainkotien osalta jne. — liikutaan suurin piirtein samoissa luvuissa, eli kun on leikattu, ollaan suurin piirtein menojen osalta samassa tasossa kuin vuonna 90.

Hallintomenoissa sosiaalipuolella on säästetty. Niitä on noin 100 miljoonaa markkaa vähemmän tänä vuonna kuin oli vuonna 90. Siis yhteensä on toki vuosi vuodelta säästetty rahaa huomattavan paljon, mutta nämä ovat siis vuositasolla vertailulukuja vuodelta 90 ja 94.

Mitä terveyspalveluihin tulee, niin kansanterveysyön menot tänä vuonna ovat jonkin verran korkeammat kuin ne olivat vuonna 90 eli muutama sata miljoonaa markkaa enemmän. Erikoissairaanhoidon osalta ne ovat suurin piirtein samat eli vajaat 13 miljardia, kansanterveysyön osalta noin 12 miljardia markkaa, siis sekä vuonna 90 että tänä vuonna. Hallintomenojen osalta täytyy todeta, että terveydenhuollossa nimenomaan on kuristettu hallintoa pienemmäksi, mikä tietysti näkyy henkilökunnan määrässä, sijaisten ja tilapäisen työvoiman määrässä — noin 230 miljoonaa markkaa vähemmän kuin vuonna 90. Tällä tavoin tulemme tämän vuoden osalta lukuun 188 miljardia, kun otetaan huomioon muut sektorit, joita en tässä nyt rupea käymään läpi, eläketurvan, sairausvakuutuksen, työttömyysturvan ja monien muiden yksityiskohtien osalta.

Tätä taustaa vasten on nähtävä se, että sosiaali- ja terveysvaliokunta halusi, että tässä yhteydessä selonteko eduskunnalle tehdään. Olemme tietoisia siitä, että se ei ole kovin helppoa, mitä virkamieskuntakin on viestittänyt eduskunnan suuntaan kuultuaan siitä, että jälleen kerran vaaditaan nyt tosin laajempaa selvitystä kuin aikaisemmin. Tarkoitus onkin se, että eduskunta keskustelisi nyt siitä, millä tavoin meillä halutaan tätä hyvinvointiyhteiskuntaa viedä eteenpäin, ja ennen kaikkea, millä tavoin se aiotaan rahoittaa.

Tässä tietysti kunnat näyttelevät merkittävää osaa. Valtionosuudet kunnille ovat yhteensä noin 50 miljardia markkaa. Mitä tapahtuu, jos valtio vähentää näitä osuuksiaan kunnille, mitä on tapahtunut ja mitä pelättiin silloin, kun valtionosuusudistus tuli? Pohjoismaiset esimerkiksihan osoittavat sen. Kun järjestelmä oli laitettu alulle, silloin Suomessa meillekin sanottiin, että valtion ja kuntien suhteet tulevat säilymään tehdyn sopimuksen mukaisesti samoina. Kai nämä suhteet ovat suurin piirtein säilyneetkin, mutta kysymys on ollut siitä, kuten pelättiin, että valtio tiukan rahatilanteen vuoksi tulee vuosi vuodelta

vähentämään näitä valtionosuuksia, ja näinhän muitten Pohjoismaitten kokemusten pohjalta on käytännössä tapahtunutkin.

Kunnat, joissa kansanedustajat itsekin ovat hyvin keskeisesti mukana, ovat voineet todeta, millä tavoin näitä leikkauksia on suoritettu, kuten valiokuntakin on todennut mietinnössään. Ne ovat kohdistuneet erityisesti kotipalveluihin, lasten päivähoidon, päihdehuoltoon, mielenterveyspalveluihin ja laitoshoidon. Toisin sanoen ne ihmiset, jotka iästä tai muusta syystä johtuen ovat kaikkein turvattomimpia ja joilla monellaakaan ei ole edes äänioikeutta, ovat olleet näitten säästötoimenpiteitten kohteena. Samaan aikaan toimeentulotuen, sosiaalityön, suojatyön, asumispalveluiden ja perhehoidon menot ovat kasvaneet.

Tässä valiokunnan pääosin yksimielisesti hyväksymässä mietinnössä todetaan, että nykyinen hallituksen politiikka on ollut liian lyhytjänteistä eikä ole kaikilta osin vastannut myöskään eduskunnassa olevien hallituspuolueiden kansanedustajien näkemyksiä, vaan sosiaali- ja terveysvaliokunta on kolmen ja puolen vuoden aikana tuskailnut kuukaudesta toiseen sitä, millä tavoin näitä leikkauksia tehtäisiin. Asiantuntijoita on kuultu kovasti. On keskusteltu paljon, mutta loppujen lopuksi kaikki leikkaukset on sitten hallituspuolueitten enemmistöllä tehty. Tänä syksynä on jälleen esimerkki siitä, että viikko toisensa jälkeen on lykätty lasten päivähoidon siirtoa koskevaa lakiesitystä, kotihoidon tukeen liittyvää esitystä ja monia muita, jotka liittyvät budjettiin, aivan kuin tilanne paranisi pelkästään asioita siirtämällä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että lukemalla valiokunnan mietinnön ja vastalauseet voitulla vain siihen lopputulokseen, joka opposition vastalauseessa on, että nämä lakiehdotukset tämän 9) asian osalta tulisi hylätä.

Saman tyyppinen tilanne on sekä yleensä valtionosuuksien osalta että myös opetus- ja kulttuuritoimen osalta. Suomessa ei mielestäni ole oivallettu kulttuurin merkitystä luovassa toiminnassa yleensä ja sillä tavoin kuin esimerkiksi Japanissa ja monessa muussa maassa, missä se on yhdistetty elinkeinoimintaan; Suomessa minusta tätä ei ole älytty. Niin suurta lamaa ja hätää ei ole ainakaan tämän hallituksen aikana tullut, että se olisi tähän luovaan kulttuuriin valtion tai kuntatasolla riittävästi panostanut.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siitä minä äskeisessä puheen-

vuorossa olin hyvilläni, että ed. Skinnari ei kuitenkaan kaatanut koko sangollista hallituksen ja hallituspuolueiden niskaan, vaan hän tahtoi edes osin puheessaan suhtautua analyttisesti siihen ongelmatiikkaan, jonka seurauksena me olemme tällaisessa sinänsä sietämättömässä tilanteessa. Sehän on selvää, että me emme voi periaatteessa hyväksyä, että valtio vuosi vuoden jälkeen joutuu nipistämään kuntien käytettävissä olevista varoista varsin huomattavia osia.

Mutta se, mistä syystä tähän on tultu, on aivan toinen asia. Kysymys on lopulta onnettomasta valtiontaloudellisesta tilanteesta ja toisaalta siitä, että valtiosta niin riippuvainen kuntalaitos suorittaa toisaalta niin suurta määrää tehtäviä, että säästämistoimenpiteet, jotka valtiontaloudesta johtuvat, koskettavat varsin kipeästi, hieman tosin eri tavoilla, kuntia ja kuntalaisia.

Jotta pääsisimme oikeaan tilanteeseen, meidän tulisi, ja se pitäisi tehdä nopeasti, arvioida kuntien valtion välinen suhde ja työnjako totaalisesti uudelleen, sillä kuntien pitää joko olla enemmän valtion ohjauksessa tai sitten nykyistä selvästi vähemmän valtion ohjattavina. Kannatan jälkimmäistä vaihtoehtoa. Se on ainoa tapa, joka mahdollistaa sen, että valtiontalouden säästötoimet eivät johda sellaisiin reaktioihin, jotka väistämättä aiheuttavat hankaluuksia kunnissa. Tämähän on samanlainen tilanne kuin ampuaan vedessä olevaan maaliin. Maali ei olekaan sillä kohtaa, missä se veden pinnalta katsoen näyttäisi olevan.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari käytti täällä hyvän puheenvuoron ja aloitti menemällä historiasa hieman taaksepäin sodanjälkeiseen aikaan ja totesi, että silloin pyrittiin toisenlaisella politiikalla hoitamaan näitä asioita ja että tämä hallitus uskoo, että nousuun päästään leikkauksilla, ja siltähän hallituksen politiikka näyttääkin. Kyllä minä uskon, että loppujen lopuksi, jos päästetään yhteiskunta rapautumaan ja mennään todella pohjamutia myöten, niin eihän sieltä ole muuta tietä kuin ylöspäin. Mutta epäilen, että kansa kärsii kyllä sillä poliittikalla huomattavasti enemmän kuin olisi tarviskaan. Helpompia teitäkin varmasti olisi löytynyt.

Mutta kun puhutaan leikkauksista, pitäisi saman tien muistaa, että tässä on tapahtunut monenlaisia leikkauksia. Yksikään hallitus ei ole kiristänyt veroruuvia vastaavasti kuin tämä, ja sekin on ollut juuri näiltä ihmisiltä pois, jotka tarvitsevat eniten kuntien palveluja: lapsiperheet

ja eläkeläiset. Kiristystä ja leikkauksia on tapahtunut kahdella taholla. Tämän johdosta olisikin hyvä se, minkä ed. Skinnari puhujankorokkeelta juuri totesi, että pitäisi myös vihdoin käydä se arvokeskustelu, jota monta kertaa on peräänkuulutettu, mikä on se perimmäinen luja ydin, joka säilytetään tästä pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta, ja missä ovat ne rönsyt, jotka voidaan katkaista ja todeta, että ne eivät kuulu kunnan tai yhteiskunnan tehtäviin. Tätä keskustelua ei ole käyty, ja nyt nämä leikkaukset tapahtuvat summanmutikassa ja yleensä juuri niistä kohdista, jotka kaikkein kovimmin kohdistuvat heikompiin väestöryhmiin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opposition kansanedustajaksi ed. Skinnari käytti tällä kertaa kyllä varsin optimistisen puheenvuoron, mitä tulevaan selviytymiseen tulee, ja asiallisen puheenvuoron, mitä tähän mennessä tapahtuneeseen kehitykseen tulee esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla. Täytyy korostaa myös, että sosiaali- ja terveysvaliokunta tässä kyllä mietintönsä pyrki tekemään yksimielisesti ja siinä oli eri puolet, mutta tietysti ed. Skinnari jätti kuitenkin huomioimatta mietinnössä esimerkiksi sen osan, jolta osin palvelut ovat tänä aikana kuitenkin parantuneet. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitkä palvelut?) — No, terveydenhuoltopalvelut ovat esimerkiksi tehostuneet, ja siitä on selviä näyttöjä.

Mutta sitten on toinen asia, mitä johtopäätöksiä ed. Skinnari teki siitä, miten tässä pitäisi menetellä. Esimerkiksi te hylkäisitte nämä säästöesitykset, mikä on kyllä täydessä ristiriidassa tämän puheen kanssa sekä linjassa sen vastuuttomuuden kanssa, joka teillä tähän asti suoritettuihin säästötoimenpiteisiin on ollut. On syytä korostaa, että niitä säästöjä on tehty, vaikka ne vaikeita ovat olleetkin, nimenomaan sen takia, että meidän pohjoismaisen hyvinvointipalvelumme ydin voitaisiin säilyttää. Ne ovat siltä osin olleet tärkeitä. Kun sosialidemokraattien esiintymistä on seurannut, niin onhan teillä jo täysi käännös tapahtunut esimerkiksi siinä, miten puhutaan säästötarpeista. Tosin te puhutte edelleen leikkauksista negatiivisina — niillä tietysti negatiivinen sävy onkin — mutta joka tapauksessa säästöt ovat olleet pakollisia. Paljon vähemmällä säästöillä olisi päästy, jos olisitte olleet yhteistyössä ja yhteistyöhensisiä jo aikaisemmin.

Sitten ihan lyhyesti, arvoisa puhemies, vielä menen tähän ponteen, jossa pyydetään selonteokoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on ponsiteh-

tailussa ollut vähän epäjohdonmukainen. Kyllä minusta niiden pitäisi olla johdonmukaisia aikaisempiin ponsiin nähden ja pitäisi pyrkiä yhdistämään asiat niin, että eri ministeriöt pystyisivät tekemään pelkästään yhden ponnin.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti olisin ed. Saariolle todennut, että valiokunta oli myös yksimielinen siitä, että sosiaalimenot eivät ole tämän laman syy, vaan kyllähän valtiontaloudessakin olisi suhteellisen vähin leikkauksin ja vaurioin pärjätty, jos pankkituen ongelmaa ei olisi tullut ja jos ei myöskään työttömyys olisi näin suuri ja veisi jo valtion menoja noin 25—30 miljardia markkaa vuositasolla. Nämä yhteensä ovat vaikuttaneet siihen, että sosiaali- ja terveysturva tällä hallituksen aikana on leikattu nyt jo noin 25 miljardia ilman valtionosuuksien leikkauksia. Tämän takia kyllä sosiaali- ja terveysturva on aikamoisessa järjestyksessä.

Silti täytyy todeta se tosiasia, että edelleen koko kansantaloudessa sosiaali- ja terveysturvaan käytetään 188 miljardia markkaa eli suhteellisen suuri määrä rahaa. Toisaalta on todettava myös pohjoismaisessa vertailussa, että me emme ole esimerkiksi Ruotsin kanssa ollenkaan samalla viivalla, kun on viitattu siihen, kuinka Ruotissa leikataan. Ruotsin sosiaali- ja terveysturva on aivan toista luokkaa. Jos taas verrataan muihin EU-maihin, niin Suomi alkaa olla Ison-Britannian, Irlannin, Espanjan ja Portugalin kanssa sosiaali- ja terveysturvassa samassa asemassa. Jos otetaan huomioon myös se, mikä osa palkasta menee sosiaali- ja terveysturvaan, olemme edelleen näiden maiden kanssa samassa tasossa. Jos vielä alaspäin tullaan, alkaa hämmöttä entiset Itä-Euroopan maat.

Ed. A s t a l a : Arvoisa rouva puhemies! Tarkoitukseni on puhua 8) kohdasta, siis hallituksen esityksestä n:o 185.

Maamme valtaeliitti puhuu silloin tällöin siitä, että pienen Suomen, pienen kansakunnan, voima on sivistyksessä ja vain sivistyksessä. Henkisen pääoman kartuttaminen on tärkeintä pääomaa. Koko kansankunnan koulutustason nostaminen kuuluu käytännön tavoitevalikoimaan.

Puheet ovat kauniita ja minunkin mielestäni ehdottoman oikeaan osuvia. Mutta ne menettävät merkitystään niiden osalta, jotka ovat toteut-

taneet vuodesta 1993 alkaen peruuttamattomalla tavalla juuri sivistyksen taloudellisten resurssien heikentämistä.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien perusteena olevia yksikköhintoja on jo leikattu 8 prosenttia vuonna 1993 ja 8,5 prosenttia vuonna 1994. Nyt on käsittelyssä hallituksen esitys n:o 185, jossa vuoden 1995 valtionosuuksien ja kotikunnan maksuosuuksien perusteet vahvistettaisiin 3 prosenttia alemmiksi kuin vuonna 1994. Ensi vuonna leikkaukset olisivat siis 3 prosenttia. Lisäksi aikaisempien rahoitussäännösten mukaisten vuonna 1995 maksettavaksi tulevien valtionosuuksien loppuerien maksatusta lykättäisiin vuoteen 2000.

Pimeyden töihin ei yleensä paljon sanoja tarvita eikä niitä sanoja juuri riitäkään. Esimerkkinä siitä on sivistysvaliokunnan mietintö, joka sisältää valiokunnan kannanottoja peräti neljä kokonaista riviä ja viidennestä puolet. Valiokunta on siis vain todennut, että se pitää esitystä tarkoituksenmukaisena, neljällä ja puolella rivillä. Ei ole siis yhtään ajatusta siitä, että näiden toimien pitäisi vähitellen ruveta loppumaan, ei yhtään analyttistä asiaa siitä, mitä leikkaukset ovat merkinneet.

Suorastaan kademielellä katsoin sosiaalivaliokunnan mietintöä, jossa sentään oli yritetty lähestyä asiaa asiallisesti ja analyttisellä tavalla. (Ed. Stenius-Kaukonen: Aika hyvin, ei vain yritetty, vaan tehtiin!) — Valitettavasti en ehtinyt kaikkea vielä lukea, niin että en uskalla ihan tässä yhtyä siihen, mutta ehkä. — Mutta sen voin sanoa, että sivistysvaliokunnan mietintö oli siis neljä ja puoli riviä ja siinä kaikki.

Opposition yhteinen vastalause sen sijaan on varmasti yhtä hyvä kuin ed. Marjatta Stenius-Kaukosen äsken esittämä arvio toisesta mietinnöstä. Vastalauseessa on nimittäin kerrottu siitä, mitä on tapahtunut, siitä mitä nämä tapahtuneet ovat merkinneet ja mitä niistä on seurannut. Mielestäni vastalause on todella hyvä, ja se on sivistysvaliokunnan opposition yhteinen vastalause.

Hallituksen esityksen n:o 185 leikkaukset koskevat peruskouluja, lukioita, ammatillisia oppilaitoksia, ammatillisia erityisoppilaitoksia, ammatillisia erikoisoppilaitoksia, kansalais- ja työväenopistoja, musiikkioppilaitoksia, kansanopistoja, opintokeskuksia ja liikunnan koulutuskeskuksia sekä kirjastoja, museoitu, teattereita ja orkestereita. Lista on siis sekä pituudeltaan että sisällöltään vaikuttava.

Sivistystoimen kohteet, joita asia nyt siis periaatteessa koskee, periaatteessa ja käytännössä,

ovat tietenkin erittäin huolissaan lain seurauksista, ja siis on vuorossa jo kolmas kerta. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden perusteena olevia yksikköhintoja on siis leikattu 8 prosenttia vuonna 1993 ja 8,5 prosenttia vuonna 1994; nyt siis aiotaan päätyä 3 prosenttiin. Niiden toteuttamiseksi on muiden keinojen loputtua jouduttu leikkaamaan koulujen opetustuntimääriä. Kuitenkin maassamme puhutaan komeasti siitä, kuinka koulutustasoa nostetaan, oppimismahdollisuuksia parannetaan jne. Tällä tavalla sellainen ei onnistu. Kun lisäleikkaukset asiantuntijoiden käsitysten mukaan kohdistuvat koko määrällään oppilaan saamaan opetukseen, te voitte uskoa, miten vaarallista tämä on nimenomaan oppimismahdollisuudelle ja miten tällainen kehitys estää sen, että kansan koulutustasoa voitaisiin kohottaa.

Opetusryhmiä ei nyt kerta kaikkiaan ole enää varaa supistaa. Mutta niin vain pitää tehdä, jos tämä laki hyväksytään. Kieliohjelmaakin pitäisi lisätä, kun kansainvälisyys on tämän päivän huippusana, mutta kieliohjelmiä supistetaan, ei lisätä. Huipputavoitteena on myös se, että valinnaisaineita lisätään. Se on kaikkien koulutuksesta kiinnostuneiden ihmisten huipputavoite tänä päivänä. Mutta valinnaisaineita ei voida lisätä lainkaan, niitä supistetaan.

Siis totean vielä kerran, että jo tähän mennessä toteutetut leikkaukset ovat johtaneet opetuksen tason sekä oppimis- ja kasvatusedellytysten rapautumiseen. Tämä ei ole vain minun mielipiteeni, vaan tämä on useimpien valiokunnassa kuulujen asiantuntijoiden mielipide. Mikä kaikkein ikävintä, lisäleikkaukset merkitsivät ennen kaikkea heikkojen ja tukitoimia vaativien oppilaiden syrjäytymisuhkaa ja syrjäytymistä. Hallituspuolueet eivät tunnu olevan lainkaan huolissaan.

Mitä tässä tehdään vapaalle sivistystyölle? Varsin erikoista ja varsin hämmästyttävää tämä on sen tähden, että vapaan sivistystyön toimintaan, mm. kansalaisopistoihin ja työväenopistoihin, kohdistetaan kaksinkertaiset leikkaukset. Ei riitä siis yksinkertainen leikkaus, vaan tulee kaksinkertaiset leikkaukset. Tämän 3 prosentin lisäksi budjettiesityksessä vuodelle 1995 kansalaisopistojen opetustuntimääriä alennettaisiin 100 000 tuntia eli 5 prosenttia. En tiedä, oletteko tietoisia siitä, kuinka paljon kansalais- ja työväenopistoissa on opiskelijoita tänä päivänä ja kuinka paljon on sellaisia opiskelemaan halukkaita, jotka eivät mahdu näihin opistoihin sisälle tänä päivänä. Nyt tällä lailla vielä leikataan näitä

tuntimääriä. Siis siinä ei ole pienintäkään järkeä. Suurtyöttömyyden aikana jokainen myöskin varmaan ymmärtää, että kansalais- ja työväenopistojen ja kansanopistojen suorittama työ on kultaakin arvokkaampi, koska se pitää ihmisen luovuuden vireänä, se auttaa ihmistä selviytymään työttömyyden henkisestä paineesta, syrjäytymisestä jne. — ei tietenkään kokonaan, mutta osittain.

Kansalaisopistojen käyttömenojen muutos muuten vuodesta 1992 vuoteen 1994 on — 13 prosenttia eli yksi suurimpia. Siis siitä leikataan lähestulkoon eniten, mistä olisi lähestulkoon eniten hyötyä — sivistyksellistä hyötyä ihmisille, tarkoitan. Suurtyöttömyyden aikana todella vapaan sivistystyön merkitys on erittäin suuri, ja otan vain yhden esimerkin siitä.

Kansalais- ja Työväenopistojen Liitto ja Suomen Kansanopistoyhdistys ovat käynnistäneet marraskuussa 1993 pitkäaikaisen projektin, jonka tarkoituksena on tukea kansalais- ja työväenopistoja sekä kansanopistoja työttömien koulutuksessa ja aktivoinnissa. Perinteinen työttömille tarkoitettu koulutus ei suurtyöttömyyden oloissa riitä. Työttömien koulutukseen on löydettävä aivan uusia muotoja ja tapoja, joilla työttömiksi jääneet voivat pitää yllä ammattitaitoaan ja elämänhallintaansa sekä kehittää luovuuttaan uusien ratkaisujen löytämiseksi. Tähän haasteeseen mm. kansalais- ja työväenopistot ovat siis vastanneet työttömien koulutus- ja aktivointiprojekteillaan. Jos mikä tarvitsisi lisäresursseja, se on juuri tämä toiminta. Mutta tältä toiminnalta vähennetään ja vielä kaksinkertaisesti.

Museoiden osalta lain voimassaolon aikana valtionosuuden lasku on yhteensä 19,5 prosenttia. Museoiden kokonaisbudjeteissa vuosien 1992—1994 käyttömenojen lasku on ollut kunnallisten museoiden osalta 11 prosenttia ja yksityisten 5 prosenttia.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, haluan vielä todeta erään asian, joka on myös hyvin murheellinen. Nimittäin vammaisten... (Ed. Aittoniemi: Sanokaa jotain iloistakin!) — Niin, olisipa kerrottavana jotakin iloista, kyllä olisi mukavaa, ed. Aittoniemi, minunkin mielestäni. — Lehtimäen opisto — en tiedä, tunteko ed. Aittoniemi Lehtimäen opistoa — vetosi valiokuntaan vammaisille opetusta antavien erityiskansanopistojen puolesta, että 3 prosentin yksikköhinnan alennusta ei toteutettaisi vammaisille annettavaa opetusta ja opiskelijakiintiöitä jaettaessa. Erytisoppilaitokseen hakeutuvat opiskelijat ovat vuosi vuodelta moni- ja vaikeavammaisempia, ja

henkilökuntaa tarvitaan paljon. Työvoimakustannukset sosiaalikuluneen ovat mm. Lehtimäen opistossa 70 prosenttia kuluista. Kohonneet sosiaalikulut sekä arvonlisävero vievät suuren osan heidän taloudellisista voimavaroistaan. Valiokunnan enemmistö oli täysin sydämetön tällekin pienelle toiveelle, joka ei varmasti olisi valtiontaloutta kaatanut.

Mielestäni olen esittänyt riittävästi perusteluja sille, että oppositioryhmät tulevat yhdessä esittämään lain hylkäämistä kolmannessa käsittelyssä.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En aio viedä kovin paljon kansanedustajien aikaa näiden lakien käsittelyn yhteydessä. Muutama sana kuitenkin ehkä on paikallaan. En kuullut kaikkea, mitä ed. Skinnari puheenvuorossaan esille toi. Loppu oli ainakin monilta osin perin rakentava ja sanoma aika tavalla erihenkistä kuin silloin, kun lakiesitykset aikanaan lähetettiin asianomaisten valiokuntien käsiteltäväksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mutta ministeri ei varmasti unohda sitä, että esitämme lain hylättäväksi!)

Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin vastauspuheenvuorossa palattiin jälleen kerran, kun mm. valtionosuuksista puhuttiin, vertaamaan valtionosuusleikkauksia pankkitukeen. Haluan näiltä osin vielä kerran muistuttaa siitä, että nyt olisi toivottavaa, että tämäntapaisia rinnastuksia tai vertailuja ei kovin köykäisin perustein tehtäisi, ainakaan sellaisissa luottamustehtävissä olevien toimesta, joita luottamustehtäviä ed. Skinnari hoitaa. Me kaikki tiedämme, missä ovat pankkikriisin juuret. Ed. Skinnarin oma puolue on erittäin keskeisesti vastuussa niistä talouspoliittisista ratkaisuista, jotka ovat tuottaneet aikanaan pankkikriisin. Pankkikriisin taustalta löytyy kaiken lisäksi monen väristä pääomaa, joka teki nimenomaan omistajiensa toimesta erinomaisen karkeitä virheitä, joita me kaikki nyt maksamme pankkituen muodossa.

Varsinainen sanomani kuitenkin liittyy siihen, että myös minä yhdyn siihen perusajatukseen ja sanomaan, joka muistuttaa siitä, että kuntakentässä on todella tehty merkittävät leikkaukset muutaman menneen vuoden aikana. Leikkausten määrä alkaa vähitellen tuntua myös kuntien palveluissa ja kuntien henkilöstön työtaakassa. Monilla aloilla kunnissa on tilanne se, että on jouduttu pinna vetämään niin kireälle, että työtaakasta selviytyminen tuottaa jo suuria vaikeuksia. Näin on toisaalta käynyt. Toisaalta ilmiselvästi eräissä tapauksissa kunnan palvelut

ovat heikentyneet palveluiden käyttäjien kannalta joko niin, että niitä määrällisesti on vähemmän tarjolla, tai niin, että niiden laatu on eräissä tapauksissa selvästi heikentynyt. Myös minä olen näiltä osin siis sitä mieltä, että merkittäviin uusiin leikkauksiin muutta mutkitta meneminen sen jälkeen, kun nyt hallituksen esitys vuodelle 95 viedään täällä läpi, ilman aika laajaa yhteiskuntapoliittista keskustelua ei voi olla paikallaan ja perusteltua.

Haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä jätti oman vaihtoehtobudjettinsa alkusyksyllä. Lasketutin sisäasiainministeriössä virkamiehilläni, niin kuin pitääkin, kun eduskuntaryhmän toimesta vaihtoehtobudjetti julkistetaan, mitä merkitsisi kuntien kannalta sosialidemokraattinen vaihtoehtobudjetti. Sehän oli sellainen, että se ei leikkaisi valtionosuuksia aivan niin paljon kuin hallituksen esitys. Se leikkaisi noin 300—400 miljoonaa markkaa vähemmän vuonna 95 kuin hallituksen esitys. Minä nyt vain havaitsin täällä, että ilmeisesti sosialidemokraatitkin ovat asettuneet hylkäyksen taakse eivätkä näiltä osin ole vaihtoehtobudjettinsa kannalla, jonka eduskunnassa aikanaan esittelivät. Ehkä siihen on omat syynsä ja perustelunsa, että SDP:n eduskuntaryhmä on näin käyttäytynyt. Minulle on kuitenkin jäänyt vähän epäselväksi, millä perusteilla näissä kahdessa asiakirjassa, siis siinä, mitä SDP:n valiokuntaryhmä on kirjoittanut mietintöön, ja aiemmin jätetyssä vaihtoehtobudjetissa, on päädytty erilaiseen näkemykseen. Uskon ja ymmärrän, että siinä on jokin logiikkakin, mutta minä en sitä ole välttämättä vielä huomannut.

Sosialidemokraattinen vaihtoehtobudjetti olisi merkinnyt sitä, että yli 300:ssa Suomen kunnassa valtionosuuksien leikkausten määrä olisi ollut suurempi kuin hallituksen nyt käsittelyssä olevan esityksen mukaan. Kokonaisvaikutuksiltaan se todellakaan ei olisi leikannut niin paljon, vielä kertaalleen sanottuna, kuin hallituksen esitys, muutama sata miljoonaa markkaa vähemmän kuin hallituksen esitys.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä hetkeksi kuntiin ja kaikkeen siihen, mitä siellä talouden tervehdyttämiseksi ja tasapainottamiseksi on tehty. Ensinnäkin haluan muistuttaa siitä, että kunnat todellakin, kun tuli aika painaa jarrua, ovat koviin ratkaisujen kautta onnistuneet taloutensa tasapainottamisessa. Jo viime vuonna kuntien nettorahoitustarve pysähtyi. Kunnat eivät enää viime vuonna velkaantuneet eivätkä velkaannu

tänä vuonnakaan, jolloin valtio velkaantuu näillä näkymillä uusimpien tilastojen mukaan 66 miljardilla markalla nettomääräisesti lisää vanhan velan päälle. Kuntien nettovelkaantuminen on suurin piirtein plus miinus nolla. Ne toimet, mitä kunnissa siis on tehty, ovat olleet tässä mielessä todella tehokkaita, ja herkkyyks reagoita nopeasti on kuntataloudessa huomattavasti käyttökelpoisempi kuin valtion puolella konsanaan on asianlaista. Tällainen menojen sopeuttaminen tulojen realiteetteihin tai realismiin on tietysti tapahtunut sillä tavalla, että kuntien investoinnit on vedetty alas. Investointien määrä ei vastaa enää sitä laskennallista kulumista, mitä Kulauksen oppien mukaan kuntapäätösten kulumisessa käytännössä tapahtuu.

Toisekseen tätä sopeutusta on saatu aikaan sillä, että kuntien palvelutuotannossa on tehty merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja näiden yhteydessä myös kuntien henkilöstön määrä on vähentynyt. Uusimmat tilastot kertovat, että kuntien palveluksesta vuosina 91—94 on vähentynyt osa-aikaiset mukaan lukien noin 50 000 työntekijää. Myönnän, niin kuin täällä aikaisemminkin alkusyksystä keskusteltiin, että henkilötötyvuosiksi muutettuna kysymys on verrattomasti paljon pienemmästä määrästä. Aivan tarkkaa uutta lukumäärää tästä ei ole saatavilla. Ilmeisesti joka tapauksessa kysymys on reilusti alle 20 000 henkilöstä. Mutta osa-aikaisia kuntien palveluksessa on ollut paljon, ja heidän määränsä on ensimmäisenä vähentynyt. Kunnan kaapista on lähtenyt noin 50 000 ihmisen verokirja näiden vuosien aikaan. Näillä lukemilla haluan osoittaa sen, että kuntien henkilöstön rooli jo tehtyjen säästöjen aikaansaamisessa on ollut todella mittava ja erittäin suuri.

Väkeä on vähentynyt, ja nekin, jotka ovat kuntien palveluksessa edelleen ja säilyttäneet siis työpaikkansa, ovat kiristäneet vyötään, olleet tätä kautta tätä sopeutuksen välttämättömyyttä aikaansaamassa, joka sittenkin, ottaen huomioon näitten säästöjen mitta, ei juurikaan ole merkinnyt palveluiden heikkenemistä. Voin sanoa, että vaikka puheenvuoroni alkuosassa sanoin, että eräissä tapauksissa palvelut joko määrällisesti tai laadullisesti ovat heikentyneet, näin varmasti on, mutta kokonaisarvio kaikesta tästä kuitenkin on se, että entistä merkittävästi vähemmällä voimavaroilla kunnat ovat sittenkin pystyneet pitämään kokonais- ja keskimääräispuolustonsa varsin mittavana ja laadukkaana.

Arvoisa puhemies! Tämän kaiken halusin sanoa johdannoksi sille keskustelulle, mitä maassa

tällä hetkellä käydään. Matti Pekkasen työryhmän selvityksen pohjalta käytävässä keskustelussa suureksi ideaksi ja ajatukseksi on noussut kysymys siitä, minkä verran pitää säästöjä tehdä vuoden 95 jälkeen. Matti Pekkasen työryhmässään esitettiin 16 miljardin markan lisäsäästöt. Olen huomannut eri poliittisten ryhmien, myös täällä nyt vastalauseen esittäneitten oppositioryhmien, korkean johdon toimesta esitetyn, että vuoden 95 jälkeen myös kuntien valtionosuuksiin pitää tehdä merkittäviä leikkauksia. Minusta oikopäätä tällaisten johtopäätösten tekemiseen ei ole aihetta eikä sijaa, ei ainakaan ennen kuin samanaikaisesti ja rinta rinnan arvioidaan, mikä rooli kansantalouden eri osa-alueilla tulee jatkossa olla talouden jatkotasapainottamis- ja tervehdyttämistoimissa.

Se tilanne, mikä on tällä hetkellä julkisessa keskustelussa, on minusta näiltä osin tavattoman arveluttava. Tarkoitan tällä sitä, että samaan aikaan monilla tahoilla, ennen kaikkea ventialoilla ja näitä lähellä olevien intressiryhmien piirissä, puhutaan siitä, että kun ventialat ovat lähteneet nopeaan kasvuun, näillä aloilla pitää ansion korotustenkin seurata ventialojen kasvua. Samaan aikaan toisaalta vaaditaan edelleenkin, niin kuin äsken sanoin, myös oppositioryhmien toimesta, että jatkossa 95:n jälkeen tarvitaan kuntien valtionosuuksiin merkittäviä lisäleikkauksia.

Minusta näin ei voida oikopäätä menetellä, vaan minusta on käytävä keskustelu, jossa arvioidaan, millä tavalla se talouden nousun ja vientivetoisen nousustrategian hedelmät, joita kansantalouden kasvu nyt tuottaa, jaetaan kansantalouden eri osa-alueille. Minun mielestäni tuon jaon on tapahduttava niin, että siinä huomioidaan myös kuntatalous, ne tehtävät, ne palvelut, mitä kuntien toimesta annetaan ja järjestetään, eikä niin, että niiden roolin, jotka ovat tähän saakka säästäneet, on jatkossakin oltava jatkosäästäjä, samaan aikaan kun toisaalla jaetaan se uusi jaettava, mikä kansantalouden kasvun seurauksena syntyy.

Minusta on painokkaasti muistutettava siitä, että se, että ventialoilla syntyy tällä hetkellä kasvua, johtuu siitä osaltaan, että mm. kunnat ja kuntien henkilöstö ja kuntien palveluita käyttävät kansalaiset ovat olleet valmiita tinkimään, kiristämään vyötä ja sitä kautta olleet luomassa edellytyksiä sille, että ventialojen kautta Suomen nousu on nyt voinut tapahtua. Olisi perin eriskummallista, jos tämän kaiken jälkeen juuri ventialojen yksinoikeutena olisi nauttia hedel-

mät ja niiden, jotka ovat säästäneet tähän saakkakin, velvollisuutena olisi osallistua jatkosäästöihinkin.

Haluun tässä yhteydessä muistuttaa myös siitä, että kun Matti Pekkasen työryhmä määritteli lisäsäästötarpeen 16 miljardin markan suuruiseksi, siinä yhteydessä ajatus oli tuolla työryhmällä, että 10 miljardia markkaa tästä jatkosäästöstä käytettäisiin henkilöverotuksen, tulo- ja varallisuusverotuksen, keventämiseen. Työryhmä esitti, että korkein marginaalivero laskettaisiin 49 prosenttiin, mikä käytännössä merkitsee ministerin palkan kyseessä olleen sitä, että korkein marginaaliveroprosentti laskee tasan 20 prosentilla. Ainakin minun tapauksessani se laskee minun nykyisten tulojeni perusteella tasan 20 prosentilla.

Mielestäni onkin väistämättä kysyttävä, onko oikein se, että esimerkiksi kunnat veloitettaisiin, kuntien henkilöstö omalta osaltaan ja kuntien välttämättömiä palveluja käyttävät kuntalaiset, lisäsäästöihin, nyt jo muutoinkin mittavien säästöjen jälkeen miljardimittaisiin lisäsäästöihin ja niiden kautta lunastettaisiin oikeus ja mahdollisuus siihen, että joidenkin verotusta kevennetään 10 miljardilla markalla niin, että kevennys painottuu asken kerrotulla tavalla työryhmän esityksen mukaisesti korkeimpien marginaaliveroprosenttien laskemiseen.

Totta kai minä myönnän, että siinä, että korkein marginaaliveroprosentti laskettaisiinkin 69:stä, joka on kai likimain teoreettinen, 49:ään, kovin suurista miljardimääristä ei ole kysymys, mutta yhteiskuntamoraalisesti siinä on suuresta asiasta kysymys. Toki kannatan kaikin tavoin verotuksen keventämistä niin paljon kuin siinä suinkin mahdollisuuksia ja edellytyksiä on, mutten oikopäätä ole valmis siihen, että ne keventämisen ainekset haetaan esimerkiksi kuntakentältä, lapsille annettavaa koulutusta tai sairaiden ja terveydenhuollon palveluja tarvitsevien kansalaisten palveluita heikentämällä, niin että näistä nipistetään — tai ei vain nipistetä vaan kovalla kouralla otettaisiin — ja sitä kautta Pekkasen työryhmän esitysten mukaisesti annettaisiin jonkin muualle.

Arvoisa puhemies! Tiedän, että tämäntapaisen ajatuksen esittäminen sinnepäinkään ei ole kovin populääriä. Arvaan, että tämäntapaiseen helposti kajotaan. Minusta on kuitenkin välttämätöntä asettaa paraikaa käytävään julkiseen keskusteluun rinta rinnan säästöt ja se, miten valitun kasvustrategian hedelmät yhteiskunnassa käytetään — kolmannen kerran otan sen tässä

esille. Onko vain niillä aloilla yksinoikeus uusiin hedelmiin, joiden alojen kautta koko kansantalouden yhteiset ponnistelut tällä hetkellä tuovat tulosta, vai onko niin, että syntyvien hedelmien jaossa pitää olla mukana kaikkien niiden kansalaispiirien ja kansantalouden osa-alueiden, jotka ovat rinta rinnan olleet mukana näiden säästöjen aikaansaamisessa?

Arvoisa puhemies! Aiemmassa vaiheessa ed. Aittoniemi jonkin puheenvuoron yhteydessä peräsi sitä, että olisi nyt hyvä saada jotain hieman myönteisempääkin kuuluttavaa. Minä yritän jotain sellaista löytää. Me julkaisimme sisäasiainministeriön toimesta muutama päivä sitten tilastot ja arviot siitä, miten sekä valtionosuudet että kuntien tulot ovat kehittyneet viimeisten vuosien aikana. Jos jossakin on selkeää valoa, se valo löytyy lähinnä siitä, että eri toimien yhteisvaikutuksena kuntien verotulot ovat jonkin verran lisääntyneet. Myönnän, että osin tämä johtuu siitä, että kiinteistövero on otettu käyttöön, ja osin tämä johtuu eräistä muistakin syistä. Kunnalliveroäyri on noussut vuodesta 91 vuoteen 94 noin puolella pennillä. Ensi vuodelle ei enää kunnallsäyri nouse. Koko maassa äyrinhinnan nousu on vain yhden sadasosan verran: 17,52 pennistä nousu on 17,53:een. 15 vuoteen ensimmäisen kerran äyrinhinnan jatkuva kasvu on pysähtynyt. Näin voidaan sanoa silloin, kun vain sadasosan noususta on kysymys.

Ehkä sittenkin myönteisin osa verotulokehityksestä on se, mikä liittyy pääomaverouudistuksen antiin. Alun perin arvioitiin, kun vuonna 93 tämä uudistus käynnistyi, että yhteisöjen maksamaksi vero-osuudeksi tulisi tietty määrä, määrä, josta kuntien osuus olisi 618 miljoonaa markkaa. Nyt kuitenkin näyttää siltä, tai ei näytä vaan tilinpäätökset sen osoittavat, että vuodelta 93 kyetään perimään, siis ainakin perimään, noin 2 miljardin markan verran kunnille kuuluvaa yhteisövero-osuutta. Ilman muuta on niin, että kaikki ne, joilta peritään, eivät pysty maksamaan. Osa yrityksiä ja muita yhteisöjä on mennyt nurin tänä aikana. Mutta ilman muuta selvää on, että alkuvuoden 95 aikana kunnille tullaan tilitämään useita satoja miljoonia markkoja. Yhteinen arvio lähinnä verohallituksen kanssa meillä oli, että yli miljardi markkaa yhteisöveron lisäkantoa, joka kohdistuu vuoden 93 aikana yhteisöille kertyneisiin tuloihin. Tämä jonkin verran helpottaa sitä likviditeettiä, mikä kuntataloudessa aika tiukalla kuitenkin tällä hetkellä on. En väitä, että tällä tavattoman suurta merkitystä on. Täytyy muistaa, että kuntien verotulot kokonai-

suudessaan tänä vuonna ovat liki 54 miljardia markkaa.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksi asiaa ministeri Pekkariselle.

Kun hän totesi, että valtionosuuksien lisäsäästöjä tulevina vuosina vaaditaan myös opposition puolelta, haluan tässä yhteydessä korjata, että ainakaan vasemmistoliiton puolelta ei tulevina vuosina esitetä niitä ja vastustamme myös näitä säästöjä, mitä täällä ollaan viemässä lävitse.

Edelleen toteaisin, että kun ministeri Pekkarinen viittasi Pekkasen paperin 10 miljardin verohelpotuksiin, tältä osin myöskin vasemmistoliitossa me olemme vastustaneet. Aivan samoin kuin ministeri Pekkarinen näemme ne erittäin epäoikeudenmukaisina. Tällaisessa tilanteessa emme missään tapauksessa voi hyväksyä suurituloisille annettavia verohelpotuksia.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Pekkarinen totesi, että merkittävät leikkaukset on kuntien valtionosuuksiin tehty. Oli reilua myöntää se.

Edelleen hän totesi, että vähitellen ”alkaa tuntua” palveluissa ja henkilökunnan rasittumisena. Se oli väärin, sillä ei ”ala tuntua”, vaan ”tuntuu”. Se tuntuu erikoisesti henkilökunnan rasittumisena, todella yllärasittumisena, tänä päivänä.

Edelleen ministeri Pekkarinen puuttui Pekkasen paperin mukaisiin säästötarpeisiin, 16 miljardia. Hän esitti aivan oikein sen, että 10 miljardia käytettäisiin tulo- ja varallisuusveron alentamiseen eli rikkaiden verojen alentamiseen. Kun hän totesi, että ei ole kovin populaaria puhua tästä asiasta, voi näin olla niissä piireissä, joissa hän liikkuu näinä päivinä. Mutta niissä piireissä, joissa minä esimerkiksi liikun, se on hyvin populaaria. Se on yhteiskuntamoraalisesti hyvin korkeatasoista puhetta. Se on hyvin inhimillistä puhetta.

Ed. P e r h o - S a n t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen puheessaan sivusi työmarkkinapolitiikkaa. Siltä osin toteaisin, että pääministeri Esko Ahon työnjako-oppi, mikäli pyritään esimerkiksi siihen,

että naisten ja miesten palkkaerot eivät kasvaisi, ei ole onnistunut. Pekkasen paketin kantava ajatus on paluu uuteen konsensusukseen, laajan yhteisymmärryksen hakemiseen. Toivottavasti tältä pohjalta syntyy keskustelua siitä, mikä merkitys työmarkkinapolitiikalla on koko kansantalouden tervehdyttämistä koskevien tavoitteiden saavuttamiselle.

Mielestäni tältä osin on tehtävä uudelleenarvio. Se koskee onnistuessaan myös sitä, millä tavalla kuntasektorilla palkitaan hyvästä työstä, venymisestä, osaamisesta ja jaksamisesta ja miten julkisen sektorin naisvaltaisten alojen palkkakehitys pidetään säällisissä rajoissa. Tähän ei päästä, mikäli ei löydy yhteisymmärrystä siitä, mitä päätetään keskitetyissä ratkaisuissa ja mikä on järkevää ja tarkoituksenmukaista siirtää paikallisella tasolla päätettäväksi.

Verojen alentamisesta, joka liittyy Pekkasen pakettiin, toteaisin, että jonkin asteinen tuloveron alentaminen on kokonaistaloudellisen tilanteen parantamisen kannalta perusteltua ja myös siitä näkökulmasta, että hyvin laajat harmaat työmarkkinat, jotka ovat tämän päivän todellisuutta, saataisiin pienemmiksi.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Halusin äsken käyttämälläni puheenvuorolla vain kiinnittää huomiota siihen, että todella kunnissa on säästetty ja kuntien henkilöstö on ollut vankasti tässä kaikessa mukana. Haluan myös puolustaa julkista sektoria. Minusta ei ole oikein se keskustelun perusviritys, joka maassa tällä hetkellä on todella niiltä osin, että yleinen käsitys on liian monessa pöydässä se, että julkisen sektorin voimavarat tai säästömahdollisuudet olisivat kutakuinkin rajattomat ja sieltä voidaan jatkuvasti ottaa. Näin ei ole. Kunnissa tehdään erinomaisen arvokasta ja tärkeätä yhteiskunnallista työtä, ja sen työn on saatava tunnustuksensa siinä kansallisessa tulonjaossa, jota meillä tehdään yhtäältä työmarkkinajärjestöjen pöydissä tai keskinäisissä neuvotteluissa mutta myös silloin, kun eduskunta säätää erilaista lainsäädäntöä, mm. verolainsäädäntöä.

Minäkin kannatan verotuksen keventämistä. On ilman muuta selvää, että nykyinen verotus, nimenomaan työn tekemisen verottaminen, on aivan liian kireällä tasolla, mutta ei mielestäni niin voida ajatella, että todella mittavasti, määrältään noin kolmanneksen verran, nykyistä

tulo- ja varallisuusverotusta sillä tavalla pudotet-
tasiin, että jotta se saadaan aikaiseksi, vastaa-
vasti otetaan mm. kuntasektorilta siihen malliin,
kuin on Pekkasen työryhmän raportissa esitetty.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa pu-
hemies! Arvostan sitä, että ministeri Pekkarinen
on tullut keskustelemaan meidän kanssamme
erittäin tärkeästä asiasta, kuntien valtionosuuk-
sista. Puhumme kymmenien miljardien markko-
jen kokonaisuudesta ja, ikävä kyllä, miljardien
markkojen leikkauksesta, mutta en voi antaa
mitään arvoa sille menettelylle, joka nyt on toteu-
tettu, että perjantai-iltana istutaan ja keskustel-
laan näistä isoista asioista, sen sijaan että nämä
olisi sijoitettu ensi viikolle päiväsaikaan.

Ministeri Pekkarisen puheenvuoron loppuosa
olisi ollut erittäin hyvä perustelu sille, että nyt
esillä olevat hallituksen esitykset hylätään. Mi-
nisteri Pekkarinen arvosteli Pekkasen paperia ai-
van oikeilla perusteilla. Kuten ed. O. Ojala totesi,
me olemme marginaaliverosta ja valtionosuuk-
sista samaa mieltä. Ne ratkaisut, joita Pekkasen
ehdotuksessa on esitetty, eivät meidän mieles-
tämme johda oikeudenmukaiseen tulokseen.
Siksi vastustamme niitä.

Pekkasen esitys on hyvin ristiriitainen. Siellä
on myös hyviä asioita ja perusteita juuri sille, että
valtionosuuksia ei pidä leikata. Julkisille menoil-
le ei ole olemassa mitään oikeata prosenttilukua
valtion menoista tai bruttokansantuotteesta.
Kysymys on vain siitä, mitä haluamme yhdessä
hoitaa, otammeko yhteisvastuuta ja sillä tavalla
myös huolehdimme niistä, jotka ovat heikoim-
massa asemassa, ja turvaamme ihmisten tilan-
teen silloin, kun heille sattuu jokin odottamaton
onnettomuus tai muu ongelma, esimerkiksi työt-
tömyys.

Se, että nämä yhteisvastuulla hoidetaan, tulee
varmasti halvemmaksi koko yhteiskunnan kan-
nalta kuin se, että ne hoidetaan yksityisesti. Yksi-
tyisiä palveluja voivat käyttää vain ne, joilla nii-
hin on varaa huomattavassa määrin, ja ne, joilla
ei ole varaa, jäävät siinä järjestelmässä ilman
palveluja. Mutta siitä huolimatta, että ne eivät
ole kaikkien tasavertaisesti käytettävissä, se on
koko yhteiskunnan kannalta kalliimpi järjestel-
mä. Erityisesti terveystalvelujen osalta tämä on
nähtävissä, mutta vielä palaan hieman työttö-
myysmenoihin.

Ed. Skinnari puhui, että työttömyysmenot
valtiolle ovat 20—30 miljardia markkaa. Työttö-
myyden arvioidaan vuodessa maksavan 50 mil-
jardia markkaa. Siinä ovat varmasti mukana

kaikki työttömyyden aiheuttamat kustannukset
osapuulleen. Mutta pelkästään päivärahat tänä
vuonna ylittävät reilusti 20 miljardia markkaa.
Kun sitten otetaan työllisyyskoulutus, työminis-
terion työllisyysmäärärahat jne., valtionosuus on
varmasti isompi; muistan nähneeni sellaisen lu-
vun kuin 36 miljardia markkaa. Jos nämä varat
sijoitettaisiin toisella tavalla, ne poikisivat, ja kun
ne pantaisiin kiertämään toisella tavalla, ne hyö-
dyttäisivät kaikkia. Tänä päivänä aikaisemmissa
puheenvuoroissa on jo todettu se, että kun tämä
hallitus aloitti työnsä, se antoi työttömyyden
kasvaa ja siinä tapahtui perusvirhe. Mutta vielä-
kään, ministeri Pekkarinen, ei ole liian myöhäistä
korjata perusvirheitä, joita tämä hallitus on teh-
nyt.

Sijaisten poistaminen terveydenhuollosta ja
sosiaalipalveluista on juuri yksi kohta, joka
osoittaa, että työttömyysturvamenot kasvavat,
palvelut heikentyvät, työssä oleva henkilöstö
joutuu tekemään entistä enemmän työtä, sairaa-
taa enemmän. Se on vuorenvarmasti tapa, jolla
saadaan kokonaiskustannukset suuremmiksi.
Eikö aina kannattaisi huolehtia siitä, että kun
jostakin maksetaan, maksetaan mieluummin
työstä, siitä että ihmiset tekevät työtä, eikä niin,
että he ovat kotona ilman työtä?

Nämä ovat asioita, joista on moneen kertaan
pitkään ja hartaasti puhuttu, ja kun ministeri
Pekkaristakaan ei kiinnostanut kuunnella —
ehkä hän tunsu huonoa omaatuntoa, koska puhui
itse aivan muuta kuin hallituksen edustajana kui-
tenkin vaatii tehtäväksi — ei maksa vaivaa jatkaa
kovin paljon pidempään.

Mutta terveystalveluista haluan todeta seu-
raavaa: Ed. Kempainen sanoi, että terveystal-
velut ovat tehostuneet. On totta, että ne ovat
osittain tehostuneet, ja itse pidän hyvänä sitä,
että palvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut ja kaikki
muutkin, suurennuslasin kanssa katsotaan, mikä
on järkevää, millä tavalla järkevästi voidaan
asiat hoitaa paremmin. Jossakin määrin näin on
päästy myönteisellä tavalla tehostuneeseen toi-
mintaan. Mutta tehostuneet palvelut ovat ennen
kaikkea sen takia, että henkilökunnasta on otet-
tu enemmän irti kuin koskaan ennen ja tultu
rajalle, jossa henkilökunnan vieteri on niin tiu-
kalla, että lisäleikkaukset eivät ole enää mahdol-
lisia. Tämä on meille viestitetty täysin selvästi.

Valitettavasti itsellänikin on ollut liian paljon
tänä vuonna mahdollisuus katsoa silmästä sil-
mään, miten palvelut toimivat ja minkälaisessa
paineessa henkilökunta toimii. On täysin selvä,
että tämä leikkausten tie on loppuun käytetty.

Monet kutsumustyönään työtä tekevät ovat olleet valmiit yhteiseksi hyväksi ponnistamaan enemmän, mutta enempää ei voida vaatia.

Esitys, joka nyt on käsittelyssä — erityisesti puhun sosiaali- ja terveydenhuollon esityksestä — on sellainen, että se pitäisi hylätä. Nimenomaan valiokunnan mietinnön perustelut ja ministeri Pekkarisen puhe antavat kaikki perusteet hallituksen esityksen hylkäämiselle.

Ed. O. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Salissa on neljä naiskansanedustajaa ja yksi mieskansanedustaja ilmeisesti piipahtamassa. Naiset vastuullisesti puhuvat näistä asioista, vaikka muilla näyttävät perjantain kiireet olevan muualla kuin salissa. Uskon, että puhumme juuri sen takia jopa tyhjälle salille, että päätökset, jotka nyt tullaan tekemään ja hallituspuolueiden voimin viemään läpi, koskettavat kaikkia suomalaisia, joka ikistä suomalaista. Voidaan sanoa, että kunnalliset palvelut ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan keskeinen perusta, sen vahvuus, tai jos toisin halutaan sanoa: romuttaminen sen heikkous. Kyse on palveluista, joista voidaan sanoa, että suomalaisilla on mahdollisuus saada niitä kehdestä hautaan.

Nyt tehdään toistuvasti rajuja leikkauksia, niin kuin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä totesin. Haluan kuitenkin vielä kerran lukea asiaan liittyvät luvut. Olen todella pahoillani, että ministeri Pekkarinen vain piipahti salissa ja piti oman tunteikkaan puheenvuoronsa. En ollut välillä aivan varma, mikä hänen perimmäinen pyrkimyksensä oli, oliko se perustella, miksi lakiesitykset ovat tarpeellisia, vai oliko se jo ikään kuin tulevan hallituksen syyllistämistä, lähinnä kaisitten sosialidemokraattien vai oliko se kokoomuksen rökittämisestä verouudistuksen osalta vai mitä se oli. Kuitenkaan hänellä ei oikeastaan ollut mitään perusteita näiden lakien läpiviemiselle. Kaiken, mitä hän sanoi, hän yritti valtiontalouteen vetoamalla saada hyväksytyksi; kaikki hänen muut argumenttinsa, sotivat näitä esityksiä vastaan. Uskon, että ministeri Pekkarinen tasan tarkkaan myös tietää, mitä vaikutuksia näillä on.

Arvoisa puhemies! Nyt Ahon hallituksen aika alkaa päättyä. Porvarihallitus vaihtuu taatusti maaliskuun eduskuntavaaleissa toisenlaiseen hallitukseen, ja saldo kuntien kannalta on masentava. Ahon hallitus on toimikautensa aikana heikentänyt kuntien taloutta siten, että vuonna 91 heikennettiin 1 320 miljoonalla markalla. Vuosi 92 oli positiivinen 70 miljoonaa markkaa.

Vuosi 93 oli negatiivinen, eli heikennettiin kuntien taloutta 4 580 miljoonalla markalla. Tänä vuonna eli 1994 vaikeutetaan ja heikennetään kuntien taloutta 3 597 miljoonalla markalla ja ensi vuonna vielä, mikäli esitykset menevät lävitse, arviolta 2 350 miljoonalla markalla.

On aivan selvä, että nämä heikennykset näkyvät, ja tämä käy ilmi sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä. Tämä käy osittain ilmi jopa hallintovaliokunnan mietinnöstä. Mutta kuten ed. Astala sanoi, häpeällistä on se, että sivistysvaliokunnan enemmistö ei ole halunnut asiasta mitään sanoa vaan on lakonisesti vain enemmistön voimin pitänyt lakien hyväksymistä tarpeellisena.

Arvoisa puhemies! Koetan olla toistamatta muilta osin aikaisemmin sanottua. Mehän tulemme vasemmistoliiton puolelta esittämään lakien hylkäämistä kolmannessa käsittelyssä. Olen nyt hyvin paljon saanut ja myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa me olemme saaneet materiaalia siitä, mitä ovat kyseisten säästöjen vaikutukset kunnissa. Muun muassa Stakesissa on tehty selvitys Muutossuunnat kunnissa. Vastaavasti aivan hiljattain on ilmestynyt Kansalaismielipide ja kunnat, ilmapuntarikirja, joka on Kunnallisan kehittämissäätiön kirja. Näistä haluan nyt vähän todeta, että ainakin pöytäkirjoista näkyy, että olemme tasan tarkkaan tienneet tilanteen, joka kunnissa vallitsee.

Nimittäin nyt on niin, että vaikka suomalaiset varmaan valittavat korkeaa verotusta, siitä huolimatta suomalaiset eivät ole kääntämässä selkäänsä esimerkiksi kunnallisille palveluille. Yli puolet, ministeri Pekkarinen, 54 prosenttia, suomalaisista on jopa sitä mieltä, että kunnallisverotukseen ei ole kohtuuttoman korkea kunnallisten palvelujen määrään ja laatuun nähden. Tämä on hyvin tärkeä asia. Kansalaiset siis pitävät näitä palveluja verotusta tärkeämpinä. Edelleen kansalaiset ovat jopa sitä mieltä — siis enemmistö, 52 prosenttia on sitä mieltä — että mieluummin vaikka korotetaan kunnallisveroa kuin karsitaan kunnallisia palveluja. Suomalaiset kannattavat myös tätä palvelujärjestelmää. Lähes 60 prosenttia yhtyy näkemykseen, jonka mukaan kansalaisilla tulee olla oikeus maksuttomiin tai lähes maksuttomiin — eivät ne ilmaisia ole, kun ne verovaroin rahoitetaan — kunnallisiin peruspalveluihin riippumatta siitä, mitä palvelujen tuottaminen maksaa, ja edelleen korostetaan peruspalvelujen maksuttomuutta.

Edelleenkin enemmistö suomalaisista tietää myös sen tilanteen, joka on kuntien työntekijöi-

den kohdalla, eli tunnustaa sen tosiasian, että kunnallisissa palveluja tuottavissa laitoksissa työtahti ja -teho ovat vähintään yhtä kovia kuin muuallakin. Kansalaiset tietävät myös tämän, eli esimerkiksi eräiden kuten Iiro Viinasen puheet löysistä ovat sellaisia, että kansalaiset eivät allekirjoita samoja näkemyksiä, ei ainakaan kansalaisten enemmistö. Puolet kansalaisista tällä hetkellä tiedostaa sen, että tarvitaan lisää henkilöstöä, ei pärjätä enää nykyisellä henkilöstöllä.

Tämä kaikki oli Kunnallissalan kehittämissääntöön kirjasta. Voisin luetella monia muita kohtia ja myös sen, että myöskään yksityistäminen ei nauti enää kansalaisten suosiota, vaan yli 60 prosenttia arvioi, että yksityistäminen johtaa kansalaisten eriarvoisuuden ja turvattomuuden lisääntymiseen.

Kunnallisilla palveluilla on vankka kansalaisten tuki takanaan. Minusta silloin eduskunnan pitäisi myös ottaa tämä huomioon. Nyt myös Stakesin selvityksen mukaan tiedetään, mitä kunnissa nyt on säästötoimien takia tapahtunut. Tiedetään, että säästöjen kohteena on ollut suurin menoerä eli henkilöstömenot. Tiedetään, että on lomautettu, leikattu lomarahoja, palkkatasokin alennettu. Varmaan ei ole käytetty edes luukumahdollisuuksia ja muita vastaavia ja nimenomaan on asetettu ehtoja siten, että henkilöstön on tingittävä, jottei irtisanota. Silti on aika monissa kunnissa irtisanottu ja lakkautettukin.

Henkilöstö on todella ollut joustavaa. Vuonna 1993 esimerkiksi hallintomenot vähenivät 7 prosenttia. Karsittiin myös rajusti sosiaalitoimen ja terveydenhuollon puolen menoissa, jopa aivan perustavaa laatua olevissa peruspalveluissa.

Täällä on kritisoitu sitä, etteivät kunnat ole priorisoineet, tai vaadittu, että nyt pitäisi erityisesti priorisoida. Välttämättä kaikissa kunnissa ei ole priorisointisuunnitelmia tehty. Aika monissa niitä on tehty. Mutta kyllähän on masentavaa tietysti, että kun on jouduttu pakosta jotakin leikkaamaan, niin helpoimmin on juuri leikattu niiden ryhmien etuja, joilla ei ole puolestapuhujia, eli kaikkein heikoimmassa asemassa olevien: mielenterveyspotilaiden palveluja, päihdehuollon asiakkaiden ja muiden vastaavien ryhmien, joiden kohdalla ei suurta elämää ja meteliä nosteta. Hyvin pärjäävät ja rikkaat kyllä osaavat huolehtia siitä, että heidän kohdallaan asiat hoidetaan.

Kaiken kaikkiaan kunnat myös myöntävät Stakesin selvityksen mukaan, että palvelujen saatavuus on heikentynyt, asiakaspalvelu on huonontunut ja asiakkaiden vaikutusmahdollisuus-

det ovat vähentyneet. Myös palvelujen laatu on madaltunut ja potilas- ja asiakasturvallisuus on heikentynyt. Enemmistö kunnista ja kuntayhtymistä on siis näin ilmoittanut. Tämä oli hyvin laaja ja kattava selvitys, minkä Stakes teki. Esimerkiksi sosiaalitoimen osalta hieman alle 30 prosenttia kunnista ilmoitti, ettei ole vaikutusta kuntalaisten kannalta, ja reilusti alle 10 prosenttia, että olisi palvelu jotenkin parantunut. Kyllä kaiken kaikkiaan hyvin laajasti on ilmoitettu, että tilanne on heikentynyt.

Stakesin selvityksen perusteella käy ilmi, että kunnat voidaan luokitella tällä hetkellä neljään eri ryhmään. On säästäjiä, saneeraajia, supistajia ja suunnistajia. Suunnistajat ehkä ovat löytäneet jonkin näköisiä ulospääsymahdollisuuksia tästä vaikeasta tilanteesta. Säästäjien, saneeraajien ja supistajien kohdalla piirteet tietenkään eivät ole näin kaavamaisia, ja varmasti säästäjät voivat olla myös saneeraajia ja pakko on varmasti joka paikassa ollut saneerata. Mutta epäilen, että kylä valtaosa kunnista on nyt tullut todella niille rajoille, että nämä heikennykset, mitä vielä tehdään, merkitsevät sitä, että henkilöstövoimavarat eivät riitä ja olennainen palvelun tasossa oleva lasku on vääjäämättä edessä tai sitten on todella karsittava palveluvalikoimaa, mikä on mielestäni tosi huono vaihtoehto.

Viittaan tässä vain siihen, mitä sanoin aikaisemmin: Palvelut nauttivat kansalaisten laajaa luottamusta ja arvostusta, ja säästökohteet olisi tullut etsiä jostain muualta nimenomaan ensi vuotta koskien, eli ei olisi enää varaa yhtään heikentää kuntien tilannetta. Tässä suhteessa olisi kyllä ollut muita, vaihtoehtoisia kohteita, joista varmasti olisi voitu ottaa, sen sijaan että nyt syydetään lisää rahaa esimerkiksi maatalouteen, mikä minusta on todella merkillistä tässä tilanteessa. Maataloustukea aiotaan nostaa ja samanaikaisesti karsia ihmisten arvostamia ja tarvitsemia palveluja.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tasan tarkkaan, niin kuin ed. Outi Ojala tapaa sanoa, nämä vuodet ovat olleet kunnille sikäli hyvin hedelmällisiä, että monet sellaiset kunnat, joiden talous on ollut tuuliajolla, ovat tervehdyttäneet taloutensa. Kotipitäjäni Ikaalisten kunta oli täysin kuralla taloudessaan. Tänä päivänä se on tehnyt aivan uskomattomia saavutuksia, (Ed. Puisto: Kenen selkänahasta?) eikä veroäyrin hinta nouse, ja kunnan talous on kunnossa. Totta kai tämä on tapahtunut työtekkijöitten selkänahkaa kiristämällä. Sieltä se on

otettu tietysti, se on selvä asia, (Ed. Puisto: Onko oikein?) mutta nämä vuodet ovat olleet kuitenkin hyvin merkittäviä kuntien talouden kohentumiselle.

Tätä leikkausta olen vastustanut siitä syystä, että se loukkaa tiettyjä sopimuksia. Taloudellisesti tämä ei tule asettamaan kuntia mihinkään katastrofiin. Niin kuin ministeri Pekkarinen toteasi, yhteisöverotuksen tulojen jakautuminen kunnille merkitsee eräiden muiden positiivisten seikkojen lisäksi sitä, että kuntien verotulot tulevat kahden kolmen seuraavan vuoden aikana ja jos ensi vuonna merkittävästi nousemaan. Toisin sanoen tämä valtionosuuden leikkaus ei tee kunnille katastrofia.

Se on tietysti yksi asia, niin kuin sanoin, että puheista täytyisi aina pitää kiinni. Erityisesti kun näillä lupauksilla on varmasti ollut oma osuutensa siihen, että kuntien työntekijät ovat uhrautuneet näiden vuosien aikana, pidän sopimuksen rikkomista pahana.

Mitä tulee maatalouteen, se on tässä maassa ensi vuoden aikana ja tulevien vuosien aikana kaikkein huonoimmassa asemassa. Kunnat ovat siihen verrattuna ruhtinaallisessa asemassa, ed. Outi Ojala.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Entisten ja muiden uusien leikkausten lisäksi hallitus leikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväkohtaisia valtionosuuksia 2,8 miljardilla markalla ja opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalan valtionosuuksia 1,1 miljardilla markalla. Kunnat ovat jo usean vuoden ajan säästäneet rajusti sosiaali- ja terveydenhuollon menoissa. Vuosien 1993 ja 1994 aikana on säästetty 3 miljardia markkaa vuodessa eli 6 prosenttia. Kunnat ja kuntayhtymät ovat joutuneet vähentämään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntansa niin vähiin, että henkilöstö työskentelee ääriarjoilla, niin kuin tänään on jo monesti ehditty todeta. Pelättävissä on vielä, että pahimmassa tapauksessa lisäleikkaukset merkitsevät noin 5 000:n sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa työskentelevän henkilön irtisanomista ja palvelujen heikentymistä. Jos nyt yli kolmevuotiaiden päivähoito-oikeutta lykätään, heidän päivähoitonsa järjestämisestä luopuminen muodostuu säästökohteeksi ainakinjoissakin kunnissa, vaikka se ei olekaan järkevä säästökohde.

Hallitus perustelee leikkauksiaan tarkoitushaikuksella oletuksella, että kuntien asema paranee ensi vuoden aikana. Kuitenkin esimerkiksi Suomen Kuntaliitto pitää käsitystä kuntien hyvästä

taloudellisesta tilanteesta ja verotulojen kehityksestä virheellisenä. Todellisten verokertymien kannalta on erityisen epävarmaa, kuinka paljon esimerkiksi yhteisöveroa viime vuodelta kunnille lopulta tilitetään. Tosin ministeri Pekkarinen arvioi äsken puheenvuorossaan, että lopputilitys olisi ennakoitua suurempi, mikä on tietysti positiivinen asia.

Arvonlisäveron rasiudesta kunnille ei osattu arvioida oikein. On hyvä, jos muutokset takaisinperinnän ja palautusten osalta saadaan pikaisesti aikaan ja yliperintää ei enää jatkossa tapahtu.

Useat leikkaukset ovat ongelmallisia kuntien pitkän tähtäimen suunnittelun kannalta. Hallituksen toimintojen lyhytjänteisyydestä sekä puheiden ja sopimusten yksipuolisesta muuttamisesta johtuen kunnillakaan ei ole mahdollisuutta harjoittaa pitkäjänteistä taloussuunnittelua. Myös verotulojen kertymää on ollut jo lamankin johdosta vaikea arvioida. Kuntien valtionosuuksien budjettsuunnittelussa tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Esimerkiksi tämän vuoden keväällä aloitettu budjetin rakentaminen muuttui budjetitirihessä elokuussa ensimmäisen kerran. Nyt budjetti on auki koko syksyn ehkä ensi vuoden puolelle saakka. Tilanne oli myös viime vuonna hyvin saman kaltainen. Tämä on tukalaa kuntien kannalta. Kunnat joutuvat muuttamaan talousarviotaan usean kerran, koska valtionosuuden markkamäärät ovat pitkään avoimina.

Arvoisa puhemies! Kokonaisvaikutusten arvioinnin kannalta olisikin ollut todella tärkeää, että hallitus olisi pystynyt sopimaan kuntien keskusjärjestön Suomen Kuntaliiton kanssa pitkän tähtäimen, usean vuoden, suunnitelmasta, jolla saadaan aikaan myös tarvittavia säästöjä, kun julkista sektoria tarkastellaan kokonaisuutena. Nyt käy usein niin, että valtion säästöt tulevat kunnissa maksamaan enemmän. Näin tapahtuu mm. silloin, kun ensisijaista toimeentuloturvaa on leikattu. Silloin kuntien toimeentulotukimnot lisääntyvät.

Hallitus ei kuitenkaan ole pystynyt yhteistyöhön kuntien eikä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Ehkä ministeri Pekkarinen tästä katkerana latasikin syyllisyyden taakkaa omista epäonnistumisistaan sosialidemokraattien haarteille arvioiden sosialidemokraattien budjettivastineen epäonnistuneen. Itse kuitenkin uskon ja tiedän, että sosialidemokraatit ovat valmiita vastuuseen, ja uskon, että yhteisellä suunnittelulla ja sopimisella päästään kaikkien kannalta parempaan lopputulokseen ja saavutetaan myös säästöjä.

Parempi lopputulos on tärkeä myös työllisyyden kannalta. Työllistävät toimet ovat tärkeitä paitsi palvelujen myös verotulojen sekä inhimillisten tekijöiden kannalta. Paremman työllisyyden myötä myös työttömyysturvenot vähenisivät. Meille kaikille on tuttu se laskentakaava, että prosentti enemmän tai vähemmän työllisyydessä on miljardi markkaa budjetissa. Nyt nämä leikkaukset merkitsevät sitä, että kunnat joutuvat pakon edessä sekä karsimaan palveluja että vähentämään henkilöstöä. Tämä ei kuitenkaan voi olla tarkoituksenmukaista työllisyyden hoitamista ajatellen.

Kolmannessa käsittelyssä tulemme ehdottamaan näiden lakiesitysten hylkäämistä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Pahoittelen sitä, että käsittelemme tätä lähes tyhjässä salissa. Pahoittelen ja paheksun sitä menettelyä, että joka kerran, kun käsitellään sosiaalialan kysymyksiä ja opposition kantoja hallituksen kiusallisiin ja vahingollisiin päätöksiin, tehdään päätös siitä, että hallituspuolueiden edustajat voivat lähteä kotiin perjantaina ja me jäämme tänne tyhjälle salille puhumaan. Tämä olisi ollut erittäin terveellistä kuultavaa myös niille, jotka ovat nyt vastuussa ja mahdollisesti myös seuraavalla hallituskaudella. Pahoittelen tätä menettelyä.

Tämä syystä en lähde toistamaan niitä asioita, joita täällä on tuotu esiin. Yhdyn vain siihen käsitykseen, jonka ministeri Pekkarinen toi täällä esiin, että julkinen sektori on kohtuuttomasti syyllistetty ja pistetty koko kasinopelin ja pankkitukimiljardien maksajaksi. Ed. Aittoniemi sanoi, että hänen kotikunnassaan talous on kuralta korjattu, kun on säästetty. Ehkä oma vaimonne ei enää toimi terveydenhuollon ammattilaisena. Jos toimisi, tietäisitte, mitä on olla tänä päivänä julkisen sektorin sosiaali- tai terveydenhuollon työntekijä. Siellä ei enää hymyä varmasti kotona riitä.

Jos katsoisi ulkopuolisen silmin, mitä tämän laman aikana on tapahtunut, voisi kuvitella, kuten ed. Aittoniemi, että kaikki on oikeastaan muuttunut hyväksi. Meillähän alkoholistit ovat loppuneet, ei tarvita enää alkoholistiparantoloita.

Meillä ovat psyykkisesti sairaat parantuneet. Heidät on lähetetty avohuoltoon, eikä avohuollossakaan tarvita enää työntekijöitä. Me näemme esimerkiksi Helsingin kaduilla erittäin hyvin jo tänä päivänä, paljonko meillä on psyykkisesti sairaita ”avohuollossa” ilman hoitoa. Helsingissä todennäköisesti vielä saakin jonkin nä-

köistä avohuoltoa, mutta jos potilas lähetetään syrjäkulmille ja kysytään perään, missä hänet hoidetaan, niin hänet hoidetaan avohuollossa mielenterveystoimistossa, joka tosin ei ole tässä kunnassa eikä seuraavassakaan; kuntayhteisön avoterveydenhuoltopiste on 20—30 kilometrin päässä, ja sinne pääsee bussilla 3—4 viikon kuluu. Se, joka kykenee näin toimimaan, ei ole enää kipeä psyykkisesti. Näin hoidellaan näitä asioita.

Sama on tapahtunut kehitysvammapuolella. Kehitysvammaisia on kotiutettu avohuoltoon kunnan tyhjiällä oleviin vuokra-asuntoihin, ja joku käy katsomassa, jos käy, tai sitten heidät on lähetetty takaisin iäkkäiden vanhempien luo hoitoon. Järkyttäviä ovat ne tilastot, joita mm. Kehitysvammaisten Tukiliitto on julkaissut muistaakseni kahden kuukauden sisällä tästä taaksepäin ja joissa on selkeästi kerrottu, että avohuoltoon siirrettyjen kehitysvammaisten kuolleisuusprosentti on jyrkästi noussut eli he eivät kestä siirtoja ja olosuhteiden muutoksia. Tämä on johtanut fyysisiin sairastumisiin ja kuolemiin. Tämä ei kai voi olla säästämisen tarkoitus.

Sama näkyy myös perhehuollossa. Nyt kun on taloudellista lamaa ja työttömyyttä, voisi kuvitella, kun katsoo tilastoja, että perheväkivalta ja erilaiset sosiaaliset ongelmat perheissä ovat loppuneet. Perheterapioista on vähennetty henkilökuntaa. Maksusitoumuksia ei saa enää turvakoitiin. Aiemmin sai, jos oli jo uhanalainen, saatikka pahoinpidelty. Tänä päivänä säästösyistä kunnissa kysytään, oletko todella henkesi edestä uhattuna, koetapa mennä vielä kotiin, jos pärjäisit. Näin ovat olosuhteet muuttuneet.

Eivät nämä ongelmat ole mihinkään poistuneet. Meillä vain pistetään nyt silmät kiinni, kun leikataan kuntien valtionosuuksia. On kohtuutonta, että se väki, joka täältä nyt on lähtenyt perjantai-illan viettoon — myös ministeri Pekkarinen, joka piipahti salissa; luulin hänen tulleen uudelleen keskustelemaan, mutta hän haki vain kännykkänsä — voi sitten korjailla tätä asiaa muuttamalla ihmisten mielipiteitä siten kuin esimerkiksi ed. Paloheimo aikanaan käyttäen Helsingin Sanomissa puheenvuoroja, että juoppoja hyysätään ja sosiaalipummeja autetaan eduskunnassa ja turvataan heidän olosuhteitaan. Kun tällä tyylillä puhutaan ja kerrotaan, että julkinen sektori on syyllinen kaikkeen tähän, saadaan mielipiteet sen mukaisiksi. Tällä tavalla todella jyrkästi jaetaan kansaa kahtia ja heikompiosaiset jätetään hoitamatta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että jonakin päivänä myös hallituspuolueiden jäsenien olisi, jollei muuten, niin puhemiesistön laatiman työjärjestyksen mukaan, pakko olla edes talossa, kun näistä asioista puhutaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tässä salissa on monta kertaa perätty sosialidemokraateilta sitä, mistä te olisitte näiden vuosien aikana säästäneet, kun säästäminen on ollut täysin välttämätöntä. Nyt te myönnätte, että säästäminen on välttämätöntä myös tästä eteenpäin, kun tulee teidän hallintakautenne. Teidän puolueenne varapuheenjohtaja ed. Liisa Jaakonsaari on julkistanut Liisan listan, joka ei varmasti ollut hänen henkilökohtaisia ajatuksiaan, vaan siinä oli takana puolueen syvät rivit. Se on aika rankkaa säästämistä, mitä hänen listansa perusteella tapahtuu. Teille on annettu Pekkasen paperi, missä on 16 miljardin markan säästöt. Mistä muusta olisi voitu näiden vuosien aikana säästää kuin siitä, mistä hallitus on säästänyt, myös kuntien valtionosuuksista, niin kuin tässäkin nyt on tarkoitus tehdä. Tätä kyllä pidän hyvin kyseenalaisena tällä hetkellä siistäkin syystä, että pitäisi päästä nousuaallon harjalle tässä vaiheessa, helpottaa kuntien rahoitusta vielä sen lisäksi, mitä tulevien verotulojen nousu antaa myöten. Tällä tavalla päästäisiin nousu harjalle ja saataisiin yhteiskunta tätä kautta nousuun. Nyt olisi se aika, jolloin pitäisi helpottaa.

Mutta sanokaa nyt: Mistä te olisitte nämä kymmenet miljardit säästäneet sillä tavalla, että se ei vaikuta näihin asioihin, mitä ed. Puistokin tässä luettelee toinen toisensa jälkeen? Mistä muusta te olisitte voineet säästää kuin sellaisista kohdista, mistä on säästetty? Säästöt ovat vaikuttaneet kieltämättä näin haitallisesti kuin tässä kerroitte, tosin moninkertaisesti kylläkin suurennellen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole suurennellut mitään. En edes vaivautunut kertomaan laajemmin, mitä todella yhteiskunnassa tapahtuu. Toivon, että ed. Aittoniemi edes tietäisi sen.

Viittasitte ns. Liisan listaan; Liisan lista on hänen oma listansa. (Ed. Aittoniemi: Ei ole!) Me kyllä joudumme säästämään, se on totta, mutta me tulemme suorittamaan sen oikeudenmukaisemmin. Voim pienenä esimerkkinä näin perjantai-iltana kertoa, että ehkä oikeudenmukaisuutta olisi se, että asiat hoidettaisiin siten, ettei esimerkiksi sairaita lapsiaan ympärivuorokautisesti

hoitavien omaisten tarvitsisi toivoa, että he voisivat edes kesällä vaihtaa nämä lehmiin, että saisivat lomittajan hoitamaan.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi teki täällä jälleen kerran kysymyksiä, mistä sitten säästettäisiin. Eihän tämä hallitus ole mistään säästänyt. Se puhuu säästöistä, mutta se on kuusinkertaistanut lainansa. Minä pidän erittäin vaarallisena puhetapana sitä, että väitetään, että nämä ovat olleet säästöjä. Jos tavallisessa perheessä isä lossaisi ja sanoisi, että kyllä on niin tullut säästöä, ja samaan aikaan olisi käynyt pankin puheilla ja lisännyt perheen velkataakkaa, niin eihän tällaisilla puheilla pärjää edes kotipiirissä. Kuinka tullaan tänne eduskuntaan väittämään, että on säästetty yhtään mitään?

Miksi tämä hallitus ei ole kyennyt säästämään, on johtunut siitä, että se ei ole katsonut muualle kuin valtion tilikirjan sisään, pahimmassa tapauksessa yhden momentin sisään. Lukuisia esimerkkejä tästä on näkyvillä esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden työssä, tältäkin päivältä. Huomattiin, että virkamiehet ovat niin kuin laput silmillä monta kertaa. He tarkastelevat kustannusvaikutuksia vain siinä omassa pienessä kaukalossansa. Jos olisi omaksuttu kokonaistaloudellinen näkemys, kansantalouden näkökulma, niin sellaisia leikkauksia ei olisi tehty, jotka tuottavat lisää työttömyyttä. Eivät sosialidemokraatit tule jatkossa tekemään sellaisia leikkauksia, jotka tuottavat lisää työttömyyttä.

Esimerkiksi kuntien valtionosuuksien leikkaaminen tästä eteenpäin tulee takuulla tuottamaan ainoastaan ja vain lisää työttömyyttä. Kyllä he vapaaehtoisesti osaavat siellä säästää ilman, että me täällä sanomme, kuinka se tapahtuu tai että se on pakko tehdä. Valtionosuusudistus jos sinällään on tuonut kuntiin uuden taloudellisemman näkökulman kaikkeen tekemiseen. Jokaisella sektorilla on tekemistä sen kanssa, että he kamppailevat omissa kunnissaan kamreereiden kanssa, että ne sektorit saavat entistä säästeliäämminkin kuitenkin, toteuttaa niitä välttämättömiä tehtäviään, mitkä on lainsäädännöllä heille asetettu.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Te myönnätte säästöjen, siis leikkausten, välttämättömyyden. Hallitus on leikannut ja säästänyt ankaralla kädellä niin kuin tämäkin lakiehdotus nyt osoittaa. Se jatkuu vieläkin. Jos ei olisi leikattu näin paljon, meillä olisi vielä enemmän velkaa, joka on jouduttu ottamaan sinipunahallituksen

aikana tehtyjen traagisten talouspoliittisten virheiden vuoksi. Mutta vastatkaa nyt, kun te tiedätte, että nämä leikkaukset ovat olleet välttämättömiä nyt ja ovat vielä tästä eteenpäinkin: Mistä muusta te olisitte leikanneet? Jos maatalous nyt jätettäisiin rauhaan edes minuutiksi tai kahdeksi, niin mistä muusta te olisitte leikanneet? Sanokaa se nyt kerrankin, ettei ole turhanaikaista suunsoittoa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 185
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 §, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 49 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä neljännen lakiehdotuksen 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 188
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaalija terveysvaliokunnan mietintö n:o 36. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 45 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 183
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

E d. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät läsnä olevat edustajatoverit ja henkilökunta! Ilmoitan jo tässä vaiheessa, että en aio kiusata teitä pitkillä puheilla ja katson sen aika tarpeettomaksi myös, koska tyhjille seinille teitä lukuunottamatta on turha ruutia hukata.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia koskee Valtion pukutehtaan yhtiöittämistä. Sinänsä ehdotettu toimenpide on hyväksyttävissä, koska se mahdollistaa puolustusvoimien sotilaspukujen, virka-asujen, työ- ja ulkoilupukujen valmistuksen jatkossakin. Sen sijaan lain muu aineellinen sisältö jo aiheuttaakin kritiikkiä.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan seuraavaa: "Valtion pukutehtaan henkilöstö siirtyy perustettavan yhtiön palvelukseen yhtiössä sovellettavin työsopimuksin." Tarkemmin asiaa valiokunnassa tutkiessamme tuon virkkeen takaa selvisi erinäisiä asioita. Ensinnäkin laki on johdonmukaista jatkoa sille tänään aikaisemmin päivällä käsittelemällemme laille, jolla uudistettiin valtion rakennushallintoa. Nytkin kyseessä on työpaikka, jossa enemmistö työntekijöistä on naisia. Erityisesti pahoittelen ja paheksun sitä, että ennen kuin valiokunta puuttui todella tähän

kysymykseen, näitä neuvotteluja ei kunnolla edes ollut käyty. Tämän viattomalta tuntuvan lauseen takaa todella löytyi seuraavia asioita:

Ensinnäkään luonnollisesti heillä eivät enää säily valtion työehtosopimukset, vaan he siirtyvät noudattamaan yleisiä työehtosopimuksia. Eläkekertymä, joka tähän saakka on ollut 66 prosenttia, pienenee 60 prosenttiin. Valtion vuosilomat muuttuvat vuosilomalain mukaisiksi, ja lomarahat pienenevät keskimäärin tämän seurauksena noin 700—900 markkaa. Lisäksi tästä uudelleenjärjestelystä aiheutuu muitakin, pienempiä vaikutuksia, mutta ennen kaikkea pitkään työskennelleiden työntekijöiden asema tulee olemaan aika ongelmallinen eläketapahtumien ym. osalta.

Onneksi tämän asian osalta oli se, että neuvotteluosapuolet näkivät, että jos lakia ei nyt saada valiokunnasta ulos, asian jatkovalmistelu vaikeutuu kohtuuttomasti. Nämä neuvottelut todella ovat käynnistyneet, mutta eivät ole vielä lopputulokseen päätyneet.

Kun oppositio keskuudessaan pohti, millä tavalla lakiesitystä lähestyy, katsoimme, että lain voimaantuloa tulisi siirtää niin, että se tulisikin voimaan vasta vuonna 1996, jotta käynnistyneet neuvottelut voidaan kaikessa rauhassa viedä loppuun.

Rouva puhemies! Tulen lain yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä tekemään yksityiskohtaisen ehdotuksen voimaantulosäännöksen osalta.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Minusta puolustusvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Kasurinen hyvin seikkaperäisesti kuvasi, mitä nyt ollaan tekemässä, lyhyesti mutta seikkaperäisesti. Minusta tämä on erittäin valitettavaa, ja kuten totesin myöskin rakennushallinnon ja siellä tehtävien uudistusten osalta, näin kohdellaan nyt nimenomaan naisvaltaisia aloja aivan eri tavoin, kuin on tehty esimerkiksi VR:n ja Posti-Telen yhteydessä. Tässä mielessä nimenomaan opposition esitys siitä, että tämä laki toteutettaisiin vuoden 96 alusta, jotta nämä neuvottelut ehditään käydä, on aivan perusteltu. Tällä uudistuksella ei ole niin kiire. Henkilöstö on siellä sitoutunut tähän uudistukseen aivan samoin kuin oli rakennushallinnon piirissä. Aikaa on. Sitä täytyisi varata riittävästi, jotta ei tällaisia ristiriitoja ja riitatilanteita syntyisi. Minusta se on vähin, mitä voidaan tehdä.

Se, mistä olen kyllä iloinen, on se, että puolustusvaliokunta on rehellisesti kertonut tässä mie-
tinnössään, mitä tulee tapahtumaan henkilöstölle.

Näin hyvin ei valitettavasti ollut valtiovarainvaliokunta kuvannut sitä tilannetta rakennushallinnon henkilöstön osalta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

11) Ehdotukset laiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 208

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 40

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 40. Ensinnäkin asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Peräänantamattomat suomalaiset naiset jatkavat illan koittaessakin keskustelua täällä.

Arvoisa puhemies! Esitys, joka nyt täällä ollaan hyväksymässä, kohtelee minusta huonosti paitsi eläkeläisiä suhteessa muihin tulonsaajiin myös työnantajia keskenään. Tästä asiasta aion puhua.

Ensinnäkin kaikki eläkeläisjärjestöjen edustajat olivat yhteisesti kuultavana valiokunnassa. Eläkeläisjärjestöillähän on yhteinen valtakunnallinen järjestö: Valtakunnallinen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta. He ovat yhdessä kaikki sitä mieltä, että eläkkeensaajille määrätty kansaneläkevakuutusmaksu tulee välittömästi poistaa samoin kuin sairausvakuutusmaksun korotettu osa. Tämän kirjelmän ovat allekirjoittaneet Eläkeliitto ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto ry, Kristillinen Eläkeliitto ry, Suomen Ruskaliitto ry, Eläkeläiset ry, Kansallinen Eläkeläisliitto ry, Oikeutta Eläkeläisille ry ja Svenska Pensionärsförbundet rf. Tämä ei varmasti ollut uutta. Tämä oli tiedossa, mutta halusin tässä nyt todeta joka tapauksessa, että tämä koetaan laajasti ja kaikkien eläkeläisten kohdalla eriarvoistavaksi ja epäoikeudenmukaiseksi, se että eläkeläisille on säädetty korkeammat maksut.

Eläkeläisjärjestöt kiinnittivät huomiota myös siihen, että hallituksen esityksen perustelut ovat varsin oudot. Nimittäin täällä todetaan: ”Kan-

saneläkevakuutusmaksusta vapauttamista 63 vuotta täyttäneiltä ei voida pitää perusteltuna, sillä osa vakuutetuista jatkaa työelämässä aina 67-vuotiaaksi asti." Me kaikki tiedämme, että kyllä meillä on saattanut olla joku kansliapäällikkö tai vastaava, joka on jatkanut ehkä pitempään. Mutta kun meidän ongelmamme on eläköityminen ja keskimääräinen eläkkeellejäämisikä on ollut 59 vuotta, yksityisen sektorin yleinen eläkeikä on 65 vuotta, niin kyllä hallituksen esityksen perustelukin on tosi haettu. Tämä eläkeläisten asemasta.

Siis me vasemmistoliiton puolella emme tätä hyväksy. Tulemme asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään ehdotukset ja esitämme myös, että näihin lakiesityksiin liittyvä neljäs lakiesitys kolmannessa käsittelyssä hylättäisiin.

Arvoisa puhemies! Muutoinkin koko tämä sosiaaliturvamaksukenttä on varsinainen sekamelska, koska tätä vuosittain nostetaan vähän sieltä ja täältä. Kuten jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä sanoin, kukaan ei koskaan voi olla varma, mikä tulee olemaan seuraavan vuoden maksu. Itse asiassa väitän, että ihmiset eivät tällä hetkellä kyllä enää tiedä eivätkä hallitse näitä, koska näissä tapahtuu vuosittain muutoksia ja maksujen nostamisia käytetään nimenomaan nyt suhdannepoliittisista syistä eikä sosiaaliturvan rahoituksen turvaamiseksi. Nämä varat eivät välttämättä kohdistu ollenkaan oikealla tavalla.

Me olemme myös vasemmistoliiton vastalauseessa kiinnittäneet huomiota siihen, että työnantajamaksuissakin on epäjohtonmukaisuuksia ja epätarkoituksenmukaisuuksia.

Työnantajamaksujen osalta toteaisin myös sen, että vasemmistoliiton edeltäjä, siis SKDL, on jo 70-luvulta alkaen vaatinut työnantajan sosiaaliturvamaksujen kohdentamista uudelleen yritysten pääomavaltaisuuden mukaan. Olemme yrittäneet alusta lähtien löytää muitakin malleja työnantajille kuin pelkästään ja puhtaasti palkkasummasta perittävät maksut, koska tiedostamme ja tiedämme — ja tänä päivänä tuntuu, että ehkä muutkin rupeavat ymmärtämään — että nimenomaan näin rokotetaan vahvasti työvoimavaltaisia aloja. Se on järjetöntä, kun juuri tällaisessa tilanteessa pitäisi tasata kuormaa ja nyt olisi ollut nimenomaan tarpeen tasata ajatellen, että vientiteollisuus on saanut valtavat edut ja kuitenkin työllistää yhä vähemmän. Menestyvät metalli- ja paperiyritykset sillä tavoin olisivat voineet osallistua paremmin yhteisen kuorman kantamiseen, mikäli olisi ollut muitakin kriteereitä kuin puhtaasti palkkamenot. Mutta ei ole

tämä hallitus kyennyt edes tällaista uudistusta tuomaan eduskuntaan.

Meillä on oma mallimme, jossa me esitämme yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun porrastusta siten, että suosittaisiin erityisesti pieniä työnantajia, ja vastaavanlaisen porrastuksen olemme tehneet myös työnantajan sairausvakuutusmaksun osalta.

Edelleen, emme voi hyväksyä sitä, että nyt nimenomaan erityisesti valtio ja kunnat, lisäksi seurakunnat, asetetaan yksityisiä työnantajia huonompaan kilpailuasemaan perimällä näiltä selvästi korkeampia työnantajamaksuja kuin peritään yksityisiltä työnantajilta. Jos otetaan tilanne vuonna 90 ja katsotaan, mitkä olivat kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut, niin silloin ne olivat noin 27,3 prosenttia palkoista; vuonna 91 ne olivat 28,8 prosenttia; vuonna 92 30,45 prosenttia; vuonna 93 30,85 prosenttia; vuonna 94 eli tänä vuonna 32,85; ja ensi vuonna arvio on, että ne ovat jo keskimäärin noin 34,2 prosenttia. Siis valtava muutos, 7 prosentilla on nimenomaan kuntatyönantajan maksuja lisätty.

Nyt en ehtinyt ottaa mukaan laskelmaa, mikä on keskimäärin tilanne yksityisellä sektorilla, mutta maksut ovat huomattavasti alhaisemmat, ja nimenomaan täällä on eri toimin pyritty yksityistä sektoria tukemaan. Kun tiedämme, että kunnat joutuvat joka tapauksessa maksamaan korkeampaa työeläkemaksua kuin yksityinen sektori johtuen näistä kattamattomista eläkevas- tuista, on aivan selvää, että kuntien on lähes mahdotonta kilpailla samoilla edellytyksillä kuin yksityisen työnantajan. Tätä en voi pitää perusteltuna.

Edelleen toteaisin, että aikaisemmin jo sanoin, että vasemmistoliiton puolelta ja itse asiassa jo aikanaan SKDL:n aikana olemme pyrkinneet hakemaan erilaisia uusia malleja työnantajan sosiaaliturvamaksuihin. Muistutankin siitä, että myös LTK:n eli Liiketyönantajain Keskusliiton piirissä, missä nimenomaan on työvoimavaltaisia palvelualoja, työnantajapuoli on aivan samaa mieltä ja pitää tähdellisenä, että sosiaaliturvan rahoitusta rakenteellisesti uudistetaan siten, että työn verottamisesta siirrytään muilla veroilla tapahtuvaan rahoitukseen. Tämä on asia, johon minusta olisi pitänyt jo tämän eduskunnan aikana löytyä ratkaisu. Näin ei ole valitettavasti käynyt.

Totean myös, että samat ja saman suuntaiset pyrkimykset näkyvät erittäin hyvin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä, jossa niin kuin eilen totesin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä,

sosiaali- ja terveystaliookunta on ollut kunnianhimoinen ja olemme kirjanneet mietintöön näkyviin sen kehityksen, mitä on tapahtunut ja minkä emme halua jatkuvan, ja myös uudistus- ja muutostarpeet, joita pidämme välttämättöminä, jotta tulevaisuudessa selvittäisiin paremmin. En usko, että tämä hallitus enää saa mitään aikaiseksi, mutta toivottavasti tuleva hallitus ottaa nämä sosiaali- ja terveystaliookunnan esittämät näkemykset oman hallituksensa politiikan lähtökohdiksi.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on viisi eri lakiesitystä, jotka ovat kaikki tärkeitä. Yritän kuitenkin puhua hyvin lyhyesti. Valiookunta kävi perusteellisen keskustelun työnantajien kela- ja savamaksuista. Nyt myöskin monissa muissa yhteyksissä on yritysten välisiin työvoimakustannuksiin kiinnitetty aiheellisesti huomiota. Muun muassa presidentin työllisyystyöryhmän esittämä linjaus on hyvin saman kaltainen sosialidemokraattien aikaisemmin esittämän näkemyksen kanssa. Meidän mielestämme sosiaaliturvamaksujen taso ei saa liiaksi eriytyä yksityisen sektorin ja kuntasektorin välillä. Sosiaaliturvamaksujen alentamista on syytä jatkossa tarkastella myös kuntasektorin osalta.

Arvoisa puhemies! Yritysten kansaneläkemaksuilla rahoitetaan vähimmäiseläketurvaa, joka ei ole riippuvainen eläkkeensaajan työhistoriasta. Tämä ei ole siis kovin hyvin perusteltu maksujen rahoittamistapa. Perustellumpaa olisi rahoittaa vähimmäisturva verotuloilla, esimerkiksi energia- ja ympäristöveroilla. Tällaisten muutosten valmisteluun tulisikin pikaisesti ryhtyä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastot yhdistetään toisiinsa. Yhdistämistä esitetään toteutettavaksi väliaikaisella yksivuotisella lailla siten, että rahastot säilytettäisiin juridisesti itsenäisinä. Rahastojen yhdistäminen ei kuitenkaan ole pelkästään budjettitekninen maksuvalmiusrahaston suuruuteen liittyvä asia, vaan myös periaatteellinen ja läheisesti etuusjärjestelmien erillaiseen luonteeseen ja rahoitukseen liittyvä kysymys. Kaksi täysin erityyppistä sosiaaliturvajärjestelmää yhdistetään nyt rahastojen osalta toisiinsa. Kansaneläkevakuutusta rahoittavat vakuutetut, työnantajat, valtio ja kunnat. Jos asiaa katsoo esimerkiksi vakuutetun, tavallisen palkansaajan, kannalta, niin huomaa, että rahoituksella ja etuuksilla ei ole juurikaan teke-

mistä toistensa kanssa. Mitä enemmän maksaa vakuutusmaksuja, sitä vähemmän saa kansaneläke-etuuksia.

Sairausvakuutusrahastojen tuloja on kasvatettu nostamalla vakuutusmaksuja. Rahaston tulot ylittävät menot lähes 1 miljardilla markalla tämän vuoden aikana, eli vakuutusmaksut on mitoitettu liian korkeiksi samaan aikaan, kun kuitenkin etuuksien maksamistasoa on voimakkaasti karsittu. Vuoden 94 aikana sairausvakuutusrahaston menoista vakuutetut maksoivat yli 60 prosenttia, työnantajat noin 30 prosenttia ja valtio alle 10 prosenttia. Nyt hallituksen esityksessä todetaan, että valtion osuudesta sairauspäivärahan ja vanhempainrahan osalta luovutaan ja vakuutetut rahoittaisivat sairausvakuutus- ja kuntoutusmenoista noin kaksi kolmasosaa ja työnantaja noin yhden kolmasosan.

Sairauspäivärahat, vanhempainrahat ja kuntoutusrahat ovat ansioperusteisia päivärahoja, joiden alkuperäinen tarkoitus on korvata työolojen menetystä sairauden tai äitiyden aikana ja kuntoutettaessa uudelleen työelämään. Rahoituksissa ja etuuksissa on vastaavuutta, ja on luonnollista, että vakuutetut ja työnantajat osallistuvat yhdessä rahoitukseen. Mutta ei voi olla järkevää, että näin pääosin palkansaajilta kerättyjä varoja käytetään kansaneläkevakuutuksen menoihin. Me sosialidemokraatit emme kannata tätä esitystä, vaan tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään viidennen lain hylkäämistä.

Esitämme myös, että palkansaajien kansaneläkevakuutusmaksu olisi 0,40 penniä vakuutetulle eikä 0,55penniä, kuten hallitus esittää. Emme myöskään pidä oikeana ylimääräisen sairausvakuutusmaksun perimistä emmekä kansaneläkemaksun perimistä eläkeläisiltä, joten esitämme myös neljännen lain hylkäämistä, koska eläkkeellä olevia on jo räsitetty monin eri tavoin indeksileikkauksien ja lääkekorvausten leikkauksien voimaantuloilla ja terveydenhoidon palvelumaksujen korottamisella.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esittämä maksujärjestelmä ei ole oikeudenmukainen eikä toimi vakuuttajan kannalta vakuutusperiaatteen mukaisesti. Maksujen määräytymisperusteet ja oikea kohdentuminen on nopeasti selvitettävä, jotta maksujärjestelmä olisi oikeudenmukainen. Toistan vielä, että hallituksen esitys on epäoikeudenmukainen.

Ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otetaan I vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ensin kannatan ed. Muttilaisen tekemää ehdotusta, että käsittelyn pohjaksi otetaan I vastalauseen mukainen pohjaesitys.

Perustelen sitä lyhyesti sillä, että yhdyin ensinnäkin ed. Muttilaisen tuomiin näkökantoihin. Niistä haluan korostaa vastustavani Kansaneläkelaitoksen rahastojen yhdistämistä, mitä pidän epäoikeudenmukaisena ja vaarallisena lähtökohtana tulevaisuuteen. Paheksun myös julkisen ja yksityisen työnantajan eriarvoiseen asemaan asettamista ja pidän kohtuuttomana viimekeväisten indeksileikkausten ja eläkeläisiin kohdistuneiden säästöjen jälkeen edelleen sairausvakuutusmaksun ja kansaneläkemaksun kohdistamista eläkeläisiin. Näistä syistä kannatan ed. Muttilaisen esitystä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olen samaa mieltä eläkeläisiin kohdistuvien maksujen osalta ja olen varmasti vilpittömästi. Mutta mitä tulee kuntasektorin ja yksityisen sektorin työnantajamaksuihin, kyllä kai kysymys on lähinnä siitä, että yksityistä ja yrityssektoria on pyritty keventämään työllistävästä syistä, mikä on suoraan vaikuttava mahdollisuuksiin työllistämisen osalta. Kuntapuolella se ei tällä tavalla vaikuta, mutta se on tietysti menoerä.

Mitä tulee työnantajamaksuihin, on pyritty löytämään pohja, joka olisi parempi kuin nykyisin, siis palkkaperusteinen määrittely. On puhuttu liikevaihdosta. Se ei sovi ollenkaan. On mietitty erilaisia katepohjamahdollisuuksia. Nekin ovat sortuneet toinen toisensa jälkeen tietyllä tavalla mahdottomina. Minä vain odottaisin sosiaalidemokraateilta, että toisivat jossakin vaiheessa vedenpitävän mallin työnantajamaksujen määrittämiseksi, mutta sellaista teiltä ei ole tullut, vain puhetta siitä, että tavalla tai toisella systeemiä pitäisi muuttaa pois palkkapohjaisista perusteista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

12) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 264

Talousvaliokunnan mietintö n:o 41

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 34 ja 34 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystaloukuntaan:

13) Ed. Puiston ym. lakialoite n:o 92 laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta

14) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 3 kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön muuttamisesta

15) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25 (HE 216)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi maanantain täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen